

DPN 6876

अमरकोश

Title : AMARA KO'SA

Run. No. 7601

Cat. No.

Micro. No.

Subject KO'SA

Religion : Hindu / Bauddha

Language : Skt. / New. / Nep. / Skt.- New. / Maith.- New. / New.- Nep. /

Size in cms. 26.5 x 9

Folios 113

Lines (in a page) 6

Compl. / Incompl.

Chapt. / act /

Author / translator अमरसिंह

Scribe / donor

मानदस्य सुगतदास

Date: NS / SS / VS / KS १८८७

Ruler / place

Script : New. / Dev. / Bhuj. / Ran. /

Illus. : Wooden cover

Material : palmleaf / paper / thyasaphu / one side yellow

Condition : fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

इति श्रीपरमकारुणिकः सुगत अमरसिंहान्चार्य कृतं नामालिङ्गानुशासनं विशिष्ट-
निष्ठादिसामान्य तृतीयकाण्डं समाप्तं समाप्तोपनिषत्तमालिङ्गानुशासनः शुभं । →

विक्रमे वर्षे १८८८ श्रीपंचम्यां कुपुत्रवासरे त्रिदिवितं सम्पूर्णमिजिजनत् ॥

20

15

10

मानदास सुगत दासका संकलन
आशा सफु-कुपिशात उपहार !

5

वेत्ता

नमोवगीश्वरयः

श्रीगणेशाय नमः

मानदास सुगत दासका संकलन
आशा सफु-कुपिशात उपहार !

मानदास सुगत दासका संकलन
आशा सफु-कुपिशात उपहार !

0 centimeters 5

10

15

20

25

30

35

20

15

10

5

0 centimeters 5

10

15

20

25

30

35

मानदास सुगत दासकी संकलन
श्रीगणेशाय नमः उपहारः

श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ ॥ यस्य ज्ञानदया सिन्धो रगाधस्यानघागु
णाः ॥ सेवतामक्षयोधीराः सश्रियेवाभूतायव ॥ समाहृत्या न्यतन्त्राणि संक्षिप्तेः प्रति
संकृतैः ॥ संपूर्णमुच्यते वर्गे नामलिङ्गानुशासनं ॥ प्रायशो नृपभेदेन साहचर्याच्चकु
त्रचित् ॥ श्रीपुनपुंसकं श्रेयं तद्विशेषविधेः कवित् ॥ भेदाद्यानाय नद्वन्द्वो नैकशेषो
नशंकरः ॥ कृतोऽभिन्नलिङ्गानां मनुक्तानां क्रमादृते ॥ त्रिलिङ्गां त्रिविधितिपदं मिथुने
वदयोरिति ॥ निखिर्द्वलिङ्गं शेषार्थं तत्ताथादिनपूर्वभाक् ॥ स्वरव्ययं स्वर्गनाक त्रिदि

रामः
१

पुनः कृतं नृप

वत्रिदशालयाः ॥ सुरलोकोद्यौ दिवौ द्वे त्रियौ क्लीवे त्रिपिष्टपं ॥ अमरानिर्जरा देवा त्रिदः
शविबुधाः सुराः ॥ सुपर्वाणाः सुमनसः त्रिदिवेशा दिवौ कशः ॥ आदितेया दिविषदो
लेखाश्च दितिनन्दनाः ॥ आदित्योऽभभवौ त्वन्ना अमृत्या अमृतांधसः ॥ वर्हिर्मुखां क्रतु
भुजो गीर्वाणा दानवारयः ॥ वृन्दारका देवतानि पुंसिवा देवता त्रियाम् ॥ आदित्य विश्व
वसवः त्रुषिता भास्वरानिलाः ॥ महाराजिकसाध्याश्च रुद्राश्च गणा देवताः ॥ विशाखरो
मरीः सरोयक्षरश्चोगन्धर्वकिन्नराः ॥ पिशाचो गुह्यकः सिद्धो भूतो मीदेव योनयः ॥

२
 असुरादैत्यदैतेय दनुजेन्द्रारिदानवाः ॥ शुकशिष्यादितिसुताः ॥ पूर्वदेवासुरद्विषः ॥ स
 र्वज्ञः सुगतो बुद्धो धर्मराजस्तथागतः ॥ समन्तभद्रो भगवान् मालजिल्लोकजिर्जिनः ॥
 षडभिज्ञो दशवलो ॥ दयवादी विनायकः ॥ मुनीन्दुः श्रीघनशास्त्रा मुनिः शाक्यमुनित्तु
 यः ॥ सशाक्यसिंहः सर्वार्थ सिद्धसौद्धो दनिश्चयः ॥ गौतमशार्कवत्सुश्च मायादेवीसुतश्च
 सः ॥ ब्रह्मात्मभूतसुरज्यः परमेशी पितामह ॥ हिरण्यगर्भलोके स स्वयम्भूश्चतुरानन
 ॥ धाता ब्रह्मयोनिर्दुहिणी विरिञ्चिः कमलामनः ॥ स्रष्टा प्रजापतिर्विधा विधाता विश्वस्तु

रामः

२

विधिः ॥ विष्णुर्नारायणः कृष्णो वैकुण्ठे विस्तुरश्रवाः ॥ दामोदरो हृषीकेशः केशवो माध
 वः स्वभूः ॥ दैत्यारिपुणरीकाक्षो गोविन्दो गरुडध्वजः ॥ पीताम्बरोऽस्युतः शार्ङ्गी विषक्ते
 नोजनार्दनः ॥ उपेन्द्रश्चावरजश्चक्रपाणिश्चतुर्भुजः ॥ पद्मनाभो मधुरिषुर्ब्रह्मदेव
 त्रिविक्रमः ॥ देवकीनन्दनः शौरिः श्रीपतिः पुरुषोत्तमः ॥ वनमाली वलिध्वंसी कंसारा
 तिरधोक्षजः ॥ विश्वंभरः कैटभजि द्विभुः श्रीवत्सलांकनः ॥ वसुदेवस्य जनकः सर
 वानकदुन्दुभिः ॥ वलभद्रः प्रलम्बघ्नो वलदेवोऽस्युताग्रजः ॥ रेवतीरमणो रामः कामपा

लोहलायुधः ॥ नीलाम्बरोरौ हिणोयत्तालाको मुशलीहली ॥ संकर्षणः सीरपाणिः कालि
 दीभेदतोवलः ॥ मदतो मन्मथो मारः ॥ प्रयुम्नो मीनकेतनः ॥ कन्दर्पो दर्पको नङ्गः कामः
 पञ्चशरः स्मरः ॥ सम्वगारिर्मनसिजः ॥ कुसुमेषुरनन्यजः ॥ पुष्पधन्वारतिपतिर्मकर
 ध्वजश्चात्मभूः ॥ ब्रह्मसूर्विश्वकेतुः स्यादनिरुद्धउषापतिः ॥ लक्ष्मीपद्मालयापद्मा क
 मलाश्रीहरिप्रिया ॥ शंखोलक्ष्मीपतेः पाश्च जन्मश्चक्रसुदर्शनः ॥ कौमोदकी गङ्गा खड्गो
 नन्दकः कौतुभोमणि ॥ गरुत्मानू गरुडस्तार्क्ष्यो वै न तेजः खगेश्वरः ॥ नागान्तको विस्रुर

इन्द्रालोकमातामासीराधितनयागमा २

रामः
३

धः सुपर्णपन्नगाशनः ॥ शंभुरीशः पशुपतिः शिवः श्रुलीः महेश्वरः ॥ ईश्वरः सर्वईशा
 नः शंकरश्चन्द्रशेखरः ॥ भूतेशः खण्डपरशु गिरीशो गिरिशो मृडः ॥ मृत्युञ्जयः कर्त्ति
 वासो पिनाकी प्रमथाधिपः ॥ उग्रः कपदीः श्रीकण्ठः शितिकण्ठः कपालभृत् ॥ कामदे
 वो महादेवो विद्वपाक्षस्त्रिलोचनः ॥ कृशानुरेताः सर्वज्ञो धूर्जटीर्नीललोहितः ॥ हरः
 स्मरहरो भग्नः स्रग्वकस्त्रिपुरान्तकः ॥ गंगाधरो न्यकरिपुः ॥ क्रतुर्धर्मी वृषध्वजः ॥ व्योम
 केशो भवो भीमः स्यान्नुरुद्धउषापतिः ॥ कपर्दी स्यजटाजूतः ॥ पिनाको जगवन्धनुः ॥ प्र

मथाःस्युःपारिषदावाह्मीत्यायास्तुमातरः॥ विभूतिभूतिरीश्वर्यमणिमादिकमष्टधा
 ॥ उमाकात्यायनीगौरीकालीहैमवतीश्वरी॥ शिवाभवानीरुद्राणीसर्वाणीसर्वमंगला॥
 अपर्णापार्वतीदुर्गासृडानीचण्डिकाचिका॥ विनायकेविष्णुराजद्वैमातुरगनाधिपाः
 ॥ अष्टोदन्तहेरम्बलम्बोदरगजाननाः॥ कार्तिकेयोमहासेनःशरजन्माषडाननः॥
 पार्वतीनन्दनःस्कन्दःसेनानीरगिभूगुहः॥ वाङ्मलेयन्तारकजिविशाखःसिखिवाः
 हनः॥ षाण्मातुरःशक्तिधरःकुमारःकौश्वदाशा॥ इन्द्रोमरुत्वान्मघवाविडोजा

रामः
 ४

:पाकशासनः॥ वृद्धेश्रवाःसुनासीरःपुरुद्वतःपुरन्दरः॥ जिह्मलेषैर्षभःशक्रःश
 तमन्युर्दिवस्पतिः॥ सूत्रामागोत्रभिर्वज्रिवासवोवृत्रहावृषाः॥ वास्तोर्षतिःसुरपतिः
 र्वलारातिःशचीपतिः॥ जम्भेदीहरिहयःस्वारात्रमुचितूदनः॥ संकदैर्नोदुश्चवनः
 त्वराषान्मेघवाहनः॥ आश्वत्थलःसहस्राक्षोऽम्भुक्षान्तस्यतुषिया॥ पुलोमजासवीन्द्र
 णीनगरीत्वमरावती॥ हयउच्चैश्रवास्तूतोमातलिर्नन्दनंवनं॥ स्यात्सासादोवैजयन्तो
 जयन्तःपाकशासनिः॥ ऐरावतभ्रमातंगैरावणाभुमुवल्लभाः॥ जादिनीवज्रमखी

ॐ
 स्थातु कुलिशं विदुरं पविः ॥ शतकोटिः स्वरुः शंभो दंभोलिरसनिर्दयोः ॥ यो मयानं विमा
 नोऽस्त्री नारदाद्याः सुरर्षयः ॥ स्थातु धर्मादेव सभा पीयूषममृतं सुधा ॥ मन्दाकिणिं वि
 यदंज्जा त्वर्नदी सुरदीर्घिका ॥ मेरुः सुमेरुर्हेमाद्री रत्नशानुः सुरालयः ॥ पंचैते देवतर
 वो मन्दारः पारिजातकः ॥ सन्तानः कल्पवृक्षश्च पुंसिवाहरिचन्दनं ॥ सनत्कुमारो वै
 धात्रः त्वर्वेश्या वश्विनी सुतौ ॥ नासत्या वश्विनी दत्ता वाश्विने यौवता बुभौ ॥ त्रियावदु
 ष्षप्सरसः त्वर्वेश्या उर्वशी सुखाः ॥ उर्वशी मेनकारम्ना विव्रसेना तिलोत्तमा ॥ कतुफला

रामः
 ५

समना वैव नयनोश्च स्तथाष्टमा ॥ हाहा हू हू श्वैव माया गन्धर्वी त्रिदिवौकसां ॥ अग्नि
 र्वेश्वानरो वक्रिर्दीप्ती होत्रो धनंजयः ॥ रुपीतयोनिर्ज्वलनो जातवेदास्तनूनपात ॥ वहि
 ः स्रष्टा कलवर्त्मा शोचिः केश उषर्वधः ॥ आश्रया शो वृहद्भानुः कशानुः पावको नः
 लः ॥ रोहिताशो वायु सखा शिषावानाशुभुक्षनिः ॥ हिरण्यरेता द्रुतभुग्दहनो हव्यवाह
 नः ॥ सप्ताविर्दमुनाशुक्रः श्वित्रभानुर्विभावसुः ॥ भुविरपित्तमोर्वस्तु वाडवो वड
 वानलः ॥ वाङ्मिर्दयोर्ज्वालकीला वर्विहेतुः शिखा त्रियां ॥ त्रिषु स्फुरिङ्गो शिकनः सः

नृपसंज्वरः समौ ॥ धर्मराजः पितृपतिः समवर्ती परेतरात् ॥ कृतान्नो जमुनाभाता सम
 नोयमरात्यम ॥ कालोदाधरं श्राद्धं देवो देवत्वतो न्नकः ॥ राक्षसः क्रौनपः क्रव्यात् क
 व्यादोऽस्य पश्चादशरः ॥ रात्रिचरो रात्रिचरः कर्बुरो निकषात्मजः ॥ यातुधानः पुन्यजनो
 नैऋतेयातुराक्षसी ॥ प्रवेतावरुणः पाशीयादशां पतिरव्यतिः ॥ श्वसनः स्पर्शनीवायु
 मातरिश्वासदागतिः ॥ वृषदत्तौ गंधवहो गन्धवाहानिलाश्रुगाः ॥ समीरमारुतमरुज्ज
 गत्यानसमीरणाः ॥ नभस्वदातपवनपवमानप्रभंजनाः ॥ प्राणोऽपानसमानश्चोदा

रामः
 ६

नव्यानौ च वायवः ॥ शरीरस्थाश्च मेरुं हस्तसीतुरयस्यदः ॥ जवोऽथ शीघ्रं त्वरितं लघु
 क्षिप्रमरंदुतं ॥ सत्वरं च पलं तूर्णं सविलंबितमाश्रुच ॥ सततानारताश्चान्न सन्तता
 विरतानिशां नित्यानवरताजस्रमप्यथातिसयोभरः ॥ अतिवेलभृशात्यर्थं त्रिमा
 त्रोगाढनिर्भरं ॥ तीव्रैकान्तनितान्तानि गाढवाढदृढानि च ॥ क्लीवेशीघ्राद्यसत्वेत्या
 त्रिष्वेषां सत्त्वगामियत् ॥ कुवेरस्यैव कसत्त्वो यक्षराक्षसकेश्वरः ॥ मनुष्ये धर्माधनदो
 राजराजो धनाधिपः ॥ किन्नरेशो वैश्रवणो पौलस्त्यो नरवाहनः ॥ यक्षैकपिंगे लवि

लः श्रीदः पुण्णजनेश्वराः ॥ अस्योयानं वैत्ररथं पुत्रतु नरकूवरः ॥ कैलाः स्थानमलका
 पूर्वनामं तु पुष्पकं ॥ स्यात्किन्नरः किंपुरुषः तुरंगवदनो मयूः ॥ निधिर्नीसेवधिर्भेदाः
 पद्मशंखादयो निधेः ॥ यौदिवौ द्वे स्त्रियावभुं योमपुष्करमन्वरं ॥ नभोत्तरिक्षंगगन
 मत्तन्तु सुरवत्सवं ॥ विद्यद्विस्तुपदं वातु पुंस्याकासविहायसी ॥ दिशत्तुककुभः काष्ठा
 आशाश्च हरितश्च ताः ॥ प्राच्यवाची प्रतीच्यताः पूर्वदक्षिणपश्चिमाः ॥ उत्तरादिगुदी
 चीत्या दिश्यन्तु त्रिषु दिग्भवे ॥ इन्द्रो वक्रि पितृपति नैऋतो वरुणो मरुतः ॥ कुवेर ईशः

रामः

पतयः पूर्वादीनां दिशां क्रमात् ॥ ऐरावतः पुण्णरीको वामनः कुमुदोर्ध्वः ॥ पुष्पद
 न्तं सार्वभौमः सुप्रतीकश्च दिर्गजाः ॥ करिणो भुवः कपिला विंगलानुपमा क्रमात् ॥
 ताम्रकर्णी शुभ्रदन्ती चांगना चांजनावती ॥ क्लीवावयं त्वपदिशं दिशोर्मध्यविदिक्रिया
 म् ॥ अत्यन्तरं त्वन्तरालं चक्रवालं तु मण्डलं ॥ अभ्रमेघो वारिवाहः स्रनयिन्नुर्वलाहकः
 ॥ धाराधरो जलधरः स्रडित्वा न्वारिदोऽनुभृत् ॥ घनजीमूतमुदिरः जरमुग्धूमयोनयः
 ॥ कादम्बरी मेघमाला त्रिषु मेघुभवेद्वियं ॥ स्रनितंगर्जितं मेघः निर्घोषरसितादि

20

15

10

5

0 centimeters 5 10 15 20 25 30

या

अम.

८

८

वः॥ शंखाशतक्रदाक्रादि नैरावत्यः क्षणप्रभा ॥ तडित्सोदामिनीविशु चंचलावपला
 अपि॥ स्फुर्जथुवज्जनिर्घोषे मेघज्योतिरिधः मदः॥ इन्द्रायुधं सक्रधनुः सदेवअजु
 रोहितं॥ वृष्टिवर्षनद्विधाते वग्राहावगुहोसमौ॥ धारासंपातआसारः शीकरोमुकना
 मृताः॥ वर्षोपलल्लुकनका मेघकृत्नेद्रिडर्दिनं॥ अन्नर्द्धव्यवधापुंसि त्वन्नर्द्धिपवार
 णा॥ अपिधानतिरोधानं पिधानकंदनानिव॥ हिमांशुश्चतुर्माश्वतु इन्द्रः कुसुदवान्
 न्यवः॥ विधुः सुधांशुः शुभांशुः रोषधीशो निशापतिः॥ अद्रो जैवाटकः सोमोः श्लोमृ

रामः

८

गांकः कलानिधिः॥ द्विजराजः शशधरो नक्षत्रेशः क्षपाकरः॥ कलातुषोडशोभागो
 विम्वोत्प्रीमण्डलत्रिषुः॥ भित्तंशकलत्वरणेवा पुंस्यर्द्धिद्वसमं शके॥ वट्टिकांकोमुदी
 ज्योत्स्ना प्रसादस्तुप्रसन्नता॥ सुखमापरमाशोभा शोभाकान्तिर्युतिरुविः॥ अवस्थायः
 लुनीहार लुखारत्नहिमं हिमं॥ प्रालेयं महिषावार्थं हिमानी हिमसंहतिः॥ शीतंगुणे
 तद्वदार्थः सुषीम शिशिरौजडः॥ तुषारः शीतलः शीतो हिमः सप्रान्यलिंगकाः॥ कु
 वशौत्तानपादिः स्या दगत्तः कुञ्जसंभवः॥ मैत्रावरुणिरस्यैव लोपामुद्रासधर्मिणी

गु

अ.म.

२

२

॥ नक्षत्रमृक्षभन्तारा तारकायुदवास्त्रिया ॥ दाक्षायणोश्चिनीत्यादि ताराश्चयुगश्चि
नी ॥ राधाविशाषासुष्येतु सिद्धितीष्योश्चविषया ॥ समाधेनिष्ठाः सुः प्रोष्ठ पदाभादप
दास्त्रियः ॥ मृगशीर्षमृगशिला स्तस्मिन्नेवाग्रहायिणी ॥ इत्यलास्तकिरोदेशे ताराक
निवसन्नियाः ॥ बृहस्पतिः सुराचार्यो गीष्पतिर्द्विषणो गुरुः ॥ जीवन्नाङ्गिरसोवाच स्य
तिश्चित्रशित्वणिनः ॥ शुक्रोदैत्यगुरुं काव्य उशनाः भार्गवः कविः ॥ अङ्गारकः कुजो
भौमो लोहिताङ्गो महीसुतः ॥ रौहिण्यो बुधः सौम्यः समो शौरिशनिश्चरौ ॥ तमस्तुरादु

रामः

२

ः स्वर्जानुः सैहिकेयो विधुन्तुदः ॥ सप्तर्षयो मरीचित्रि सुखश्चित्रशित्वणिनः ॥ राशीना
मुदयो लयं ते तु मेघवृषादयः ॥ स्तरसूर्यायमादित्य दादशात्मा दिवाकराः ॥ भास्करः
राहस्करवृक्ष प्रभाकरविभाकराः ॥ भास्वतविवस्वतसप्ताश्च हरिदश्वोत्तरस्मय ॥ विक
र्तनार्कमार्तण्ड मिहिरातुणपूषणः ॥ शुमणित्तरणिर्भिन्नश्चित्रभानुर्विलोचनः ॥ वि
भावसूर्यहपतिः क्षिपांपतिरहर्षतिः ॥ भानुर्हंसः सहस्रांशुः सप्तपनः सवितारविः ॥
माठरपिङ्गलोदण्ड श्रृण्णङ्गोः पारिपार्श्वकाः ॥ स्तरस्तनोरुणोनूरुः काश्यपिगरुडा

रा

अ.म.

१०

१०

यजः॥परिवेषत्तुपरिधिः॥पसृष्टकमण्डले॥किरणोत्समपूषांशुः॥गभस्तिद्युतिवृक्षः॥
यः॥भानुः॥करोमरीविः॥स्त्री॥पुंसयोर्दीधितिः॥स्त्रियां॥स्युः॥प्रभारुयुवित्सुद्रा॥भाश्रुवि
रुतिदी॥प्रयः॥रोविः॥सोविरुभेक्तीवे॥प्रकाशोद्योतश्चातपः॥कोल्लंकवोल्लमन्त्रोल्लंकः॥
दुल्लंविषुतदति॥तिग्मंती॥आं॥वरंतद॥मृगतृक्षामरीविकाः॥कालोदिष्टोपनेहापि॥स
मयोप्यथपभतिः॥प्रतिपदेरुमेत्सीदे॥तदायास्तिथयोदयोः॥यत्सीदीनाहनीवातु॥क्ती
वेदिवसवासरोः॥प्रत्युषोः॥हर्मुत्वंकल्प॥सुखप्रत्युषसीअपि॥प्रभातश्चदिनैतु॥सायंसं

रामः

१०

जगद्यनयसक्वीया

ना१

धापितृपसूः॥याद्रापराक्रमथाद्र॥स्त्रिसन्ध्यमथशर्वरी॥निशानिशिथिनीरात्रीः॥स्त्रि
यामाक्षरादाक्षपा॥विभावरीतमस्त्रिन्यो॥रजनीयामिनिनमी॥तमित्वातामसिरात्रिः॥यो
त्त्रीवद्विकयान्विकाः॥आगामिवर्तमानाह॥युक्तायानिशिवक्षिणी॥गनरात्रंनिशावह्यः॥
प्रदोषोरजनीमुखं॥अर्द्धरात्रनिशीथोदौ॥दोपामप्रहरोसमौ॥सपर्वसन्धिः॥प्रतिपत्य
अदश्योर्यदन्तरं॥पक्षान्नौपश्चदश्योदे॥पौर्णमासीतुपूरुर्माः॥कलाहीनेसानुमतिः॥पू
र्णराकानिशाकरे॥अमावास्यात्वमावस्या॥दर्शस्तुर्पेनुसङ्क्रमः॥सादृष्टेनुः॥सिनीवाली

0 centimeters 5

10

15

20

2.5

30

श्रमः
११

११

सानष्टदुकलाकुक्षः॥ उपरागोयहोराहु यत्तेत्विदौ वयूक्षिव॥ सोपल्लवोपरकौदौ वयू
त्यातउपाहितः॥ एकयोक्त्यापुष्पवन्तौ दिवाकरनिशाकरो॥ अष्टादशनिमेषास्तु काष्ठा
त्रिंशत्तुताः कलाः॥ तास्तुत्रिंशत्क्षणस्तेतु मुहूर्तौ द्वादशास्त्रियां॥ तेतुत्रिंशदहोरात्रः
पक्षस्तेदशपंचव॥ पक्षौ पूर्वापरौ शुक्ल कृष्णौ मासस्तुतावुभौ॥ दौद्वौ माघादिमासौ स्या
दतत्तैरयनं त्रिभिः॥ अपनेद्वेगतिरुदके दक्षिणार्कस्य वत्सरः॥ समरात्रिदिवे काले वि
षुवद्विषुवंचतत्॥ पुष्ययुक्ता पूषमासी पौषी मासेतुयत्रसा॥ नाम्नासपौषी माघायाश्च

श्रमः
११

वमेकादशापरे॥ मार्गशीर्षसहामार्ग आग्रहायणिकस्त्रयः॥ पौषेतेषसहस्यौदौ तपाः
माघेथफाल्गुने॥ स्यात्तपस्यः फाल्गुणिकः॥ स्याच्चैत्रचैत्रकोमधुः॥ वैशाखेमाधवौ राधी
र्ज्येष्ठेशुक्लः शुचित्त्वयं॥ आषाढेश्रावणस्तुत्या नभाः श्रावणिकश्चतस्रः॥ सुर्द्धभस्यपौष
पदा भाद्रभाद्रपदासमाः॥ स्यादाश्विनशुषोप्याश्व युजोपि स्यात्तुकार्तिके॥ वाङ्मूलौ ज्येष्ठा
र्तिकिको हेमन्तः शिशिरोस्त्रियां॥ वसन्तेपुष्यसमयः॥ सुरभी ग्रीष्मउष्णकः॥ निदाघउ
ष्णोपगम उष्णउष्णगमस्तपः॥ स्त्रियां प्रावृद्धस्त्रियां भूमि वर्षा अथ शरत्स्त्रियां॥ षडमी

श.म.
१२

अतवः पुंसि मार्गदीनां युगैः क्रमात् ॥ सच्चत्सरोऽवत्सरोऽदो हायनः श्रीशरत्समाः ॥ मासे
नत्पादहोरात्रः पैंक्रीवर्षेन दैवतः ॥ दैवे युगसहस्रे द्वे ब्राह्मः कल्पौ तृती नृणां ॥ मन्वन्तरत्
दिव्यानां युगानामेक सप्तति ॥ सन्वर्तः प्रलयः कल्पः क्षयः कल्पान्तर इत्यपि ॥ अस्वी पञ्च
पुमान् पाप्मान् पापं किल्बिषकल्मसं ॥ कलुषं वृजिने नो घमं घोरितदुःकृतं ॥ स्या
दुर्ममस्त्रियां पुण्यं श्रेयसी सुकृतं वृषः ॥ सुसीती प्रमदो हर्षः प्रमोदामोदसम्प्रदाः ॥
त्यादानन्दसुरानन्दः शर्मसातसुखानिव ॥ निःश्रेयसं शिवं भद्रं कल्याणं मंगलं शु

रामः
१२

भं ॥ भावुकं भविकं भव्यं कुशलं क्षममस्त्रियां ॥ शस्त्रश्चाथ त्रिषु द्वयोः पापं पुण्यं सुखाः
मिव ॥ मतल्लिकामवर्जिका प्रकाण्डमुद्यतलज्जौ ॥ प्रसन्नवाचकान्य मृत्युः शुभाव
हो विधिः ॥ दैवं दिष्टं भागधेयं भाग्यं स्त्रीनियतिविधिः ॥ हेतुना कारणं बीजं निदानं त्वा
दिकारणं ॥ क्षत्रसत्त्वात्मा पुरुषः प्रधानं प्रकृतिः स्त्रियां ॥ विशेषः कालिको वस्या गुणा
ः सत्त्वं रजस्तमः ॥ जनुर्जन रजत्मानि जनिरुत्पत्तिरुद्भवः ॥ प्राणी तु वेतनो जमी जन्तु
जन्तुशरीरिणः ॥ चित्तनु वेतो हृदयं स्वान्तं हृत्मान संमनः ॥ बुद्धिर्मनीषा द्विषणा स्त्रीः

जातिर्जातं च सामान्यं व्यक्तिस्तु पृथगात्मना ९

अ.म.
१३

प्रज्ञाशेषुषीमतिः॥प्रक्षोपलक्षितसम्बित् प्रतिपत्तज्ञचित्तनाः॥धीर्द्धारणावती
मेधा संकल्पः कर्ममानसं॥विज्ञाभोगो मनस्कारश्चर्चासंख्या विचारणा॥अथाहारस्त
र्कउहो विधिकित्सातुसंशयः॥सन्देहद्वापरोवाथ समो निर्मयनिश्चयौ॥मिथ्यादृष्टि
नीतिकता व्यापादोदोहचिन्तनं॥समो सिद्धान्तराज्ञानौ भ्रान्तिर्मिथ्यामतिभ्रमः॥स
न्निदागूः प्रतिज्ञानं नियमाश्रवसंश्रवाः॥अङ्गीकारात्पुण्यमः प्रतिश्रवसमाधय
ः॥मोक्षोधीर्ज्ञानमन्यत्र विज्ञानं शिल्पशास्त्रयोः॥मुक्तिः कैवल्यनिर्वाण श्रेयोनिःश्रेय

समः
१३

सामृतं॥मोक्षोपवर्गोवाज्ञानमविद्याहंमतिस्त्रियां॥रूपंशरीरसत्परी॥———अविष
यीअमी॥गोवराश्रुतियार्थश्च हृषीकं विषयद्रियं॥कर्मद्रियन्तुपादादि मनोने
त्रादिद्रियं॥सुवभक्तुकंषासोत्थी मधुबोलवणाः कदुः॥तित्तोऽसुश्रसाः पुंसि तद
त्सुषडमीत्रिषु॥विमदोर्थेपरिमलो गन्धेजनमनोहरे॥आमोदः सोतिनिहारी वा
यलिङ्गत्वमागुणात्॥समाकर्षीतुनिहारी सुरभिर्घ्राणतर्पणः॥इष्टगन्धः सुग
न्धिः स्यादामोदीमुखवासनः॥पूतिगन्धितुदुर्गन्धो वित्तंसादामगन्धियत्॥शु

अ.म.
१४

क्षुभ्रुविश्वेत विदेशे श्वेतपाण्डराः ॥ अवदातः सितो गौरो वलक्षो धवलो र्जुनः ॥ हरि
णः पाण्डुरः पाण्डुरीषः साण्डुस्तु धूसरः ॥ कल्लो नीला सितश्यामा कालस्यामलमंचकाः
॥ पीतो गौरो हरिद्राभः पालाशो हरितो हरितः ॥ लोहितो रोहितो रक्तः शोणः कोकनद
कविः ॥ अवक्तरागस्वरुणः श्वेतरक्तस्तु पाटलः ॥ स्यावः स्यात्कपिशो धूम्र धूमलो
कल्ललोहिते ॥ कडारः पिंगलः पिङ्गः पिशङ्गो कडु पिङ्गले ॥ चित्रं किम्भीरकल्लाषः स
वल्लैताश्च कर्बुरे ॥ गुणेशुक्लादयं पुंसि गुणिलिङ्गास्तु तदिति ॥ रोहिणी रोहितारक्ता

रामः
१४

इति धोवर्गः ३

रोहिणी लोहिता वसा ॥ लोहितिका लोहितिका रागात्कोपादिनापि वा ॥ शोणी शो
नार्थपिशंगी पिङ्गला हरिणी त्वियं ॥ हरितैनीव तथैवा श्वोनी श्वेता सिता वसा ॥ नीः
लैव वस्त्रैवानामि नीली प्राणी निवोषधौ ॥ बाह्यी तु भारती भाषा गीर्वाणी सरस्वती
॥ बाह्यरउक्तिर्लपितं भाषितं वचनं वचः ॥ अपभ्रंशो पशवृत्त्या कात्त्रेशदत्तुवाच
कः ॥ तिङ्मुवंतवयोवाक्यं क्रियावाकारं चिता ॥ श्रुतिः स्त्रीवेदसामाय त्रयीधर्म
स्तुतद्विधिः ॥ त्रियामृकसामयजुधी इति वेदाश्च यत्रयी ॥ शिक्षादिश्रुतेरङ्ग मोक्षाः

कार

अ.म.
१५

नमोऽस्तुते ॐ नमोऽस्तुते

नप्रणवौसमौ॥ इतिहासंपुरातनं मुदात्रायास्त्रयःखराः॥ आन्वीक्षिकीदणनीतिः स
र्कविद्यार्थशास्त्रयोः॥ आख्याधिकोपलब्धार्थः पुराणं पञ्चलभरणं॥ प्रवन्धकल्पमक
र्थाः प्रवक्त्रिकाप्रहेलिका॥ स्मृतिसुधर्मसहिता समाहृतिसुसंग्रहः॥ समस्यातुसमासा
र्थाः किंवदन्तीजनश्रुतिः॥ वार्ताप्रवृत्तीवृत्तान्तः उदन्तः स्यात्तथाकथः॥ आख्याद्वे अभि
धानश्च नामधेयश्च नामच॥ कृतिराकारणाद्धानं संकृतिर्विदुभिः कृती॥ विवादोवा
वहारः स्यादुपन्यासस्तुवाङ्मुखं॥ उपोद्घातउदाहारः शपनंशपथः पुमान्॥ प्रश्नो

रामः
१५

नुयोगः पृक्काच प्रतिवाक्योत्तरेसमे॥ मिथ्याभियोगोत्पात्त्यानमथमिथ्याभिसंसर्ग
॥ अभिशपः प्रसादस्तु शब्दः स्यादनुरागजः॥ यशः कीर्तिः समाज्ञाचस्तवत्तोत्रंनः
तिःस्तुतिः॥ आमुडितं द्विस्त्रिरुक्तं मन्त्रैर्घुष्टं नृघोषणाः॥ काकुः स्त्रियान्विकारोमः शोक
मित्यादिभिर्द्वेनेः॥ अपर्णाक्षपनिर्वीदपरिवादापवादयोः॥ उपक्रोशोजुगुप्साचकुत्साः
निन्देचगर्हने॥ पारुष्यमभिवादः स्याद्वत्सलं त्वपकारगीः॥ यः सनिन्दउपालम्बस्तत्रस्या
न्यरिभाषणं॥ तत्रत्वाकारणायः स्यादक्रोशोमैथुनंप्रति॥ स्यादाभाषणमालापः प्रला

अ.म.
१६

पोऽनर्थकम्बवः॥ अनुलापो मुकुर्भाषा विलापः परिवेदनं॥ विप्रलापो विरोधोक्तिः संः
लापो भाषणं मिथः॥ सुप्रलापः सुवचनं मपलापस्तु निद्रावः॥ सदेशवाग्वाचिकं स्या
द्वाग्भेदास्तु त्रिषु तरे॥ उषती वाग कल्याणी स्यात्कल्यातु शुभात्मिका॥ अत्यथमधुरं सौत्वं
सङ्गतं हृदयंगमां॥ निष्ठुरं पुरुषं याम्य मशीलं स्तूतं प्रिये॥ सत्येथ सङ्कुलं लिष्टे पर
स्पर पराहते॥ लुप्तवस्स पदं यस्तं निरस्तत्वरितोदितं॥ अस्तु कृतं सनिष्ठेव मवर्द्ध स्या
दनर्थकं॥ अतश्चरमवाच्यं स्यादाह तत्तु मृषार्थकं॥ अथ लिष्टमवित्यस्तं वितथः

रामः
१६

त्वन्तुतम्बवः॥ सत्यन्तथ्यमृतं सम्यग्गमूनि त्रिषु तदति॥ शब्दे निनाद निनद धनिधा
नरवत्त्वनाः॥ त्वान निर्घोष निद्राद नाद निस्त्वान निस्त्वनाः॥ आरवाराव संराव विरा
व अथ मर्मरः॥ त्वनिते वत्सपस्सीनां भूषणानां तु सिञ्जिनं॥ निक्काणी निक्काणः काणाः
कनः कणान नित्यपि॥ वीणायाः कणिते प्रादः प्रकाणाः प्रकाणादयः॥ कोलाहलः क
लकल स्त्रिरश्वावासितं रुतं॥ स्त्रीप्रतिश्रुत प्रतिधानं गीतंगान मिमे समे॥ निष्पाद ष
भगान्धारु मज्जमथ मधैवताः॥ पञ्चमश्चेत्यमी सप्त तन्त्री कणोत्थिताः त्वराः॥ काक

श्र.म.
१७

लीतुकलेसूक्ष्मेधेनोतुमधुरास्फुते ॥ कलोमंदसुगझीरे तारोऽतुवैत्ययत्त्रिषु ॥ सम
चितलयत्वेक तालोवीणातुवल्लकी ॥ विपंवीसातुतन्त्रीभिः सप्तभिः परिवादिनी
ततन्वीणादिकं वायमानदं सुरजादिकं ॥ वंस्यादिकंतुश्रुषिरं कांस्यतालादिकं घनं
॥ चतुर्विधमिदं वाद्यं वादितातोयनामकं ॥ मृदङ्गमुरजाभेदादं क्वालिङ्गोद्वेकात्
यः ॥ स्यायशः पटहोठका भेद्यामानकदुन्दुभिः ॥ आनकः पटहोत्री स्यात् कोणोवी
णादिवादनं ॥ वीणादणः प्रबोलः स्यात् ककुभस्तुप्रसेवकः ॥ कोलाम्बकस्तुकायोऽस्या

रामः
१७

उपमाहोनिवन्धनं ॥ वाद्यप्रभेदाडमरु मृदु डिण्डिममर्जराः ॥ मर्दलः पणवोऽन्ये च न
र्तकीलासिकासमे ॥ विलम्बितं दुतं मध्यं तत्त्वमोद्योघनं क्रमात् ॥ तालः कालक्रियाः
मानं लसोम्येयं मथास्त्रियां ॥ ताण्डवं नटनं नाचं लास्यं नृत्यश्च नर्तने ॥ तौर्धत्रि
कं नृत्यगीतं वाद्यं नायमिदं त्रयं ॥ क्रकुंसश्च क्रकुंसश्च क्रकुंसश्चेति नर्तकः ॥ त्रीदे
शधारी पुरुषो नाचो कोणिकाज्जेका ॥ भगिनी पतिरावुत्तो भावो विद्वानथावुकः
॥ जनको युवराजस्तु कुमारो भर्तृदारुकः ॥ राजा भट्टारको देवस्तत्सुता भर्तृदारिका

श्लो २

अ.म.
१८

॥ देवीकृताभिषेकाया मितरास्तुतभद्विनी ॥ अवहणमवधोक्तौ राजस्यालक्षुराष्टि
यः ॥ अन्वामातार्थवालस्या द्वासुरायत्तुमारिषः ॥ अन्निकाभंगिनीत्यस्या निष्ठा निर्व
हणोसमे ॥ हण्डेहंजेहला कानं नीचंवेटीसखीप्रति ॥ अङ्गहारोङ्गविक्षेपो व्यंजका
भिनयोसमौ ॥ निर्वृत्तेनङ्गसत्वाभ्यां देविस्त्रिधाङ्गिकसान्विके ॥ शृङ्गारवीरकरुणा
द्रुतहास्यभयानकाः ॥ वीभत्सरोदेचरसाः शृङ्गारः शुचिरज्वलः ॥ उत्साहवर्द्धता
वीरः कारुण्यकरुणा घृणा ॥ कृपादयानुकम्पास्या दनुक्रोशोपथोहसः ॥ हासो

रामः
१८

हास्यश्रवीभत्सं विकृतं त्रिषिदं द्वयं ॥ विस्मयो द्रुतमाश्चर्यं चित्रमप्यथ भैरवं ॥ दारुणं भीष
णं भीषं घोरं भीमं भयानकं भयंकरं प्रतिभयं रौद्रं त्रयममी त्रिषु चतुर्दशदरत्रासौ
भीतिव्रीः साधसंभयं ॥ विकारो मानसो भावो नुभावो भाववोधकः ॥ गर्वीभिमानेहकारो
मानश्चित्तसमुन्नतिः ॥ अनादरः परिभवः परिभावस्त्रिरक्षुया ॥ रीढावमाननावज्ञा
अवहेलमसूक्ष्मा ॥ मन्दाक्षं दीप्तपावीडा लज्जासापत्रपान्यतः ॥ आन्तिस्त्रितिआभिः
यातु परस्वविषयस्पृहा ॥ अआन्तिरीर्ष्यासूयातु दोषारोपो गुणोषपि ॥ वैरश्चिरोधोवि

श.मः

१२

देवो मनुशोकोतुशुकस्रियां ॥ पश्चात्तापोनुतापश्च विप्रतीसारश्चपि ॥ कोपक्रोधामर्षरोष
प्रतिघातुदकुर्वीत्यौ ॥ श्रुवौतुवरितेशील मुन्मादश्चित्रविभ्रमः ॥ प्रेमानाधियताहार्द
प्रेसत्नेहोधदोददं ॥ इच्छाकांक्षास्मृहेहातुकु द्वां कालिषामनोरथः ॥ कामोभिलाषस्त्रयश्च
समहानूलालसादयोः ॥ उपाधिर्नीधर्मविन्ता पुंस्याधिर्मानसाव्यथा ॥ स्याच्चिन्तास्मृतिरा
व्यान मुक्कणोत्कलिकेसमे ॥ उत्साहोद्यवसायः स्यात् सवीर्यमतिशक्तिभाक् ॥ कपटो
स्त्रीव्याजदग्गो पधयद्वधुद्वकैतवे ॥ कुट्टतिर्निकृतिः साथं पुसादोनवधानता ॥ कोत

रामः

१२

हलंचकुतुकं कोतुकंचकुतुहलं ॥ त्रिणां विलासो विर्वेक विभ्रमाललितनृथा ॥ हेलालीलेत्य
मीहावाः क्रियाः भृंगारभावजाः ॥ डवकेलिपरीहासाः क्रीडालीलावनर्मव ॥ व्याजोपदेशोल
सश्च क्रीडाखेलावकुर्दनं ॥ घर्मेनिदायः खेदः स्यात् प्रलयोनष्टवेष्टता ॥ श्रवहिथाका
रमुपिः समोसत्वेगसंभुमौ ॥ स्यादाकुरितकं हासः सोत्पासः समनास्मितं ॥ मध्यमः स्यादि
हमित रोमाश्चैरोमहर्षणां ॥ क्रुदितं तदितं कुष्टं जृम्भास्तुत्रिषुजृम्भां ॥ विप्रलम्बो विसम्बा
दो रिङ्गणं स्वलनंसमे ॥ स्यानिन्दाशयनं त्वापः स्वप्नः सम्मेशश्चपि ॥ तन्तुः प्रमीलाभु

अ.म.
२०

कुटिः भ्रुकुटिः भ्रुकुटिः त्रियः ॥ अट्टिः स्यादसौ मयि संसिद्धिप्रकृतीति मे ॥ त्वत्पथ
त्वभावश्च निसर्गश्चाथवेपथुः ॥ कम्पोऽथ क्षण उद्धर्षो मह उद्धव उत्सवः ॥ ३ तित्वः
र्गवर्ग ॥ अधोभुवनपाताल वलिसद्वरसातलं ॥ नागलोकोऽथ कुहरं शुधिरं विवलं
विलं ॥ द्विदं मिर्वीथनं रोकं रन्ध्रं भुवनपाशुधिः ॥ गतीवर्गो भुवित्वभे सरन्ध्रे शुधिरं त्रि
षु ॥ अन्धकारोऽस्त्रियांधान्तं तमिश्रं तिमिरतमः ॥ धातृगाऽढेऽन्धतमसं दीपो वतमस
तमः ॥ विषक्ततमसं नागाः काडवेयास्तदीश्वरः ॥ शेषोऽनन्तो वासु कित्तु सूर्यराजोऽथ गो

गमः
२०

नसे ॥ तिलित्तः स्यादजगरे शयुर्वीहसश्चतुर्भौ ॥ अलगर्द्धो जलवा लः समौ राजिलदुणुभौः
॥ मातृभानो मातृलां हि निर्मृक्तो मुक्तकश्चुकः ॥ सूर्यः पृदा कुर्भुजगो भुजंगो हि दुर्जङ्गमः ॥ आ
शीविषो विषधरश्चक्रीवालः सरीसृपः ॥ कुण्डली गुढपाचक्षः श्रवाः काकोदरः फणी ॥ द
र्वीकरो दीर्घपृष्ठो दन्तशूको विलेशयः ॥ उरगः पत्रगो भोगी जिलगः पवनाशनः ॥ त्रिषादे
यं विषास्यादि स्फपयात्तु फणादयोः ॥ समौ कंचुक निर्मोको ह्येदुत्तुगरलम्बिषं ॥ पुंसि क्री
वेचकाकोल कालकूट हलाहलाः ॥ सौरोष्ट्रिकः शौलिको यो ब्रह्मपुत्रः प्रदीपनः ॥ दारदोव

अ.म.

तनाभश्च विषभेदाश्रमीनव॥ विषवैयोजाङ्गुलिको व्यालगाद्याहितुणिकाः॥ स्यान्नारकस्तु
नरको निरयोदुर्गतिः स्त्रियां॥ तद्देदास्तपरावीवि महारौरवशैरवाः॥ संघातः कालस्तु
श्च त्याद्याः सत्वास्तु नारका॥ पुंतावेतरणीसिन्धुः स्यादलक्ष्मीस्तु निःकृतिः॥ विष्टिराजूः क
रणात्तु यातनातीववेदना॥ पीदावाधाव्यथाः दुःखं ममालस्यं प्रसूतिजं॥ स्यात्कष्टं ककुमा
भीलं त्रिषेसां भेद्यगामियत्॥ समुद्रोद्विरक्तपारः पारावारः सरित्पतिः॥ उदन्वानुदधि
सिन्धुः उरस्थानुसागरोर्मवः॥ रत्नाकरो जलनिधिः पीदः पतिरपां पतिः॥ तस्य प्रभेदाः

रामः
२१

क्षीरोदो लवणोदस्तथापरे॥ आपः स्त्रीभूभिवादीरि सलिलं कमलं जलं॥ पयः कीलाल
ममृतं जीवनं भुवनं वनं॥ कवन्धमुदकं पाथः पुष्करं सर्वतो मुखं॥ अञ्जोऽर्क्षस्तोयपा
नीयं नीरक्षीरानुसम्बरं॥ मेघपुष्पं घनरसं स्त्रीषु द्वे आप्यमस्ययं॥ अञ्जुत्तरङ्गुर्मुर्ध्वी
स्त्रियां वीचिरथोर्भिषु॥ महत्सुलोलकल्लोलौ स्यादावन्ती स्रसां भ्रमः॥ पृषक्तिविन्दुपृष
ताः पुमान् सो विस्त्रुपः स्त्रियः॥ वक्राणि पुटभेदाः सुभ्रमाश्च जलनिर्गमाः॥ कुलं रोधश्च नी
रश्च पतिरश्च तटत्रिषु॥ पारावारे परावीची तीरे पात्रं तदन्तरं॥ दीपो स्त्रियामन्तरीयं य

अ.म.
२२

दन्तव्रीरिणस्तटं ॥ तोयोत्थितंतत्पुलिनं सैकतंसिकतामयं ॥ निषद्वरस्तुजमालः पंको
त्थीसादकदर्दमौ ॥ जलोद्घाताः वरीवाहाः कूपकास्तुविदारकाः ॥ नाचं त्रिलिङ्गं नौतार्थं
स्त्रियानौत्तरणिस्तरिः ॥ उडुपंतुल्लवः कोलः श्रोतोस्तुशरणं त्वतः ॥ आतरस्तरपण्यं स्या
दोणीकाष्ठानुवाहिनी ॥ सांयात्रिकः पोतवणिकः कर्मधारस्तुनाविकः ॥ नियामकाः पो
तवाहाः कूपको गुणवृक्षकः ॥ नौकादण्डः सेपणी स्यादरित्रं केनिपातकः ॥ अभिः
व्रीकाष्ठकुदालः सैकपात्रदुसेवतं ॥ त्रिधागाधान्यसन्नोऽहः कलुषोऽनकश्चाविल

रामः
२२

॥ निम्रंगभीरंगम्रीरः सुत्तानंतद्विपर्यया ॥ अगाधमतलस्पर्शः कैवर्तेदाशधीवरौ ॥ आना
यः पुंसिजालं स्यात्कृणस्तुत्रं पवित्रकं ॥ मत्स्याधानीकुवेणी स्याद्वदिशं मत्स्यवेधनं ॥ पृथु
रोमाजघोमत्स्यो मीनो वैशारिणोऽण्डजः ॥ विशारः शकुलीवाथः गडकः शकुलार्धकः ॥
सहस्रदंष्ट्रः पठिनः उलपीणिश्रुकः समौ ॥ नलमीतश्चिलिचिमः घोष्ठीतुशफरीद्वयो
ः कुडाण्डमत्ससंघातः पोताधानमथोजघाः ॥ रोहितो मद्गुरः शालो राजीवः शकुलस्ति
मिः ॥ तिमिङ्गिलादयश्चाथ पादान्तिजलजन्तवः ॥ याहोवहारो नक्रस्तु कुम्भीरोथम

श.म.
२३

हीलता ॥ गणपदः किञ्चुलं कोनिकानेविकासमे ॥ त्रयोमोधेरगौधारगौधेयागोधिकात्म
जे ॥ रक्तपातुजलौकायां स्त्रियां भूभिजलौकसः ॥ मुक्तास्फोटः स्त्रियां श्रुक्तिः शंखः स्यात्क
नुरस्त्रियं ॥ अदृशंखाः शंखनखाः शम्भुकोजलश्रुक्तयः ॥ भेके मण्डुकवर्षाभूः शालुर
प्रमददुर्गः ॥ शिलीगणपदीभेकी वर्षाप्तीकमडीदुलिः ॥ मङ्गुरस्य प्रिया श्रुद्धी दुर्नीमा
दीर्घकोषिकाः ॥ जलाशयाजलाधारा सत्रागाढजलोद्गदः ॥ अद्वावस्तुनिपानस्यादुप
कूपजलाशये ॥ पुंशेवान्धुपहीकूप उदपानतुपुंसिवा ॥ नेमिस्त्रिकाः स्यवीताहो मुख

रामः
२३

वन्धनमस्ययत् ॥ पुष्करिणान्तरातंस्यादात्तातंदेवत्तातकं ॥ पद्माकरस्तडागोऽस्थीका
शारः शरसीतरः ॥ वैशन्तः पल्लवश्चाल्पशरोवापीतुदीर्घिका ॥ स्वेयन्तुपरित्वाधारस्त
प्रसांयत्रधारणं ॥ स्यादालवालमावालमावापोथनदीसरित् ॥ तरङ्गिणीसैवलीनीतटि
नीकदिनीधुनी ॥ श्रोतस्वतीदीपवतीश्रवतीनिनगापगाः ॥ गंगाविल्लुपदीजङ्गुतनः
पातुरनिमगा ॥ भागीरथीत्रिपथगात्रिस्रोताभीमस्तूरपि ॥ कालिन्दीसूयतनयायमु
नाशमनस्वसा ॥ रेवातुनर्मदासोमोद्भवामेकलकन्यका ॥ करतोयासदानीरावाङ्गदा

॥ ३ ॥ २ ॥ १ ॥ २ ॥ १ ॥ २ ॥ १ ॥ २ ॥

श.म.
२४

सैतवाहिनी ॥ शितदुल्लुशतदुःसा द्विपाशाभुविपादस्त्रियां ॥ शोणोदिरण्यवाहुः स्यात् कु
ल्याल्लाकृतिमासरित् ॥ सरावती वेडवती चतुर्भागासरस्वती ॥ कावेरी सरितोऽन्याश्च समे
दः सिन्धुसंगमः ॥ देवोः प्रणालीपयसः पदव्यान्त्रिषुतरो ॥ देविकायां सुरवाश्च भवेद
विकसारवौ ॥ सौगन्धिकन्तुकल्हारं हल्लकं रक्तसन्ध्यकं ॥ स्यादुत्पलं कुर्वलय मथनी
लान्मुजन्मव ॥ इदीवरश्च नीले स्मिन् सिते कुमुदकै रवे ॥ शाल्मषमेघौ कन्दः स्याद्वा
रिपस्तीतुकुम्भिका ॥ जलनीली तुरशैवालं सैवालोऽथ कुमुदनी ॥ कुमुदिन्यां नलिन्या

२४

रामः

२४

नु वसिनी पद्मिनी मुखाः ॥ वापुंसि पद्मनलिन मरविदं महोत्पलं ॥ सहस्रपत्रं कमलं श
तपत्रं कुशेशयं ॥ पंकेतहंता मरसं सारसं सरसीरुहं ॥ विशप्रसूनराजीव पुष्कराश्रोरु
हाणिव ॥ पुण्डरीकं शिताञ्ज मथ रक्तशरोरुहे ॥ रक्तोत्पलं कोकणादं नालानालमथा
स्त्रियां ॥ मृणालं विसमञ्जादि कदम्बे त्वण्डमस्त्रियां ॥ करहातः शिफाकन्दः किञ्जल्कः के
शरोस्त्रियां ॥ सन्धर्तिकानवदलं बीजकोषो वराटकः ॥ उक्तं च मयि मदिकालं धीशदा
दिसनायकं ॥ पातालभोतिनरकं वारिवैषाश्च सङ्गतं ॥ ॥ इति पातालवर्गः ॥ ॥

धाराधरि ३

श्र.म.
२५

इत्यमरसिंहकृतौ नामलिङ्गासनेत्तरादिकाणः प्रथमः साङ्ग एव समर्थितः ॥ वर्गीः पृ
थीपुरश्माष्टद्वनौषधिमुगादिभिः ॥ नवद्वयसत्रविकुडैः सांगोपांगैरिहोदिताः ॥ भूवृ
मिरवलाऽनन्तरमाविश्वज्ञरास्थिरा ॥ धरित्रीधरणीः सोणीज्याकाश्यपीक्षितिः
॥ सर्वसहावसुमती वसुधोर्वीवसुन्धरा ॥ गोत्राकुः पृथिवीपृथ्वीस्मावनिर्मेदिनीमही
॥ मृत्पृथिवीकाप्रशस्तातु मृत्स्मावमृत्स्मामृत्तिका ॥ उर्वरासर्वशस्याद्याः स्यादूषः क्षारमृ
त्तिका ॥ दुषर्षनुषरौद्रावप्यन्यलिङ्गैः स्थलं स्थली ॥ समानौमहधन्वा नौ द्वेखिलाग्रह

श्र.म.
२५

निश

तेसमे ॥ त्रीषथोजगतीलोकः पितृपंभुवनं जगत् ॥ लोकोयं भारतं वर्षं शरावलात्सुयोव
धेः ॥ देशप्राग्दक्षिणः प्राच्यः उदीच्यः पश्चिमोत्तरः ॥ प्रत्यन्तोऽस्तेऽहं देशः स्यात्तन्मध्यदेशस्तुम
ध्यमः ॥ आर्यावर्तपुण्यभूमिर्मध्यमिन्धहिमागयोः ॥ वृज्जनपदो देशः विषयो तपवर्त
नं ॥ त्रिषागोष्ठान्नडप्राये नद्वान्नद्वल इत्यपि ॥ कुमुदान् कुमुदप्राये वेतस्वान् वदुवे
तसे ॥ सादलः सादहरिते सजन्वालेतुपक्विलः ॥ जलप्रायमन्तुपुंस्यान् पुंसिककस्तथा
विधः ॥ स्त्रीशर्कराशर्करिलः शर्करलः शर्करावति ॥ देशएकादिमावेव मुनेयाः शिक

अ.म.
२६

तावति॥ देशोनघमुवृष्ट्यमु सन्पन्नवीहिपालितः॥ स्यान्नदीमातृकोदेव मातृकश्चयः
थाक्रमं॥ सुराजिदेशेराजवान् स्यान्नतो न्यत्रराजवान्॥ गोष्ठंगोस्थानकतंतु गोष्ठीनं
भूतपूर्वकं॥ पर्याप्तभूः परिसरः सेतुरालौ स्त्रियां पुमान्॥ वामलूकश्च नाकुश्च वल्मी
कंपुंनपुंसकं॥ अयनं वर्त्ममार्गीध पन्थानः पदवी तृतिः॥ सरणिः पद्धतिः पथा वर्त
न्येकपदीति च॥ अतिपन्थाः सुपन्थाश्च शतपथश्चार्चिते धनि॥ व्यधोऽदुरधा विपथः
कदधा कापथः समाः॥ अपन्थास्त्ययथंतुल्ये शृङ्गाटकवतुः पथे॥ प्रान्तरं पुरश्चुन्योद्धो

रामः
२६

कान्तारो वर्मदुर्गमं॥ गवूतिः स्त्रीक्रोशयुगं नलः किष्कुचतुः शतं॥ घण्टापथः संसरण
नत्सूरस्यापनिष्करं॥ इतिभूमिवर्गः॥ पुः स्त्रीपुरीनगर्घोरि पन्ननंपुटभेदनं॥ स्था
नीयं निगमोत्पन्न यन्मूलनगरात्पुरं॥ तद्वाखानगरं वेशो वेशाजनसमाश्रयः॥ आपणास्तुः
निषयायां विपणिः पश्यवीथिका॥ रथ्याप्रतोली विशिखा स्याच्चयोवप्रमस्त्रियां॥ प्राका
रीवरणः सालः प्राचिरंप्रान्तो वृतिः॥ भित्तिः स्त्रीकुञ्जमेडूकं तदन्तर्गत्तकीकसं॥ गृहा
गहोदवसितं वेश्मसद्गनिकेतनं॥ निशान्नवत्स्यसदनं भवनागारमन्दिरं॥ गृहापुसि

श्र.म.
२७

वभूमेयं निकायानिलयालया ॥ वासः कुटीद्वयोः शाला सभासश्च मनं चिदं ॥ वतुः शालं
मुनीनादु पर्सि शालोटजो स्त्रियां ॥ वैद्यमायतनं तुल्ये वाजिशाला तु मन्दुरा ॥ आवेशने शि
ल्यशाला प्रपापानीयशालिका ॥ मठश्चात्रादि निलयो गंजा तु मदिरा गृहं ॥ गर्वागारं वा
सगृह मरिचंस्तुतिका गृहं ॥ वातायनं गवाक्षः स्यात्स एषोऽस्त्रीजनाश्रयः ॥ हर्म्यदिधः
निर्मावासः प्रासादो देवभूभुजा ॥ सौधोऽस्त्रीराजसदन मुपकार्योपकारिका ॥ स्वस्तिकः स
र्वतोभद्रो न त्यावर्त्तादयोपिव ॥ विकृतकः प्रभदाहि भवन्तीश्वरसदना ॥ आगारं भूभुजा

रामः
२७

मन्त्रः पुरं स्यादवरोधनं ॥ शुद्धान्नाश्चावरोधश्च स्यादन्तः शोभमस्त्रियां ॥ प्रघाणप्रघणालिन्दा
वहिर्द्वारप्रकोष्ठकं ॥ गृहावगृहणीदेह ल्यङ्गं च त्वराजिरे ॥ अधस्तादारुणि शिला नाशाः
दारुपरिस्थितं ॥ प्रकृतमन्त्रद्वारं स्यात्पक्षद्वारं तु पक्षकः ॥ वलीकनीवैपटल घातैः थपट
लंकदिः ॥ गोपानसीतुवडभी क्वादनेवक्रदारुणि ॥ कपोतपालिकायान्तु विटंकं पुनपुंसकं
॥ स्त्रीद्वारं प्रतिहारः स्यादितर्द्धिस्तुवेदिका ॥ तारणोऽस्त्रीवहिर्द्वारं पुरद्वारं तु गोपुरं कूटं
पूर्वोरियद्वस्तिन स्वस्तिमन्त्रथत्रिषु ॥ कपातमररन्तुल्ये तद्विस्तृत्यर्गलं नना ॥ आरोहणं

अ.म.
२८

स्यात्सोपानं निःश्रेणित्वधिरोहिणी ॥ समीर्जनीशोधनीस्यात्संकरोऽवकरस्तथा ॥ क्षिप्रे मुत्वं
निःसरनं संनिवेशो निकर्षणं ॥ समो संवसथग्रामो वैश्मभूर्वात्तुरस्त्रियां ॥ ग्रामान्न उपश
ल्यं स्यात् सीमसीमे स्त्रिया मुभे ॥ घोषश्चाभीरपल्लीस्यात्पक्वणशचरालया ॥ ॥ इति पुरव
र्गः ॥ ॥ महीध्वं शिखरिष्मात्भृदहार्यधरपर्वता ॥ अदिगोत्रतिरिग्रावाचलशैलसिः
लोचयाः ॥ लोका लोकश्चक्रवाडस्त्रिकूटस्त्रिककूटसमो ॥ अस्त्रस्तुवरमस्मात् दुदयः पूर्वप
र्वतः हिमवान्विषधो विंधो माल्यवाभ्यारिपात्रकः ॥ गन्धमादनमन्येच हेमकूटादयो ल

रामः
२८

गाः ॥ पाखाणपत्तरयावो पलाशानः शिलादृषत् ॥ कूटोत्थी शिखरं शृङ्गं प्रपातस्तुतदोभृ
गुः ॥ कटकोऽस्त्री नितम्बोद्रेः स्त्रुः प्रस्थः सानुरस्त्रियो उत्सः प्रश्रवणं वारि प्रवाहनिर्मरो
रुरः ॥ दरितुकन्दरो वास्त्री देवत्वातविलेगुह ॥ गद्वरंगणसैलास्तु युतास्थूलोपलामिरिः
॥ खनिः स्त्रियामाकरः स्मत्पादाः प्रत्यन्तपर्वताः ॥ उपत्यकाद्वैरासन्नाभूमिरुद्धमधित्यका
॥ धातुर्मनः शिलायुदे गैरिकन्तुविशेषतः ॥ निकुञ्जकुञ्जोवाक्कीवे लतादिपिहितोद
रे ॥ ॥ इति शैलवर्गः ॥ अट्यरण्यं विपिणं गहनं काननं वनं ॥ महारण्यमरण्यनी गृहा

अ.म.
२२

रामात्तुनिःकुटाः॥ आरामः स्यादुपवनं कृतिमन्वनमेवयत्॥ अमात्यगणिकागेहोपवने
वृक्षवाटिका॥ पुमानाक्रीडमुद्यानं राजः साधारणम्वनं॥ स्यादेतदेवप्रमदावनमन्तःपुः
रोचितं॥ विथालिरावलिः पंक्तिः श्रेणीलेखात्तुराजयः॥ वन्यावनसमूहेस्यादंकुरीभिन
वोद्भिदिः॥ वृक्षोमहीतहः शाखी विटपीपादप्रसरः॥ अनोहकः कुठः सालः पलाशीदुदु
मागमाः॥ वानस्पत्यः फलैः पुष्पात्तैरपुष्पादतस्पतिः॥ दोषधः फलपाकान्ता स्यादवन्धफ
लेगृहिः॥ वधोफलोवकेशीव फलवान्फलिनः फली॥ प्रकुल्लोत्फलसंकुल्ल व्याकोषः

रामः
२२

विकचस्रुटाः॥ फलश्चैतेविकसिते स्फुरवंध्यादयस्त्रिषु॥ स्यान्नुर्वीनाक्रवः शंकुः ऊर्ध्वशाखाशि
फास्रुकः॥ अप्रकाण्डेस्तम्बगुल्मौ वल्लीतुवततिल्लता॥ लताप्रतानिनीवीरुः क्रुमिन्मुलपश्य
पि॥ नगायारोहउक्ताय उन्मेषश्चोक्षश्चतः॥ अस्त्रीप्रकाण्डः स्कन्धः स्यात् मूलाच्छाखावधे
स्तरोः॥ समेशाखालतेस्कन्धः शाखाशालेशिफाजटे॥ शाखाशिफावरोहः स्यात् मूलाच्छायंग
नालता॥ शिरोगुंशिखरंवाना मूलवध्रोंधिनामकः॥ सारोमज्जासमौत्वकस्त्री वल्कवल्क
लमस्त्रियां॥ काष्ठदार्ढ्येननत्वेक इधामेधः समितस्त्रियां॥ निष्कुरहः कोटरम्वाना वल्लरिर्भज

अ.म.
३०

रिखियो ॥ पत्रं पलाशं दनं दलं पर्सि दः पुमान् ॥ पल्लवोः श्री किशलयं वित्तारो विटपोऽस्त्रि
यां ॥ वृक्षादीनां फलं शशं वृत्तं प्रसववन्धनं ॥ आमं फलेशलादुः स्यात् कुक्केवानमुभे त्रिषु ॥
धारको जालकं क्लीवे कलिका कोरकः पुमान् ॥ स्याद्दुस्तकस्तुतवकः कुदालो मुकुलोऽस्त्रियां
॥ स्त्रियः समनसः पुष्पं प्रसूनं कुसुमं सुमं ॥ मकरन्दः पुष्परसः परागः सुमनोरजः ॥ दिहीनं
प्रसवे सर्वं हरीतकादयः स्त्रियां ॥ आश्वत्थवैणवप्लाक्ष नैययो वैद्गुदं फलं ॥ वार्हतश्च फले
जम्बा जम्बुः श्री जम्बुजाम्बकं ॥ पुष्पे जाती प्रभृतयः खलिद्रावीह्यः फले ॥ विदार्यायास्तुम्

रामः
३०

लेपि पुष्पे क्लीवे पिपाटल ॥ बोधिद्रुमश्च लदलः पिपलः कुञ्जराशनः ॥ अश्वत्थेथकपित्थ
स्य र्दधिस्थगहिमन्मथाः ॥ तस्मिन् द्विफलः पुष्पं फलदन्तशठावपि ॥ उदुम्बरे जन्तु फलो य
ज्ञाज्ञो हेमदुग्धकः ॥ कोविदारेव मरिकः कुदालो मुगपत्रकः ॥ सप्तपर्से विशालत्वक् शार
दी विषमदः ॥ आरग्वधेराजवृक्ष शम्पाकरतुरङ्गुलाः ॥ आरेवतव्याधिघात कृतमालसु
वर्षकाः ॥ स्युर्जम्बीरे दन्तशठ जम्बजम्बीरजम्बला ॥ वरुणे वरुणाः सेतु स्त्रिकृशाकः कुमार
॥ पुन्नागे पुनथस्तुङ्गः केशरादेव वल्लभः ॥ पारीभटे निम्बतरु स्मन्दारः पारिजातकः ॥ ति

श्रमः
३१

निसस्यदतोनेमीरथदुरतिमुक्तकः॥ वंजुलश्चित्रकवाथद्वौपीतनकपीतनौ॥ आघातकेम
धूकेतुगुडपुष्पमधुदुमौ॥ वानप्रस्थमधुछीलौजलजेऽत्रमधूलकः॥ पीलौगुडफलःश्रंसी
तस्मिन्तुगिरिसमवे॥ अशोडकपरालौदावंकोठेतुनिकोचकः॥ पलाशकिंशुकःपर्णोवात
पाथोथवेतसे॥ रथाधुपुष्पविदुलशीतवानीरवंजुलाः॥ द्वौपरिवाधविदुलौनादेयीवा
नुवेतसे॥ सोभाअनेऽशियस्तीक्ष्णगन्धकाक्षीवमोचकाः॥ रक्तोसौमधुश्रिङ्गःस्यारिष्टः
फलिनिलःसमौ॥ विल्वशाण्डिल्यलूकर्वोमालुरश्रीफलावपि॥ प्रभोजटीपर्कटिस्थात्र

रामः
३१

न्यग्रोधोवदुपादटः॥ गालवःशावरोलोधुत्तिरीटतिल्यमार्जनी॥ आम्रश्वेतोरसासौमसहका
राणि सौरभः॥ कुसुमोल्लखलकेलीवेकोशिकेगुगुलुःपुरः॥ शोलुःश्लेष्मातकःशीतउदालो
वदुवालकः॥ राजादनं पियालःस्यास्मनक्तदुर्द्धनुःपटः॥ गमारीसर्वतोभडोकाश्मरीमधु
पर्णिका॥ श्रीपर्णीभदुपर्णीवकाश्मर्यथापथद्वयोः॥ कर्कशुर्वदरीकोलीःकालंकुवल
फेनिले॥ सौवीरंवदनंघण्टापथस्यात्खादुकण्टकः॥ विकंकतःश्रुवावृशोग्रन्थिलो
वाधुपादपि॥ ऐरावतनागरंगोनादेयीभूमिजमुका॥ तितुकःसुर्जकःकालःकन्दश्च

श.म.
३२

शितिशारके ॥ काकेदुःकुलकः काक पीलकः काकतिदुकोः ॥ गोलीढो जाटलो घंटा पाटलि
मोक्षमुष्कको ॥ तिलकः झुलकः श्रीमान् समो पितुलजावुको ॥ श्रीपार्त्तिकाकुमुदिकाकु
श्रीकैटर्षकफलौ ॥ क्रमुकः पट्टिकाव्यः स्यात्पट्टिलाभाप्रसादनः ॥ नृदत्तपूषः क्रमुको
बृहशोबृहदारुच ॥ तुलश्चनी पप्रियक कदम्बानुहलिप्रिये ॥ वीरवृक्षानुष्करोऽग्निमुखी
भल्लातकी त्रिषु ॥ गर्दभाण्डे कदराल कपीतनसुपार्थकाः ॥ प्रभश्च तितिली विश्वाऽश्लिका
थपीतसारके ॥ सर्जकासनवन्धूक पुष्पप्रियकजीवकाः ॥ सारेतुसर्जकाष्वाश्च कर्ष्काः

रामः
३२

शस्यः सन्वरः नदीसर्जोवीरतरु रिदुदुःककुभार्जुनः राजादनफलाव्यक्ष्णीरिकाया
मथद्वयोः शङ्खदीतापसतरु भूर्जवर्म्मिमृदुत्वयौ पिडिलापूरणीमोवा स्थिरायुःशाल्म
लीद्वयोः पिक्वातुशाल्मलीवेष्ट रोचनः कुटशाल्मलिः विरविल्वेनकमारैः करजश्चक
रञ्जके प्रकीर्यः पूतिकरजः पूतिकः करिकारकः करञ्जभेदाः षड्गन्धा मर्कटज्जारव
ल्लवी रोहीरोहितकः श्रीह शत्रुदीडिमपुष्पकः गोलीत्रीवालतनयः खदिरोदन्तधावनः
अरिमेदोविद्वदिरे कदरः खदिरेभिते सोमवल्कोपथव्याघ्र पुच्छगन्धर्वहस्तको पर

अ.म.
३३

एउठवुकश्च रुवुकश्चित्रकश्चसः चश्चपाश्चाङ्गुलोमए वईमानवडम्बका अल्पाशमीशः
मीरःस्याः कमिशक्तुफलाशिवा पिलितकोमरुवकोः श्वसनः करहाटकः शल्यश्चमदनेश
कृपादपः पारिभटुकः भटुदारुडु किलिकं पीतदारुचदारुच पूतिकाष्ठश्चसप्तसुर्देवदा
रुणथदयोः पाटलिः पातलामोघा कावस्थाली फलेरुहा कल्लवृत्ताकुवेराभी श्यामातु
महिलादया लतागोविन्दनीगुन्दा प्रियङ्गुः फलिनीफली विषक्तेनागन्धफली करञ्जाः
प्रियकश्चसा मण्डुकपर्षपत्रोर्म नटकद्वन्द्वतण्डुकाः श्पोताकशुकनाशर्षदीर्घवृत्तः

रामः
३३

कुटन्नटा ॥ शोणकश्चारसौतिष्य फलात्तामलकी त्रिषु ॥ अमृताववयस्याच त्रिलिङ्गस्तुविभीत
कः ॥ अक्षतृषः कर्षफलो भूतवासः कलिदुमः ॥ अभयात्तवथापथा वयः स्यापूतनाः मृता
॥ हरीतकी हेमवति चेतकी श्रेयसी शिवा ॥ पित्तदुःसरलः पूति काष्ठश्चाथदुमौत्पलः ॥ कर्मिका
रः परिव्याधो लकुचोलिकुचोडदुः ॥ पनसः कंटकिफलो निचुलो म्बुजश्चज्जलः ॥ काकोऽदुम्ब
रिकाफलः मूलपूज्जघनेफला ॥ अरिष्टः सर्वतोभद्र हिङ्गुनिर्ज्जामालकाः ॥ पितुमर्दश्यनिचोथ
पिडिलागुरुसिंशयाः ॥ कपिलाभश्मगव्रीसा शिरीषस्तुकपीतनः ॥ भल्लिलोपथवाम्येयश्चः

श्रमः
३४

मयकाहेमपुष्पकः॥एतस्यकलिकागन्धफलीस्यादथकेसरे॥वकुलोवंजुलोशोके समोकरकदाडि
मौ॥वामोयःकेशरीनागकेसरःकाथनाक्यः॥जयाजयन्तीतकीरीनादेयीवैजयन्तिका॥श्रीप
णिमणिमन्थःस्यात्कणिकोगणिकारिका॥जयाथकुटजःशक्रोवत्सकोगिरिमल्लिका॥एतस्यै
वकलिङ्गेदुःखवभद्रयवंपले॥कृष्णपाकफलाविग्रसुखेणाःकरमर्दके॥कालत्वंधस्तमा
लःस्यान्नापिङ्कोऽप्यथसिंधुकः॥सिन्धुवारेदुसुरिसौनिर्गुणीद्वाम्रिकेत्यपि॥वेणीखरागरीदेवता
डोजीमूतश्चपि॥श्रीहस्तिनीतुभूरुणीतृणासृण्यंतुमल्लिका॥भूयदीशतभीरुश्चसैवास्फोता

शमः
३४

वनोद्भवा॥शेफालिकातुसुवहा॥निर्गुणीनीलिकाचसा॥सितासौश्वेतसुरसाभूतवेश्यथमाग
धी॥गणिकायुधिकाम्बुसोसापीताहेमपुष्पिका॥अतिमुक्तःपुंसकस्यादामन्तीमाधवीलता॥
सुमनामालतीजातीःसप्तलानवमालिका॥माघकुन्दरक्तकेतुवन्धुकोवन्धुजीवकः॥सहाकुमा
रीतरणि रज्ञानस्तुमहासहा॥तत्रशोणकुरुवकस्तत्रपीतेकुलुंढकः॥नीलाफिणीद्वयोर्बीणादामी
वार्त्तगलश्चसा॥शैरीयकस्तुफिणीस्यात्तस्मिन्कुरुवकोरुणे॥पीताकुरुण्टकोफिणीतस्मिन्
सहवरीद्वयोः॥श्रीउपुष्पंयवापुष्पं वज्रपुष्पंतिलस्ययत्र॥प्रतीहासशतप्रासचण्डातहयमा

श.म.
३५

रकाः॥ करवीरे करीरेतुः करग्रंथिलावुभौ॥ उन्मत्तः कितवोधूर्त्तः धुत्तूरः कनकाक्षयः॥ मातुलोम
दत्तश्चास्य फलेमातुलपुत्रकः॥ फलपूरोवीजपुरो रुचकेमातुलपुत्रकः॥ समीरणो मरुवकः पु
स्यपुष्पः फणिजकः॥ जम्बीरोपथपल्लीसो कठिअरकुठेरको॥ सितेऽर्जकोऽत्रपाठीतु चित्रको
वक्रिसंज्ञकः॥ अकीद्ववसुकास्फोट गणतूपविकीरणाः॥ मन्दारश्चार्कपसेत्र शुक्लेऽलर्कप्रताप
सौ॥ शिवमल्लीपाशुपत एकाशीलोवुकोवसुः॥ वदावृषादनीवृष रुद्रजीवन्तिकेत्यपि॥ वः
त्सादनी किन्नरुहा गुडूचीतत्रिकाऽमृता॥ जीवन्तिकासोमवल्ली विशल्यामधुपल्लीपि॥ मूर्च्छी

रामः
३५

देवीमधुरसा तोस्तातेजनीश्रुवा॥ मधूलिकाधनुः श्रेणी गोकर्णीपीलुपल्लीपि॥ पाठान्वष्टावृ
हतकर्णात्थापनीश्रेयसीरसा॥ एकास्वीलापापवल्ली प्राचीनावनतिक्रिका॥ कदुः कटस्रराऽ
शोका रोहिणीकदुरोहिणी॥ मत्स्यपित्ताकलभेदी चक्राङ्गीशकुलादनी॥ आत्मगुप्ताजडाधरा
कारुण्यवृषायणी॥ मय्यप्रोक्ताश्रुकणिस्थिः कपिककुशमर्कटी॥ विद्रोपविद्रान्यगोधी द्वव
त्रीशम्वरीवृषा॥ प्रत्यक्षश्रेणीसुतश्रेणी रणमूषिकपल्लीपि॥ अपामार्गः शैखरिको धामार्गवम
पूरको॥ प्रत्यक्षपल्लीकीशपल्ली किणिहीखरमञ्जरी॥ हञ्जिकावाहणीपद्मा भार्गीवाहणाय

नि४

अ.म.
३६

ष्टिका अङ्गरवल्लीवातेय शवर्चकरवर्द्धकाः मंजिष्ठाविकसाजिङ्गी समङ्गाकालमेष्टिका म
एकपर्णीभण्डीरी भण्डीयोजनपर्णपि यासोयवासोदुष्पशी धनुर्यासः कुणाशकः रोदिनी
कठुराऽनन्ता समुद्रान्ताश्रालभा पृश्निपर्णी पृथक्पर्णी चित्रपर्णा हिपत्रिका कोष्ठविन्ना
सिंहपुच्छी कलसिद्धीवनिर्गुहा दिग्धिका स्पृशी व्याघ्री दहनी कण्ठकारिका प्रवोदनी कुली
क्षुद्रा दुष्पशी राष्ट्रिकेत्यपि नीली काला क्लीतिका गामीणामधुपर्णिका रञ्जनी श्रीफलात
था तूणी दोलाचनीलिनी अवलगुजः सोमराजी सुवर्णी सोमवल्लिका कालमेष्टी कृष्णफला

रामः
३६

दावीजीपूतिफलपि कृष्णोपकुल्यावैदेही मागधीचपलाकणा उषणा पिप्पली शौण्डी कोल
थकरिपिप्पली कपिवल्ली कोलवल्ली श्रेयसी वशिरः पुमान् चयंतु च विकंकाक विश्वी गुञ्जेतु
कृष्णला पलङ्का पातिभुगन्धा श्वंदंष्ट्राद्यादुकंटकः गोकण्ठको गोक्षरको वनशृङ्गाट इत्यपि
विश्वाविषा प्रतिविषा तिविषोपविषातणा शृङ्गी महौषधश्चाधः क्षीरावी दुग्धिकै समे शतः
मूलीवकुसुता भीरुरिन्दी वरीवरी अण्योक्ता भीरुपर्णी लारायणः शतावरी अहेरु रथः
पीतदुःकालेयक हरिडवः दावीपचम्यचादारु हरिडा पर्जन्यपि वयोगगन्धाषड्गुन्था

अम.
३७

गोलोमीशतपर्विका शुक्लाहैमवतिवैद्यमातृसिंहोत्तवासका दृषोऽटलषःसिंहास्योवासको
वाजिदन्तकः आस्फोतागिरिकर्णीत्वा द्विस्तुक्रान्तापराजिता इक्षुगन्धातुकाणेदुःकोकिला
क्षेत्रसुरसुराः शालेयःस्याद्धीतशिवश्रुत्रामधुरिकामिसी मिश्रेयाप्यथसीदूणोवज्रदुःस्तु
कस्तुहीगुहा समन्तदुग्धाथोवेत्तममोघाचित्रतण्डूलाः तण्डूलश्चकमिष्वश्चविडङ्गस्युन्नपुं
सकं वलावागालकोघण्णरवातुशणपुष्पिका मृद्धीकागोस्तनीडाभात्वादीमधुरसेतिचः
सर्वानुभूतिःसुवहा विपुटातिवृताविष्टत्र विभण्णीरेचनीश्यामापालिंयौतुसुखेणिकाः

रामः
३७

मधुकंक्लीतकंयष्टिमधुकामधुपष्टिका विदारी
क्षीरक्लेसुगन्धाक्रोचयासिता अन्याक्षीरविदारीस्यात्महाश्चेतर्क्षगन्धिका लाङ्गुलीशा
रदीतोयपिप्लीशकुलादनी स्वराश्वाकारवीदीयो मधुरोलोचमस्तकः गोपीश्यामाशारिवा
स्यादनकोत्पलशारिवा योग्यमृद्धिःसिद्धिलक्षोवृद्धेरयाद्वयाश्मे कदलीवारणावुसा रक्षा
मोचान्धुममल्ला काशीलामुद्रपल्लीतुकाकमुद्रासहेत्यपि वार्त्तीकीहिङ्गुलीसिंहोभण्णकी
दुःप्रधर्षिणी नाकुलीसुरसारात्मा सुगन्धानागनाकुली नकुलेष्टाभुजङ्गाक्षीद्ववाकीसुवहा

अ.म.
३८

वसा विदारिगन्धांसुवती शालपर्णीस्थिराक्षवा तृणिकेरीसमुद्रान्ता कार्पासीवदरेतिवः
भारद्वाजीतसावन्वा शृङ्गीतुअषभोटपः गाङ्गेकीनागवली अषाढाखगवेधुका धामार्गवो
घोषकः स्यान्महाजालीसपीतकः ज्योत्स्नापटोलिकाजाली नादेयीभूमिजमुका स्यालाङ्गुलीः
कग्निशिखा काकाङ्गीकाकनासिका गोधापदीतुसुवहा मुसलीतालमूलिका अजभृङ्गीवि
षाणीस्यात् गोजिह्वादार्चिकेसमे तामुलवल्लीतामूली नागवल्गपथदिजा हरेश्वरेणका
कोन्ती कपिलाभस्मगन्धिका एतवालुकमेलेयं सुगन्धिहरिवालुकं वालुकश्चाथपालं

रामः
३८

क्या मुकुतुः कुंडकुंडुरु वालंजीवेरवर्हिष्ठो दिव्यं केशानुनामच कालानुसार्थवृद्धाश्म पु
ष्पशीतशिखानितु शैलयंतालपर्णीतु दैत्यागन्धकुटीमुरा गन्धिनीगजभसातु सुवहासुर
भीरसा महैरणकुटुतकी शल्लकीद्रुदिनीतिच अग्निज्वालासुभीसेतु धातकीधातुपुष्पिका
पृथ्वीकावनुवाला लानिष्कुटिर्वडुलाथसा श्रुहोपकुश्रिकातुथा कोरङ्गीत्रिपुटातुटिः व्या
धिः कुष्ठां परिभावां व्यार्थपाकलमुत्पलं शंखिनीचौरपुष्पीत्या केशीन्यथविभुन्नकः जा
टाऽमलाऽजटाताली शिवातामलकीतिच प्रप्लौथुरिकं पुण्यं मथतुन्नः कुवेरकः कुणि

अ.म.
३२

:ककुःकान्तलकोनदीवृक्षोथराक्षसी चणधनहरीक्षेम दुष्पुत्रगणहासकाः व्याडयुधंया
घनवर्णकरंकरंकरंकरं श्रुषिराविदुमलता कपोतांघ्रिर्नटीनली धमन्यअनकेशीच हनुर्ह
दविलासिनी श्रुक्तिःशंवःभुलकोल दलंनखमथाठकी काक्षीमृत्तातुवरिका मृतालकमु
राष्ट्रजे कुटनटंकसपुरंवालेयंपरिपेलवं प्लवगोपुरगोनर्द कैवर्तीमुत्तकानिच ग्रन्थिपः
संभुकंवर्हिः पुष्पंस्थोयैनेकु कुरे मरुत्मातातुपिभुना पृष्ठादेवीलतालघुः समुदान्ता
वधूःकोटि वर्षालक्षपिकल्पपि तपस्विनीजटामांसी जटिलालोमसामिषी त्वक्यंत्रसूक्त

रामः
३२

टंष्टुं त्ववश्चोवंवराङ्गकं क—रकोडाविडकःकाल्यवेकोधमुत्पकः श्रोषथोजातिमात्रे
सु.रजातौसर्वमौषधं शाकार्यपत्रपुष्पादि तणुलीयोल्पमारिषः विशेष्याग्निशिखानन्ता
फलिनीशक्रपुष्पपि स्यादक्षगन्धादृगलां ज्ञावेगीवृद्धदारकः जुझोवाह्मीतुमत्ताक्षी व
यस्यासोमवल्लरी पदपल्लीहैमवती त्वर्षक्षीरीहिमावती हयपुष्पीतुकाञ्जो माषपल्लीम
हासहा तुणिकेरीरर्कफला विम्विकापीलपल्लीपि वर्धराकवरीतुङ्गी त्वरपुष्पाजगन्धिका
एलापल्लीतुसुवहा रास्त्रामुक्तरसावसा चांगेरीशुक्रिकादन्त शठम्वष्टाल्लोणिका सहस्र

अ.म.
४०

य५

वेधीवुकोम्र वेतसः शतवेधपि नमत्कारीगन्धकाली समझाखदिरीत्यपि जीवन्तिजीवनीजी
वा जीवनीयामधुश्रवा कूर्वशीर्षेमधुकरः शृङ्गद्व्यांगजीवकाः किराततिक्तोभूनिम्बो ३
नार्यतिक्तोथसप्तलाः विमलासातलाभूरि फेनावर्मकषत्यपि वायसोलित्वादुरसा व
यस्याथमुकूलकः निक्लंभोदतिकाप्रत्यक् एषुदुम्बरपर्ष्यपि अजमोदातुगुग्गन्धा वृहद
व्रीजमानिका मूलेषुष्परकाशीर पद्मपत्राणिपौकरे अथाव्यतिवरापद्मा चारटीपद्मचारि
णी काम्पिल्यः कर्कशश्चन्दो रक्तांगोरोचरित्यपि प्रपुन्नाडस्त्रेडगजोददुप्रश्चक्रमर्दकः

रामः
४०

पद्माटउरनात्याश्च पलाणुत्तुत्तुकन्दकः लतार्कडुमौतत्र हरितेथमहौषधं लभुनंगुअन
रिष्ट महाकन्दरसोनकाः पुनर्नवातुशोधघ्नी वितुनंसुनिषस्मकं स्याद्वातकः शीतलोऽप
राजिताशनूपपर्ष्यपि पारावतांध्रिः कटभी पण्यज्योतिष्मतीलया वार्षिकं वायमाणास्या
त्रायन्तिवलभदिका विषक्तेनप्रियागृष्टि वीराहीवदरेत्यपि मार्कवोभृंगराजः स्यात्काकमा
वीतवायसी शतपुष्पासितकत्रा त्रिद्वत्रामधुरामिश्रिः श्रवाकष्यीकारवीच सरणातु
प्रसारणी तस्यांकटझराराज वलाभद्वलेत्यपि जनीजतुकारजनी जतुकचक्रवर्तिनी

अ.म.
४१

संस्पृशथशटीगन्ध. मूलीषदुन्धिकेत्यपि कचूरोपिपलाशोपि. कारवेल्लः कठिल्लकः सुष
वोवाथकुलकं. पटोलत्तिककः पदुः कुष्माण्डस्तुककीरुत्त. रिर्वीरुः कर्कटीस्त्रियो ३३वाकु
ः कदुतुम्बीस्या. तुम्बलादूरुभेसमे चित्रागवाक्षीगोदुम्बा. विशालात्विदुवारुणी अर्शोघ्नः
भूलनः कटो. गण्डीरस्तुसमष्टिला कलम्बुत्यादिकाः स्त्रीतु. मूलकंहिलमोचिका वालकश
कभेदाः सु. दुर्वीतुशतपर्विका सहस्रवीर्याभार्गव्यो. रुहानन्नाथसासिता गोलोमीशतवी
र्याव. गण्डीशकुलाक्षकः कुरुविन्दोमेघनामा. मुलामुत्तकमस्त्रियाम् स्याद्भद्रमुत्त

रामः
४१

कोगुडा. चूडालाचक्रलाचटा वंशोत्तकमारकम्भीर. त्ववितारट्टणवजाः शतपर्वायवफलो.
वेणुमकरतेजनाः वेणवः कीचकास्तेसु. येत्वनन्यनिराद्रताः गुन्धिर्त्नीपर्वपरुषी. तुदुस्ते
जनकः शरः नडस्तुधमनः पोत. गलोथकाशमस्त्रियां ३३गन्धापोटगलः पुंसिभूम्नि तुव
ल्वजाः रसात्त ३३सद्देदाः पुण्ड्रकान्तारकादयः स्याद्दीरणवीरतरं. मूलेस्याशीरमस्त्रियां अ
भयंनलदंसव. ममृणालंजलाशयं लामर्ज्जकंलघुलय. मवदाहेष्टकापथे नलादयत्तरां
ग. क्षामाकप्रमुखाअपि अस्त्रीकुशंकुथोदर्वः पवित्रमथकर्तृणां पौरसौगन्धिकध्याम

अ.म.
४२

देवजगृधिकरौहिषं कृत्रातिह्रपालघ्नौ मालातृणकभूतृणो शष्यंवालतृणंघासोयवतृण
मर्जुणं तृणानांसंहतितृणानद्यातनउसंहतिः तृणराजाक्षयतालो नारिकेरत्तुलाङ्गुली
घोणतुपूगःक्रमुमो गुवाकंखपुरोत्पत फलमुद्देगमेतेच हितालसहितास्रयः खज्जुरःके
तकीतालीखज्जुरीचतृणदुमाः इतिवनौषधिवर्गः सिंहोमृगेदुःपश्चाभ्यो
हर्षभःकेशरीहरीः शार्ङ्गलदीपितोव्याघ्रेतरभुत्तुमृगादरः वराहःभूकरोदृष्टिःकोलः
पोत्रीकिरिःकिटिः दंष्ट्रीघोणीत्तचरोमाक्रोडोभूदारइत्यपि कपिल्लवंगल्लवगशाखामृगव

रामः
४२

लीमुखाः नर्कटोवानरःकीशोवनौकाअथभल्लुके अक्षाक्षभल्लभात्तुका गणकेखड्गवज्रि
नौ ललापोमहिषोवाहद्विषकासरसौरिभाः त्रियांशिवाभूरिमायगोमायुमृगधूर्तकाः श्रु
गालवंचकक्रोष्टुफेरुफेरवजंजुकाः श्रोतुर्विजालोमाज्जारोदृषदंशकआखुभुकत्रयोगी
धार्गोधोयगोधेयागोधिकात्मज आवितुशल्यस्तलोमिशाललीशललंशलं वातप्रमीचीन
मृगःकोकईहामृगोदृकः मृगेकुरङ्गवातायुहरिणाजिनयोनयः ऐलोयमेण्णश्चर्मा
यमेण्णस्यणमुभेविषु कदलीकदलीचीनश्चमूरुषियकावपि समूरुश्चेतिहरिणाअ

श्रमः
४३

मीश्रजितयोनयः कृष्णशारततयकुः रकुः सन्वरगैहिषाः गोकर्षपृषतैर्णर्च्य रोहिताश्रुम
रोमृगाः गन्धर्वः शरभोरामः सृष्टरोगवपः शशः इत्यादयो मृगेन्द्राद्याः गवायापशुजात
यः उन्मुक्तमूषकोप्यातु गिरिकावालमूषिका सरटः कृकलासः स्यान्मूखलीगृहगोधिकी
लूताश्रीतनुवायोर्ष नाभमर्कटकाः समाः नीलंगुत्तुकिमिः कर्षजलोकाः शतपशुभो
वृश्चिकः भूलकीटः स्यादलिदुर्गौतुवृष्टिके पारावतः करलवः कपोतोथशशादनः यः
श्रीशेनउलकस्तु वायसारतिपेवकौ व्याघ्राटः स्याद्भरद्वाजः खञ्जरीटस्तु खञ्जनः लोह

रामः
४३

पृष्ठस्तुककः स्यादथवाथः किकीदिविः कलिङ्गभृङ्गधूम्याटा अथस्याकृतपत्रकेः दा
र्वाघाटोथसारङ्गः लोककश्चातकः समौः कृकवाकस्ताम्रूडः कुकुटश्चरणायुधः व
टकः करविङ्कः स्यात्तस्यश्रीवटकातयोः पुमपत्येवाटकैरः अपत्येवटकैर्वहि कर्क
रेतुः करेदुः स्यात्कृकणकृकरोसमौ वनप्रियः परभृतः कोकिलः पिकशत्यपि का
कैतुकरटोरिरिष्ट वलिपूष्टसकृत्यजाः धीभात्मघोषपरभृदलिभुवायसाश्रुपि
डोणकाकस्तुकाकोलो दातुहः कालकण्ठकः आतायिविल्लोदाभार्य गृध्रौकीर

श्र.म.
४४

एकौसमौ कु-कौशोथवेकः कङ्क पुष्पराक्षससारसः कोकश्चक्रश्चक्रवाको रथा
झाङ्कयनामकः दादमः कलहंसः स्या दुकोशकुररोसमौ हंसात्तुश्चेतगरुतश्चक्राङ्क
मानसौकसः राजाहंसात्तुतेवश्चु चरणोल्लोहितैः सिताः मलिनैर्मल्लिकाद्यास्तैः धार्त
राष्ट्राः सितेतरैः शरारिराटिरात्रिश्च वलाका विशकण्डिकाः हंसस्यैषिदरठा सारस
स्य तुलश्मणो जतुकाजिनपत्रास्या त्पराक्षीतैलपायिका वर्वणामसिकाणीलासर
धामधुमसिका पतङ्गिकापुत्रिकास्या दंशत्तुवनमसिका दंशीतज्जातिरल्पास्या दंशो

श्र.म.
४४

लीवरयदयोः भृङ्गारीजीरुकावीर जिल्लीकावसमाश्मा समौपतङ्गशलभौ त्वयोतो ज्यो
रिर्तिङ्गणः मधुवृतो मधुकरी मधुलिङ्गधुपालिनः दिरेफपुष्पलिभृङ्गः षट्पदभ्रम
रार्यः मयूरोवर्हिणोवर्हि नीलकण्ठभुजङ्गभुक् शिखावलः शिखीकैका मेघना
दानुलास्यपि कैकावाशी मयूरस्य समौचन्द्रकमेवकौ शिखावूडा शिखावूडस्तु पिक
वर्हेन पुंसके त्वगेविहङ्गविहग विहङ्गमविहायसाः शकुन्तिपक्षिशकुनि शकुन्त
शकुनविजाः पतत्रिपतिपतग पततपत्ररथाण्डजाः नगोकोवाजिविकिर विविधि

श्र.म.
४५

अ३

रपतत्रयः नीतोद्भवागरुत्मन्तः पिकुन्तीनभसंगमाः तेषां विशेषाहारीतो मद्रुकार
एवमवाः तिर्तिरिः कुर्कुभोलाभो जीवश्रीवश्चकोरकः कोयस्तिकष्टिभको वर्त
कोवत्तिकादयः गरुत्यभक्षदाः पत्र पतत्रवतनूरुहम् त्वपसतिः पश्चिमूल शुद्धो
टिरुभंश्रियो प्रडीनीडुनसंडीना न्येताः खगगतिक्रियाः पेशीकोषोद्विहीनाः कुला
योनाडमश्रियाम् पोतः पाकोऽर्द्धकोत्रिभः पृथुकः शावकः शिशुः स्त्रीपुंसौ मिथुनं
द्वन्द्वं युगं त्रयुगलं युगं समूहनिवहव्यूह सन्दोहविसरवजाः क्षौमौघनिकरवातव

रामः
४५

रसंघातसंवयाः समुदायः समुदयः समवायश्चयोगणः स्त्रीयान्तरुसंहतिवृन्दं निकुरुचं
कदम्बकं वृन्दभेदाः समैर्धर्माः संघसार्थोभुजन्तुभिः सजातीयैः कुलंयूथं तिरश्चां पुत्रपु
सकं पशूनां समजोन्येषां समाजोयसधर्मिणाम् स्यान्निकायाः पुत्रराशी तुत्करः कूट
मः श्रियाम् कापोतशौकमायूर तैत्तिरादीमितद्राणे गृहासक्ताः पक्षिमृगाश्चेकास्ते
गृह्यकाश्चते इति सिंहदिवर्गः मनुष्यामानुष्यामर्त्या मनुजामातवानवाः
स्युः पुमान्सः पञ्चजनाः पुरुषाः पुरुषानजाः स्त्रीयोषिदवलायोषा नारीसीमन्तिनीवः

अ.म.
४६

धृ प्रतीपदर्शिनीवामावनितामहिलातथा विशेषात्तंगणाभीरुः कामिनीवामलोचना
प्रमदाभाविनीकान्ता रलनावनितन्विनी सुन्दरीरमणीरामा कोपनासैवभाविनी वरा
रोहामतकासि व्युत्तमावरवर्णिनी कृताभिषेकामहिषी भोगिन्योन्यान्तपत्त्रियः पति
पाणिगृहीतीव द्वितीयामहधर्मिणी भार्याजायाथपुंभूम्नि दाराः स्यात्तु कुतुम्बिनी पु
रन्धीसुवरित्रातु सतीसाधीपतिवता कृतसापन्निकाधूढाऽधिविनाथस्वयंवरा पति
नराचवर्षीव कुलव्रीकुलपालिका कन्याकुमारीगौरीतु नमिकानागतार्त्तवा स्यान्म

रामः
४६

धृमादृष्टरजात्तरुणीतवतिःसमे समाःसुषोजनीवध्वश्चिरिणीतुखवासिनी इवाव
तिकासुकास्या दृधस्यन्तीतुकासुकी कान्तार्थिनीतुयायाति सङ्केतसाभिसारिका पुं
श्वरीधर्षिणीवन्ध क्यसतिकुलटालरी त्वेरिणीपांशुलावस्या दशिश्चीशिभुनाविना
अवीरानिष्यतिसुता विश्वस्ताविधवेसमे आलिःसखिवयस्याव पतिपन्निसमर्तका
दृडापरिक्रीप्राशीतु प्रज्ञाप्रज्ञातुधीमती भूडीभूडस्यभायीस्या कूडातर्ज्जतिरेव
व आभीरीतमहाभूडी जातिपुंयोगयोःसमाः आर्याणीत्वयमर्यास्या त्त्रियाभत्रिया

अ.मः

शमः
४७

—वीरात्रे यीर्त्तिमं नीपुष्पवत्यपि अतुमत्यपुदकाथ स्यादजः पुष्पमार्त्तवम् श्रद्धालु
 दीहदवती निष्फलाविगतार्त्तवा आपन्नसत्वास्याद्गुर्विण्यन्तर्वतीवगर्विणी गणिका
 देस्तुगणिक्यं गात्रिणं यौवतंगणो पुनर्द्गुर्विषिषुन्नाढा दित्तस्यादिषिषुः पतिः सत्तुदि
 जोऽयदिषिषुः सैवयस्यकुदुन्विनी कानीनः कन्यकाजाताः सुताथसुभगासुतः सौभा
 गिनेयस्यात्पारस्त्रेणोयत्तुपरस्त्रियाः पैतृष्वसेयः स्यात्पैतृष्वसीयश्चपितृष्वसुः सुतो
 मातृष्वसुश्चैवं वैमात्रेयोविमातृजः अथवान्यकिनेयः स्यादन्धुलश्चासतीसुतः कौल

श्र.म.
४८

देवः कौलटेयो भिक्षुकी तु सती यदि तदा कौलटिनेयो स्याः कौलटेयो पिवात्मजः आत्म
जस्तनयः सूनूः सुतः पुत्रः स्त्रियस्वमी आकुर्दुहितरं सर्वे पत्यंतो कंतयः समे स्वजातेः
तौरसौरस्यो तातस्तु जनकः पिता जनयत्री प्रसूमाता जननी भगिनी स्वसा ननन्दातु
स्वसा पत्युर्नृषी पौत्री सुतात्मका भार्यास्तु भातृवर्गस्यु जातरः स्युः परस्परम् पुजापती
भातृजाया मातुलानीतु मातुली पतिपत्न्योः प्रसूः श्वश्रु श्वसुरस्तु पितातयोः पितृर्भा

रामः
४८

ता पितृव्यः स्यान्मातृप्राताभुमातुलः श्यालाः स्युद्वातरः पत्न्याः स्वामिनो देवदेवतौ स्वस्वी
यो भगिनेयः स्याज्जा माता दुहितुः पतिः पितामहः पितृपिता तपिता प्रतितामहः मातु
र्मातामहादेवं सपिण्डास्तु सराभयः समानोदर्यसोदर्य समर्ध्वसहजाः समाः सगोत्रवा
न्धवजाति वन्धुस्वस्वजनाः समाः ज्ञातेयं वन्धुतातेषां क्रमाद्भावसमूहयोः धवः प्रियः
पतिर्भर्ता जीरस्तु पयतिः समौ श्रमृतेजारजः कुण्डो मृते भर्तृरिगोलकः भ्रात्रीयो भ्रा
तृजो भ्रातृ भगिन्यो भ्रातरावुभौ मातापितरौ धितरौ मातरपितरौ च ता तजनयित्र्यौ

श्र.मः
४२

श्वश्रुश्वसुरौश्वसुरौपुत्रश्वदुहिताय वादम्पतिजम्पतिभार्या पतिजायापतीवतौ गर्वाश
योजराःयुःस्याःदुल्यश्चकललोऽश्रियां स्तूतिमासोवैजनतो गर्भाभुशश्मौसमौ तृतीय
प्रकृतिःषण्ढः क्लीवंपंडोनपुंसकं शिशुत्वंशैशववाल्पं तारुण्यंयौवनंसमे स्यात्स्थावि
रन्तुवृद्धत्वं वृद्धसंघेपिवाहकं पलितंजरसाशौक्यं केशादौवित्तसाजरा स्यादुत्तानशया
डिम्भस्तनपावस्तनन्धयी बालस्तस्यात्माणवको वयस्युत्तरुणोयुवा प्रवयाःस्यविरोद
हीजीनोजीर्णजरन्नपि वर्षीयानदशमीज्या पूर्वजत्वयियोऽयजः जघन्यजैस्युःकनिष्ठ

रामः
४२

जवीयोऽवरुजाऽनुजाः श्रमांसोदुर्वलश्चातो वलवान्मांशलोऽसलः तुन्दिलस्तुन्दिकस्तुः
दि वृहकुक्षिःपिविण्डिलः श्रवटीदोवनाटश्चा वभटोनतरासिके केशवःकेशिकःकेशी
वलिनोवल्लिभःसमौ विकलाङ्गत्वयोगणः खर्बीकृत्वश्चवाननः खरणाःस्याखरणसो
विग्रत्त्वगतनासिके खुरणाःस्यात्खुरणसः प्रज्ञाःप्रगतजानुकः उर्द्धजेरुर्द्धजानुःस्यात्सं
ज्ञाःसंहतजानुकः स्यादेडोवधिरःकुब्जे गडुलःकुकरेकुणिः पृश्निरल्पतर्जनीश्रीणिःप
द्मौमुण्डस्तुमुण्डितेः वलिरःकेकरेखोडे खअश्विपुजरावराः जडुलःकालकःपिल्लु ति

अ.म.
५१

णिभौ किलासंमिधालोधीह शुक्लालोमूर्खमूर्खितौ शुक्रंतेजोरेतसीव दीजवीर्यान्द्रिया
णिव मायुःपित्तं कफःश्लेष्मा स्त्रियान्त्वगस्तृरा पिशितंतरलंमांसं पललंक्रव्यमा
मिवं उत्तपुंशुष्कमांसंस्या तदल्लुरंत्रिलिङ्गकं रुधिरैःसृष्टोहितासुररक्तक्षतजशोणितं
पुष्कायमांसंहृदयं हृन्मेदस्तुवपावस पश्चाद्दीवाशिरामन्या नाडीतुधमनिःशिरा
तिलकंलोममस्त्रीकं गौर्देकिट्टमलोऽस्त्रिया अत्रंपुरीतंगुल्मस्तु स्त्रीहापुंस्यथवत्तसा
त्मायुःस्त्रियांकालवण यकतीतुसमेश्मे सृणिकास्यदिनीलाला दूषिकानेत्रयोर्मलं

रामः
५१

मूत्रं प्रश्नावउच्चार वत्करौशमलंसकत्त पुरीषंगूथं वर्चस्कमस्त्री विष्टाविषौशोस्त्रियो
स्यात्कर्पूरःकपालोत्त्री कीकसंकुल्पमस्थिव स्यात्करीरास्थिकंकालः पृष्टास्थितुकशे
रुका शिरोस्थनिकरीतिः स्त्री पाश्वोस्थनितुपशुका अङ्गप्रतीकोवयवो पचनोथकले
वरं यात्रन्वपुःसंहननं शरिरं वर्ष्मविग्रहः कायोदेहः स्त्रीवपुंसो स्त्रियोमूर्त्तितनुस्तनुः
पादायंपदंपादः पदंघ्रिश्वरणोस्त्रिया तङ्गुभीघुटिकेगुल्फौ पुमान्पार्श्वरधत्तयोः
जंघातुप्रसृताजानू नूपर्वीष्ठीवदस्त्रिया शकिलीवेपुमान् रुक्ता संधिः पुंसिवंशण

श्रमः
५२

: गुदं त्वपानं पायुर्नी वसि नारधोदयोः कटोनाश्रोणिफलकं कटिः श्रोणिः ककुद्वती प
श्रान्नितम्बः स्त्रीकयां स्त्रीवेभुजघनं पुरः कृपकौतुनितम्बस्थो द्यग्नीने ककुद्वरी स्त्रियां
स्त्रिवौ कटीपाथौ वृषस्यो वसमानयोः भगंयो निर्दयोः शिशो मेढ्रो मेहनशेफसी मु
कोऽणकोषो वृषणः पृष्ठपंशाधरे त्रिकं विपिणकुक्षिजठरो दरं तुदं कुवौत्तनौ वुवुक
तुकुवागं स्यान्ननाक्रोडं भुजान्तरे उरो वत्सश्च वसश्च पृष्ठन्तुवरमन्ततोः स्कन्धो भुज
शिरोऽसो स्त्री सन्धीतस्यैव जत्रुणी वाङ्मूले त्रभौ कसौ पार्श्वमस्त्रीतयोरषः मध्यमं वा

रामः
५२

वलमश्च मध्यो स्त्रीद्वौ परौ द्वयोः भुजवाङ्मूला प्रकोष्ठोदोः स्यात् कफोणिस्तु कुर्परः अस्थोप
रिप्रगणः स्यात् प्रकोष्ठस्तस्य वाप्यधः मणिवन्धादा कनिष्ठं करस्य करभो वहिः पञ्चश
षः शयपणिः स्तर्जनी स्यात् प्रदेशिनी अंगुल्यः करशाखास्युः पुंस्यङ्गुष्ठः प्रदेशिनी मध्य
मानामिका वापि कनिष्ठा वतिताः क्रमात् पुनर्ब्रवः कररुहो नखोऽस्त्री नखरो स्त्रियां
प्रदेशतालगो कर्णी स्तर्जन्यादियुगेतते अङ्गुष्ठे स कनिष्ठे स्याद्वितस्तिर्द्वादशाङ्गुलः पा
णौ वपेत प्रतल प्रहस्ता वितृताङ्गुलौ द्वौ संहतौ संहतल प्रतलौ वामदक्षिणौ पाणिः

श्र.म.
५३

स्निग्धकुव्रः प्रसृतस्तौ युतावअलिपुः पुमान् प्रकोष्ठो विसृतकरो हस्तो मुस्यातु वद्ध
या सरस्मिन्पादरस्मिन् निष्कनिष्कनिष्टेन मुस्तिना वामो वाक्कोः स करयोस्ततयोस्ति
र्यगन्तरं उर्ध्वविसृतदोष्पाणि नृमापौरुषं त्रिषु कण्ठो गलोथ ग्रीवायां शिरोधिः कन्ध
रेत्यपि कम्बुग्रीवा त्रिरेखासा वदुर्घाटा कृकाटिका वक्रास्येव दनंतुण्ण माननं लप
नं मुखं क्लीवे घ्राणं गन्धवहो घ्राणा नासा वसिका श्रोत्रा षरोत्तरदन कर्दो दशनवा
ससी श्रुधः स्याच्चिवुकं गण्ठौ कपोलौ तत्परा हनुः रदना दशना दन्ता रदास्ता लुतु

रामः
५३

काकुदं रसज्ञारसनाजिका प्राप्ता वोष्टस्यत्तकणी ललाटमलिकंगोधि तर्द्धदसां भ्रुवोधि
यो कूर्चमथ्री भ्रुवोर्मिथ तारकाज्ञः कनीनिका लोचनं नयनं नेत्र मीक्षणं वक्षुरक्षिणी दृ
गृष्टी वाश्रुनेत्रा मुरोदनं वाश्रमश्रुव अपाङ्गौ नेत्रयोरनौ कदाक्षोपाङ्गदर्शने कर्णशव
ग्रहौ श्रोत्रं श्रुतिः स्त्रीश्रवणं श्रवः उत्तमाङ्ग शिरः शीर्षं मूर्द्धना मस्तकोच्छ्रियां चिकुरः
कुन्तलोवालः कवः केशः शिरोरुहः तद्दृष्टे कैशिकं कैश्यं मलकाश्चूर्णकुन्तलाः
तेललाटे भ्रुमरकाः काकपक्षः शिखण्डकः कवरी केशवशोथ धम्मिल्लः संयताः

श्र.म.
५४

कवाः शिखाचूडाकेशपाशी वृत्तिनस्तुजटासटा वेणिः प्रवेणिशीर्षण्य शिरस्योविष
देकच पाशः पञ्चश्रृङ्गस्तश्च कलापार्थः कवोत्परे तन्दूरहंरोमलोमत दृढोस्मश्रु
पुंमुखे आकल्पवेशौनेपथ्यं पुतिकर्मप्रसाधनं दशैते त्रिष्वलङ्कृतीऽलङ्कुरिस्तुश्चम
एतनः प्रसाधितोऽलङ्कृतश्च भूषितश्चपरिष्कृतः विभ्रातुं भ्राजिस्तुरोविः भूषातुस्याद
लंक्रिया अलङ्कारस्त्वाभरणं परिष्कारोविभूषितं मण्डलश्चाथमुकुटं किरीटं पुंनपुं
सकं चूडामणिः शिरोरत्नं तरलोहारमध्यगः बालपास्यापारितथ्या पत्रपाशपाल

रामः
५४

लाटिका कर्णिका तालपत्रं स्यात् कुण्डलं कर्णवेष्टनं गेवेयकं कण्ठभूषा लम्बनं स्यात्
लन्तिका त्वर्णः प्रालम्बिका थोरः सूत्रिका मौक्तिकैः कृता हारो मुक्तावली देव कुन्दो
सौशतयष्टिका हारभेदा यष्टिभेदा गुह्यगुह्यार्द्धगोत्तनाः अर्द्धहारो माणवक एका
वल्लेकयष्टिका सैवनभत्रमाला स्यात् सप्तविंशतिमौक्तिकैः आवायकः पारिहार्यः
कटकं वलयोत्थियां केयूरमङ्गदंगुल्ये अङ्गुलीयकमूर्मिका साक्षरीकुलिमुडा स्यात्
कङ्कणं करभूषणं त्रीकट्यां नेषलाकाश्च सप्तकीरसना तथा क्लीवे सारसनश्चाथ

अ.म.
५५

पुंक्त्यांश्वलंविषु पादाङ्गदंतलाकोटिर्मन्त्रीरोनूपुरोस्त्रियां हंसकःपादकटकः
किङ्किणीसुदुघंठिका त्वक्फलाकिमिरोमानि वस्त्रयोनिर्देशविषु वाल्कंभौमादिफा
लत्तु कार्यासंवादरं चतत् कौशेयंरुमिकोपोत्थं राङ्गवंसृगरोमजं अनाहतंनिःप्रवा
णि तत्रकश्चनवासरे तस्यादुङ्गमनीयंय दौतयोर्वस्त्रयोर्गुणं पत्राण्यधौतकौशेयं
वङ्गमूलंमहाधनं भौमंदुकूलंस्यादेतु वीनितं प्रावृत्तंविषु स्त्रियाम्बदुत्वेवस्त्रस्यद
शास्युर्वस्त्रयोर्दयोः दैव्यमायामआरोहः परिणाहोविशालता पटचरंजीर्णवस्त्रं स

रामः
५५

मौनक्तककर्षणं वस्त्रमाच्छाददंवासश्चैलंवसनमंगुकं सुवेलकःपटोत्थीयादराशिःस्थूल
शाटकः निचोलःप्रदपटः समौरल्लककम्वलौ अत्ररीयोपसम्मान परिधान्यश्रुवाङ्गु
के दौप्रावारोत्तरासङ्गौ समौवृहृतिका तथा सम्मानमुत्तरीयश्च चोलः कुर्यासकः स्त्रियाः
नीसारः स्यात् प्रावरणो हिमानिलनिवारणो अर्द्धरुक्वं वस्त्राणां स्याच्चणगतकमङ्गुकं स्या
विषाप्रपदीनंतत् प्राप्नोत्याप्रपदं हि यत् अथीवितानमूलोवा दूष्यायं वस्त्रवेस्मनि प्र
तिसीराजवनिका स्यात्तिरस्करणीरसा प्ररिकर्माङ्गुसत्कारः स्यात्माष्टिर्माज्जनीयजा ३

अ.म.
५६

वर्ततोत्सादतेदे समेआयावआलवः त्मानं वशीतवार्द्धिकं स्थासकोथप्रवोधनं अनुवो
धः पत्रलोखा पत्राङ्गुलिरिमेसमे तमालपत्रतिलक चित्रकानिविशेषकं द्वितीयश्चतु
रीयश्च नम्रियामथकुङ्कुमं काश्मीरजन्माग्निशिख वरवाङ्गीकपीतनं रक्तसङ्कोचपीश्व
नं धीरलोहितवदनं राशालाभाजतुक्लीधेयावोलक्तोदुमाशयः लवङ्गं देवकुसुमं श्री
संज्ञमथजायकं कालीयकश्च कालानु सार्धश्चाथसमर्थकं वंशिकागुरु राजार्द्र लोह
कमिजजोङ्गकं कालागुर्वगुरुः स्नात नमत्पामल्लिगन्धियत् यक्षधूपः सर्जरसो रालस

रामः
५६

वैरसावधि॥ वङ्गरूपोप्यथवृकधूपकत्रिमधूपकौ॥ तुरुक्कः पिण्डकः सिल्लोपावनोप्यथपायसः श्रीवासो
वृकधूपोपि श्रीपिष्टं सरलद्वौ मृगनाभिर्मुग्गमदः कस्तुरीवाथकोलकं कक्कोलकं कोलफलमथकर्पूर
मल्लियां घनसारश्च नृसंज्ञः सिताभ्रोहिमवाल्मुका॥ गन्धसारो मलेयजोभद्र श्रीश्चन्दनोऽस्त्रियां तैल
पर्णिकगोशीर्षिहृस्त्रिचन्दनमल्लियां तीलपर्णीतुपत्रो गंजनं रक्तवदनं कुवचनं वाथजाती कोषजाती फले
समे कण्ठगुरु कस्तूरी कक्कोलैर्यक्षकर्दमः गात्रानुलेपनी वर्तिर्वर्णकं स्याद्विलेपनं चूर्णानिवासयोगाः
स्युः भावितं वासितं त्रिषु संस्कारेण च माल्याद्यैर्यः स्यात्तदधिवासनं माल्यं माला मुजौ मूर्ध्नि केशमध्ये तु

म.
५७

गर्भकः पुत्रवृक्षं शिखालं विपुलाय लला मकं पालनमनुलं विस्वाकराद्यैकशकं नुतत् यन्निर्यक
शिषुमुरसि शिखास्वायी दुहो स्वरो रचनास्यात्यरिस्पन्द आभोगः परिपूर्णाता उपाधानं नृपवर्हः शय्यायं
शयनीयवत् शयनं मंत्रपर्यंक पल्पकाः खद्यया समाः गेरूकः कन्दुको दीपः प्रदीपः पीठमासेनं समु
द्रकः संभुटकः पतिगाहः पतङ्गः ॥ प्रसाधनीकं कतिका पिष्टातः पटवासकः ॥ दर्पणो मुकुटादर्शो व्यंजनं ता
लवृक्षं शनिवर्गः सत्ततिर्गोत्रजननकुलाच्च भिजनाच्च यौ वंशोच्च वायः संतानो वणाः
सुः वासनादयः राजवीजी राजवंशो वीरसुकुलसंभवः महाकुलकुलीनार्यसत्यसज्जनसाधवः वस्त्रा

गुरुः
५७

रीरुहीवानपस्थामिदुश्चतुष्टये ॥ आश्रमोत्थी द्विजात्ययजमभूदेववाडवाः विपश्चवास्त्रोसौघट्कर्मयो
गादिभिर्युतः विद्याविपश्चिदोपज्ञः सत्पुत्रीः कौविदो बुधः धीरो मनीषी ज्ञः प्राज्ञः संस्थावा न्यण्डितः कविः
धीमान् सरिः कृती कृष्टिर्लक्षवर्णो विवक्षणाः दूरदर्शी दीर्घदर्शी शोत्रियछान्द्रसौसमौ उपाध्यायो ध्यायक
ः स्यात्प्रातिषेकादिकृत् गुरुः मंत्रव्याख्याकृताचार्य आदिष्टान् च रेवती यथावयजमानश्च ससोमव
निदीक्षितः इज्याशीलो ययज्को यज्वानुविधिनेष्टवान् सगीयतीत्यास्थपतिः सोमपीती कुसोमपः स
र्ववेदाः संयनेष्टा योगः सर्वस्वदक्षिणाः अनूवानः प्रवचने संगोधीती पुरोक्तयः लघ्नानुज्ञः समावृत्तः सु

अ-
५८

त्वानभिषवेकते छत्रांतेवासिनौशिष्ये शैष्याः पाथमकल्पिकाः एकवस्वतावारामिथः सवस्ववारिणाः सतीर्थो
श्वैकगुणवश्चितवानग्निमग्निवित् पारंपर्योपदेशेस्थां चैतिह्यमितिहाययं उपज्ञाज्ञानमाद्यं स्यात्तत्तान्तरम् उ
पक्रमः यज्ञः सवोऽध्वनोयोगः सप्ततंतुर्मखः क्रतुः पाठोहोमश्चातिथीनांसपर्योत्तर्पणां वलिः एतैः पंचमहा
यज्ञावस्य यज्ञादिनामकैः समज्यापरिषज्जेष्टी सभासमितिसंसदः आस्थानीक्रीवमास्थानं स्त्रीनपुंसकयोः
सदः प्रायश्चः प्रायश्चिर्गेहात्सदस्याविधिदर्शिनः सभासदः सभास्ताराः सत्याः सामाजिकाश्चते अर्धयज्ञात्
होतारो यस्तु सामर्थ्यदक्रमात् अग्निध्यायाध्वनैर्वार्यान्निजोयाजकाश्चते वेदिः परिकृताभूमिः समेस्थेदि

गुरुः
५८

स्वत्वरे वषालोयूपकटकः कुच्चासुगहनावृत्तिः यूपायंतर्मनिर्मन्थाद्यह्णित्वरणिर्द्वयोः दक्षिणाग्निर्गार्ह
पत्याहवनीयौत्रयोत्रयः अग्नित्रयमिदं त्रेताप्रणीतः सस्कृतोनलः समूह्यः पश्चाद्येपि वार्यावग्नौ प्रयोगिने
योगार्हपत्यादानीयदक्षिणाग्निः प्रणीयते तस्मिन्नानायेथोग्रायीत्वाहस्त्रीकृतभुक्स्त्रियां ऋक्तामधे
नीधार्यात्रयास्यादग्निसमिध्वने गायत्रीपमुखं ह्योहवपाकेवरुः पुमान् आमिक्षासाश्रुतोऽन्तेयाशी स्या
दधियोगतः धुवित्रं यजनेतद्यद्वितं मृगवर्मणा वृषदाहंसदध्याखेपरमान्तं तु पायसः हव्यकरो देवपैत्रे
न्यपात्रेऽश्रवादिकं कुवापत्तज्ञातुश्चतोभेदाः श्रवः स्त्रियः उपाहृतः पशुरसौयोभिसंश्रुतौ हतः परंपरा

अ.
५२

केशमनपोषाणां ववधार्थकं वायुलिंगाः प्रमीतोपसम्पन्नः पोषिताहते सान्नायं हविर्यौतुङ्गते त्रिषु वधक
तं दीक्षान्नोवभृथोयज्ञतत्कर्माहं नुयसियं त्रिषु वधकतु कर्मष्टं पूर्तखातादिकर्मणि समुतं विद्यसायज्ञशे
षभोजनशेषयोः त्यागो विहापितं दानमुत्सर्जनविसर्जने विश्राणनं वितरणं स्पर्शनं प्रतिपाद्यत्वं पादेशनं
निर्वपणमपवर्जनमंरुतिः मृतार्थतदहर्दानं त्रिषु स्पादौ ईदृहिकं पितृदानं निवापः स्पादुर्द्धतत्कर्मशा
स्त्रतः अन्वार्यमासिकेशोष्टमोऽरुः कृतपोस्त्रियां पर्यधणापरीष्टिश्चावेधणावावेधणा सनित्तव्येधणा
यां वाभिज्ञस्तियोवनार्थमा षड्भुत्रिषु धर्मधर्मार्थपाद्यं वादार्थवारिणि क्रमादातिथ्यातिथेयावतिथ्यार्थे

गुरुः
५२

त्रसाधुनि स्पादावेशिक आगंतु रतिथिर्नागृहागते पूजानमस्पापचितिः सपर्याच्चारुणाः समाः वस्विस्पातुश्च
श्रूषापरिवर्ग्युपासनं वज्राढाद्याधर्म्यं तं वर्यात्वीर्यापथास्थितिः उपस्पर्शत्वावमनमयमौतमभाषणं
आनुपूर्वीस्त्रियां वावृत्त्यरिपाति अनुक्रमः पर्यायश्चातिपातस्तु स्यात्पर्यय उपात्ययः नियमो वतमस्त्रीतत्रोपवा
सादियुगपकं उपवसंतपवासोविवेकपृथगात्मता स्याच्च स्वर्वसंवृत्ताध्ययनद्विरथांजलिः पाठे वस्त्रांजलिः
पाठे विष्णुषो वस्त्रविद्वतः ध्यानयोगासनैव सासनं कल्पे विधिक्रमौ मुख्यः स्यात्प्रथमः कल्पो नुकल्पस्तु ततो ध
मः संस्कारपूर्वगृहणं स्पादुपाकरणं श्रुते समेतुपादयहणममिवादनमित्युमे भिक्षुः परिवाकर्मदीपाराशर्य

अ.
६९

नुर्वर्गः समोक्षकैः सर्वलैस्तैश्चतुर्मंडज्याः सिन्धुवरस्यये इति वसवर्गः मूर्द्धाभिषिक्तो राजन्यो बह्वजः
क्षत्रियो विराट् राशिराष्टपार्थिवश्चाभृजभूपमहीक्षितः राजानुपराताशेषसामन्तः स्यादवीश्वरः वक्रवर्ती सा
वर्धमानो नृपो न्योमराष्ट्रेश्वरः येनेष्टं राजसूयेन मण्डलस्येश्वरश्चयः शास्त्रियश्चाज्ञयाराज्ञः स संम्राट्थराजकं रा
जन्यकं वनृपतिश्चात्रिघाराणां गणो क्रमात् मंत्रीधी स विवो मात्यो न्यकर्मसचिवास्ततः महामात्राः प्रधानानि
पुराधातुपुरोहितः ऽष्टरिब्यवहाराणां पाधिवाकाक्षदर्शकौ प्रतीहारे द्वारपालंघाः स्थवास्थितदर्शकाः
रक्षिवर्गस्त्वनीकस्थेथाध्यक्षाधिकृतौ समौ स्थायुको धिक्कृतो ग्रामे गोपो ग्रामेषु भूरिषु भौरिकः कनकाध्य

गुरुः
६९

सौरूपाध्यक्षस्तु नैष्ठिकः अन्तःपुरे त्वधिकृतः स्यादंतर्वंशिकोजनः सौविदह्त्राः कंबुकिनः स्थापत्याः सौविदश्च
ते षण्ढो वर्षवस्तुत्याः सेवकार्यनुजीविनः विषयानंतरो राजाशत्रुमित्रमतः परं ऽदासीनः परतरः पाश्चि
गाहस्तुष्टुतः रिपौ वैरि सपत्नारि द्विषद्वेषगाडुर्हृदः द्विचिपक्षाहिता मित्रदस्युशात्रवशत्रवः अभिघा
तिपवारान्तिपत्यर्थिपरिपथिनः वयस्यः सिन्धुः सवया अथ मित्रं सखा सुहृत् सख्यं सान्नपदीनं स्यादनुरोधो
नुवर्त्तनं यथार्हवर्गाः प्रणिधिरपसर्ग्यश्चरः स्यशः वारश्च गुरुपुरुषश्चाप्रेः प्रत्ययितस्त्रिषु साम्बत्सरोज्यो
तिषिको देवज्ञगणिकावपि स्युर्मौर्द्धनिकमौर्द्धनं ज्ञानिका त्रान्तिका अपि तां त्रिकोज्ञातसिद्धान्तः सत्री गुरुप

अ.
६२

तिःसमौ लिपिकरोक्षरवर्णोक्षरवंचुश्चलेखके लिखिताक्षरसंस्थानेलिपिर्लिविरुभेस्त्रियौ स्यात्संदेशरु
रोङ्गोङ्ग्यंतज्ञावकर्मणि अथनीनोद्धगोद्धन्यः पांथः पथिकइत्यपि स्वाम्यमातः सुहृकोषोराद्युर्गविला
निव राज्यांगानिपकृतयः पौराणां श्रेयायोपिव सन्निर्वाविगहोयानमासनं द्वैधमाश्रयः षड्गुणाः शक्तय
सिखः प्रभावोत्साहमंत्रजाः क्षयः स्थानं वृद्धिश्चत्रिवर्गोनीतिवैदिनां सप्ततापः प्रभावश्चयत्रेजः कोश
दण्डजं सामदानभेदेदण्डः मित्युपायचतुष्टय साहसंतुदमोदण्डः सामसोत्तमथोसमौ भेदोपजायावुप
धाधर्माधैर्यपरीक्षां पंचत्रिषष्टशीणोयस्तृतीयाद्यगोवरः विविक्तविजनरुन्ननिःशलाकास्तथारहः

गुरुः
६२

रहश्चोपांशुवालिङ्गेरहस्यंतज्ञवेत्रिषु समौविश्रंभविश्वासौ श्रेषां श्रेयोयथोचितात् अत्रेधन्यायकल्पास्तु
देशरूपंसमंजसं युक्तमौपथिकलभ्यं भजमानामिनीतवत् न्याय्यं वत्रिषुषष्टं पधारणानुसमर्थनं अत्र
बादस्तुनिर्देशोनिर्देशः शासनं वसः शिष्टिश्चोक्षावसंस्थानुमर्यादाधारणास्थितिः आगोपराधोमयूश्चस
मेभूदानवन्धने द्विपाद्यं द्विगुणोदण्डोभागधेयकरोवलिः घट्टादिदेयं शुक्लोत्प्राभृतंतुपदेशनं उपायन
मुपग्राह्यमुपहारस्तथोपदा यौतकादितुयदेयंसदायोदण्डोचतत् तत्कालस्तुतदात्वं स्यादायतिः कालउन्न
रः सादृष्टिकं फलंसद्यउदकः फलमुत्तरं अदृष्टं वस्तुतोयादिदृष्टस्वपरचक्रजं महीभुजामहिभयंस्यपक्ष

श्र.
६३

प्रसवेभयं प्रक्रियावधिकारः स्याच्चासंस्तु प्रकीर्णकं नृपासनंस्तु नृभडासनं सिंहसनं वतत् हैमं च त्वान
यत्रं राज्ञस्तु नृपलक्ष्मणतत् भद्रकुंभः पूर्णकुंभो भृंगारकमकालुका निवेशः शिखिरं घटे सर्जनद्रूपरक्षां ह
स्त्यश्चरथयादातं सेनांगस्यायतुष्टयं दन्तीदन्तावलोदस्तीक्ष्णोदोनेकपोद्वियः मतंगजागजोनागः कुजरोवा
रणाः करी इभस्तं वेरमः यद्रीयूथनाथस्तुयूथयः मद्योः कठोमदकलः कलभः करिशावकः यमित्रो गार्जि
तोमन्तः समावुच्छान्ननिर्मदो हस्तिकंजगतावृद्धे करिणीधेनुकावशा गरुडः कठोमदोदानं वमथुः करशी
करः कुम्भौतुपिंडौ शिरसस्तयोमथोविदुः पुमान् अवयाहोल्लाटस्यादीक्षिकावक्षिर्दृक् अयांगदेशो

गुरु
६२

निर्यानं कर्णमूलं तु वल्लिका अथः कुम्भस्य वादिस्थं प्रतिमानमधोस्थयत् आसनं त्कचदेशः स्यात्प्रकं विन्दुजा
लकं पक्षमागः पार्श्वभागो दन्तभागस्तु योगतः द्यौर्पूर्वयश्चाजंघादिदेशौ गात्रापरैकमात्रं तोत्रं वेशुकमा
लानं वश्चस्तं मेथश्चखलं अंडुकोस्तीस्यादं कुशोस्त्रीशृणिः स्त्रियां दूषाकक्षावरत्रास्यात्क न्यनासर्जनास
मे प्रवेष्टास्तरांगवर्गाः परिस्तोमः कुथोद्वयोः वीतं त्वसारहस्त्यश्चवारीतुगजवधनी घोटके पीतितुरगानु
रंगाश्चतुरंगमाः वाजिवाहवर्गश्चर्वहयसैश्वरसप्तयः आजानेयाः कुलीनाः स्युः विनीताः साधुवादिन
ः वानायुजाः पारसीकाः कावेजावाह्लिकाह्याः ययुरश्चोश्चमेधीयोजवनस्तुजवोधिकः दृष्ट्याः स्थोरीशि

म०
६४

तः कर्कोरथो बोठां रथस्यः बालकीशोरवाम्यश्वावडवावाडवंगो त्रिस्वाश्वीनेयदश्वेन दिनेनैकोनगम्यते
कश्यपुमथमश्वानां देषां देषावनिस्वनः निगालस्तु गलोद्देशो वृद्धे त्वश्वीयमाश्ववत् आस्वचित्तं धौरितकं
रेवितं वलिना तप्तुतं गत्तयोमृः पंचधाराघोराणां तु पोथं मस्त्रियां करिका तु खलीनास्त्रीशफं क्रीवे खुरः पुमान्
पुष्टे स्त्री लूमेलां गूले बालहस्ते तु बालधिः त्रिषु पादुतलुठितौ परावृत्ते मुकुर्भुवि याने च क्रिणि मुद्रार्थे
तांगः स्पृष्टनोरथः असौ पुष्परथश्चक्रयानंत समराययत् कर्णीरथः प्रवहणां हयनं वसमंत्रयं क्रीवेन
शकटोस्त्री स्यात्तं गं त्रिकं वलिवाहकं शिविकाया ययानं स्याद्दोलापेखादिकास्त्रियां इमे तु द्वैपवैया

गुरुः
६४

घोषीपि वर्मवृत्ते रथे पाण्डुकं वलसवीतः स्पृष्टतः पांडुकं वली रथे कां वलवा आघाः कम्बलादिभिरावृत्ते त्रि
षु द्वैपादयो रथारथकं आरथवजे धूः स्त्री क्रीवे यानमुखं स्यादधंगमपत्करः चक्रं रथांगतस्यान्तो नमिः स्त्री
स्यात्पधिः पुमान् पिंडिकानाभिरसायं कीलके तु द्वयोरणिः रथगुप्तिर्वस्थो नाकुवरस्तु युगंधरः अनुकर्वा
दर्वधस्य पासंगो नो युगाद्युगः सर्वस्याहृतं यानं मुग्धं पत्रं वधोरणं परंपरावाहनं यत्र द्वैनीत कमस्त्रियां
आधारणा हस्तिपका हस्त्यारि हस्तिपादिनः नियंता प्राजितायंता सूतः सन्नावसारथिः सव्येष्टदक्षिणास्थौव
संनारथकुटुंबिनः रथिनः स्पृष्टतारोहा मश्वारोहस्तुसादिनः भटायोधाश्च योद्धारः सन्तारसास्तु सैनिकाः स

अ० न्यासं समवेताये सैन्यास्ते सैनिकाश्चेते वलिनोयसहस्रैरासारुखास्तसहस्रिणः परिधिस्थः परिवरः सेनानी
 ६५ र्वाहिनीयतिः कंबुकोवारवारोष्ठीयधुमधोसकंबुकाः वध्नितितसारसमाधिकोणे अथशीर्षकं शीर्षरापं।
 वशिस्त्रैयतनुत्रं वत्तदर्शनं उरःछदः कंकटकोजगरः कवचोस्त्रियां आमुक्तः प्रतिमुक्तश्चयिनद्वश्चायिनव
 न् सन्नद्धो वर्मिन्तः सज्जो दंशितो य्पुठकंकटः त्रिघ्नामुक्तादयो वर्मभृतां कावजिकंगारो पदानिपत्तिः
 पतंगपदातिकपदाजयः पंगश्चपदिकश्चाधयादानं यत्तिसंहतिः शस्त्राजीवेकारुपृष्ठापृथिव्यायुधि
 काः समाः कृतहस्तः सुप्रयोगविशिखः कृतपुंखवत् अपराद्धपृष्ठाकोसौ लक्ष्याद्यश्चुनसायकः धन्वी

उरुः
 ६५

धनुष्मान् धानुको निघं गस्त्री धनुर्द्धरः स्यात्कांडवास्तुकांडीरः शाक्तिकः शक्तिहेतिकः याष्टीकपारश्चधि
 कौयष्टिपरशुहेतिकौ नैस्त्रिंशिकोसिहेतिः स्यात्समौ प्रासिककौत्रिकौ चर्मीकलकपारिः स्यात्पताकीवे
 जयत्तिकः अनुलवः सहायश्चानुवरोभिवरः समा पुरोगेणोसरः पृष्ठापतः सरूपुरः सराः पुरोगामः पुरो
 गामी मन्दगामी लुमंथरः जंघालोतिजवस्तु ल्यो जंघाकरिकजंघिकौ तरस्त्री चरितो वेगी पजवी जवनेज
 वः जयोयः शक्यते जेतुं जेयो जेतव्यमात्रके जैत्रस्तु जेता योगद्वत्यलं विद्विषतः पति सौत्यमिचोत्सोमि
 त्रीयोप्यत्यमित्रिण इत्यपि पुर्जस्वल् स्याद् पुर्जस्वी यदुर्जातिशया चितः स्यादरास्वानुरसिलोरधिकोरथिलो

अ०
६६

रथी कामंगास्यनुकामीनोत्तयंतीनस्तथाभृशं शूरोवीरश्चविकान्तेजनाजिष्मश्चजित्वरः सांयुगीनोरोसा
धुःशस्त्राजिवाद्यस्त्रिषु ध्वजिनीवाहिनीसेनापुननातीकिनीवमूः वरुथिनीवलंसेन्यंक्कंयानीकमस्त्रियां
बृहस्तवलविद्यासोभेदादण्डादयोद्युधिः पुत्यासारोबृहपास्त्रिसैन्यदृष्टेषतिग्रहः एकेभैकरथा
अश्वापत्तिः पंचपदानिका पत्यगैस्त्रिगुरौस्सेर्वः क्रमादाख्यायथान्तरं सेनामुखंगुल्मगुरौवाहिनीपुन
नावमूः अनीकिनीदशानीकिन्यसौहिण्यथसंपदि सपत्तिः श्रीश्चलस्त्रीश्चविपत्यांविपदापदौ आयु
धंतुपहरणं शस्त्रमस्त्रमथास्त्रियो धनुश्चापौधनुशरासनकोदण्डकार्मुकं इष्टासोयथकर्णस्थिकाः

गुरुः
६६

लघुशरासनं कपिध्वजस्यगोडीवगाणिद्वौपुत्रपुंसकौ कोटिरस्याटनीगोवानलेज्याघातवारणो लस्तक
सुधनुर्मध्यमौवीन्याशिंजिनीगुराः ^{लिगुरायानाम} स्यात्पुत्यालीठमित्यादिस्थानपंचकं लक्ष्मलक्षशराभ्यास
उपासनं दृषत्कवाणविशिखाअजिष्मगखगायुगाः कलेवमार्गाणाशराः पत्रीरोपदृष्टुर्धयोः पक्षेड
नास्तुनारावाः पक्षोवाजस्त्रिषूत्रे निरस्तः प्रहितेवारोविषांतेदिध्वलिघ्नकौ नूरोयासंगतूणीरंति
षगाश्चधिर्धयोः नूरोपाखर्गेनुनिस्त्रिशवदंरासासिरिष्टयः कोशयकोमण्डलायः रुपाणवत् सरु
ः स्वझादिमुष्टौस्यान्मेखलातानिवधनं फलकोस्त्रीफलवर्मसणाहोमुष्टिरस्ययः पुंघरोमुङ्गरघनोस्या

अ०
६७

दीलिकरपालिका भिण्डपालाः सुगस्तुल्यैरिधः परिधानतः दयोः कुठारः खनिधिः परशुश्चयरश्चक्रः
स्याद्धनीवासियुत्रीव दुरिकावासिधेनुका वायुंसिशल्यंशंकुर्त्तासर्वलानोमरोस्त्रियां पासस्तुकुन्नः
कोरास्तुल्यः पाल्त्रिकोटयः सर्वोभिसारः सर्वोद्यः सर्वसन्नद्वनार्थकः लोहाभिहारोश्चभृतांराज्ञांती
राजनादिभिः यत्सेनयाभिगमनमेरौतदभिघेणनं यात्रावज्याभिनिर्याणं पस्थानेगमनंगमं स्यादासारः
पसरणीपचक्रंवलितार्थकं अहितान्यत्यमितस्पररोयानमभिक्रमः वैतारिकाबोधकराश्चाक्रिकाद्यादि
कार्यकाः स्युर्मागधास्तुमधुकावद्विननिपाठकाः संशप्तकास्तुसमयात्संग्रामादनिकर्त्तनः रेणुर्दयोः

गुहः
६७

स्त्रियांधूलिः पाशुर्नानदयारजः वृणोक्षोदः समुत्थिजपिंजलौ मृशमाकुले पताकावैजयंती स्यात्केतनद्व
जमस्त्रियां सावीराशंसनंयुद्धभूमिर्यातिभयपदा अहंपूर्वमहंपूर्वमित्यहंपूर्विकास्त्रियां आहोयुरुषि
कादर्पाद्यास्यात्संभावनात्मनि अहमहमिकानुस्यात्यस्परयोभवत्यहंकारः दुविशान्तरः सहोवलः
शौर्यारिस्थामशुभ्रव शक्तिः पराक्रमः पारोविक्रमस्तुतिशक्तिता वीरपारांनुयत्यानंवृत्तेभाविनिवा
रणोयुद्धमायोधनंजन्मपधनं पविदारणं मृद्यमात्कश्चनंसंखंसमीकेसांपरायिकं अस्त्रियांसमरानीक
रणाः कल्हविगहौ संपहराभिसंपातकलिसंफोटसंभुगाः अभिसर्द्धसमाघाटसंयामात्याह्वोगमाः

अ०
६५

समुदायः स्थितः संयत्तमिच्छाजिसमिधुक् नित्यं वाङ्मयुक् स्यात्तु मूलं रसासंकुले श्वेदातुसिंहनादः स्यात्
करिणां घटना घटा क्रंदनं याधसंराबो वेंदितं करिगार्जितं विष्कोरोधनेघः स्वानः पटहाडम्वरो समौ पस
भंतुवलात्कारो रूढोयस्वलितकूलं अजयं जीवमुन्यात उपसर्गः समंत्रयं मूर्च्छितुकमलं मोहोयवमर्द
लुपीडनं अत्यवस्कटनं त्वभ्यासदने विजयोजयः वैशुद्धिः प्रतीकारो वैरनिर्यातनं वसा पदावोडावसं
डावसं डावाविडवोडवः अपक्रमोपयानं वरणो भोगपराजयः पराजितपराभूतौ त्रिषु नष्टनिरोदितौ प
मायणो निवर्द्धां निकाशो निशाशो पवासनं परासनं निमृदने निहिंसनं निर्वासनं सज्जयनं निर्गन्धन

उरुः
६८

मयासनं निस्तर्हणं निहन्तनं क्षणानं परिवर्जनं निर्वापनं विशसनं मारणां परिघातनं उघासनं यमथनं क्रधनो
जासनानिच अरंभपिंज विशरघाता मंथवधा अपि स्यायं वता कालधर्मो दिष्टातः पलयोत्पयः मन्त्रोना
शोध्योर्मृत्युर्मरणो निधनो स्त्रियां पापसुपात्रपंचन परतपेतसंस्थिताः मृत्युमीतौ त्रिद्यौतेविता वित्या विने
ः स्त्रियां कवचोत्त्रीक्रियायुक्तमपमूर्द्धकलवरं स्मशानं स्थापित्व नंदुरापः शवमस्त्रियां पणहोपणहोव
घांकारस्याध्वनालये पुंसि भूभ्रसवः प्राणाश्चैवं जीवासुधारणां आयुजीवितकालो नाजीवानुजीवितौ घ
धं इति सत्रियेवर्गः उरुया उरुता मर्या वैश्या भूमिस्थयो विशः मजीवो जीविकावार्ता वृत्ति

क्षेत्राजीवः ४

श्र०

६२

वर्तनजीवने स्त्रियांरुषिः पाशुपालं वानिज्यं वेति वृत्तयः सेवाश्च वृत्तिरन्तरुषिरुच्छिलं वृत्तं देया वि
ताया वित्तयो र्यथा संख्यं मृता मृते। सत्यानृतं वशिष्ठावः स्याद्दृष्टं पथ्युदं वनं ऊर्ध्वरोऽर्थप्रयोगस्तु कुशीदं
वृद्धजीविका याचुपात्रं याचितकं निमयादापमित्यकं उत्तमर्णाधमरोद्धिप्रयोक्ता गारुकोक्रमान् कुशी
दिको वार्धुषिको वृद्धाजीवश्च वार्धुषिः कर्षकश्चरुषकश्चरुषीवलः क्षेत्रे वैदेयं शालियं वीहिशो ल्युद्धवो वित्तं
ययं यवकं पष्ठिकं यवादिभवनं हितम् नित्यं तैलिन वन्माषो मणा भंगादिरूपतो मौं गीनको दवीणाद्यं शेषवा
न्योन्नवसमं वीजाकृतं न्यक्तुष्टं सीत्यं कृष्टं वहेत्यवत् त्रिगुणाकृतं तृतीयाकृतं त्रिहल्यं त्रिसीत्यमपित्तस्मिन्

श्रुः

६२

द्विगुणाकृतं तु सर्वं पूर्वसंवाकृतमपीह डोणादेकादिवापाद्यै डोणिकादिकादयः खारीवापस्तु खारीक
उत्तमर्णादयस्त्रिषु पुत्रपुंसकयोर्विषः केदारः क्षेत्रमस्यातु केदारकं स्यात्केदार्यं क्षेत्रं केदारकं गणो लोष्टानि
लेष्टवः पुंसिको टिशो लेष्टभदनः पाजनं तोदनं तान्रं खनित्रमवदाणां दात्रं लवित्रमो वंधो योत्रं जोक्रमथो
हलं निरीषं कुटकं फालः रुषिको लो गलं हलं गोदारणो वसीरश्च शम्पास्त्री युगकीलकः ईषालो गलदण्डः
स्यात्तीनाला गलपद्धतिः पुंसि मेधिः खलेदारुः च संयत्यशुवन्ने आशुवीरिपाटलः स्यात् सितशंकु यवौ स
मौ त्वक्मस्तत्र हरिते कलायसु सतीलकः हरेण खण्डिको चास्मि कारइषस्तुकोडवः मंगल्यको मसूरोथ

अ०
७०

मुकुटकमपट्टकौ वनमुनेसर्वपितुघातंतुभकदम्बकौ सर्षपत्रोटकश्चासौत्रोटीसात्रोवनात्रुटिः सिद्धार्थस्ति
पधवलोगोधूमः सुमनः समौ स्यादावकलुकुष्माकश्चराकोरुमिंथजः द्यौतिलेतिलेपेजश्चतिलपिंजश्चनिष्क
ले द्रवः सुधाभिजेननोरजिकाहस्तिकासुरी स्त्रियौकंगुपियंगुद्वेचतसीस्यादुमासुमा मातुलानीतुभंगायांवी
हिभेदस्त्वणुः पुमान् किंशारुः सस्यशूकंस्पात्कशिंशंसस्यमंजरी धान्यवीहिः सन्धकरिः सन्धोगुत्सस्तृणादि
नः नाडीनालं चकारोऽस्यपलालोऽस्त्रिसनिः फलः कंडंगरोवुघं क्रीवेधान्यत्तविपुमांस्तुघः शूकोस्त्रीश्चस्या
तीक्ष्णाग्रेशमोसिंवात्रिष्टूत्ररे अक्षमावसितंधान्यं यतंतुवहलीकृतं माषादयः शमीधान्येशूकधान्येयवाद

गुरुः
७०

यः शालयः कलमाद्याश्चषष्ठिकाद्याश्चपुंस्यमी नृणाधान्योनिनीचाराः स्त्रीगवेधुगविधुका अयोत्रोमुशलोऽ
स्त्रीस्यादुद्वलंमुल्लखलं पस्फोटनं सूर्यमस्त्रिवालनीतितडः पुमान् स्युत्तपसेवौकरोऽलपिटौकटकिलिं
जकौ समानोरसवर्णानुपोनस्थानमहाचसे पौरागवस्तदध्यक्षः सूपकारास्तुवह्नवाः आबालिका आंधसि
काः सूदात्रौदनिकागुणाः आपूपिकः काचविकोभक्षकारश्मैस्त्रिषु अश्मन्तमृद्धानमधिअयणीवुन्निर
न्त्रिका अंगारधानिकांगारशकद्यपिहसंत्यपि हसन्त्ययनस्त्रीस्यादंगारोलातमुत्सुकं क्रीवेध्वरीयंभा
द्योनाकदुर्वस्विदनीस्त्रियां अलिंजरः स्यान्मणिकंकर्कयोल्गुर्गलन्त्रिका पिठरः स्यात्पुखाऊरुंकलशस्तु

ਸ਼ਰ
੭੧

त्रिषु द्वयोः घटः कुठनिपावस्त्रीशरावेवद्वमानकः ऋजीषंपिष्टपवनकेसोत्तरीयानभाजनं कुतूः दन्तेः लेहपात्रं
सैवाल्पाकुडपः युमान् सर्वमावपनं भाण्डं पात्रा मंत्रं वभाजनं दर्विः कश्चिः खजाकावस्या न इर्दारुस्तकः अर्ध
शाकरुरितकेशियुरस्य तुनालिका कंडवं च कलेवं च वे श वा रु प स्त रः तिलिडीकं च वृक्षं च वृक्षा म्रथवल्ल
कं मरिचिकालकं रुक्ममूपरांधर्मपत्रं जीरकोजरगोजाजीकरणाक्षमेतुजीलके सुघवीकारवीष्टधीष्टुः
कालोपकुंविका आडकं शृंगावेरस्यादथ हृत्तावितुन्नकं कुलुंदुरुवधान्या कमथ पुंठीमहौषधं स्वीनपुंसक
योर्विश्वं नागरं विश्वमेधजं आरनालकसौवीरकुलाषामिषुतानिव अवनिसोमधान्या न्नकुंजलानिव

काजिकं सरसवेधिजतुकंवालीकंहिंगुरामठं तत्रत्रीकारवीष्टधीवाधिकाकवरीत्रिषुः निष्पन्नाकांचनी
पीताहस्त्रिधरवर्णिनी सामुद्र्यनूलवनेमशीरंवशिखंतत सैधवोस्त्रीशीतशिवंमाणिमंथंचसिंधुने रौ
मकेतुसुकंपाकोविडंचकृतकेद्वयं सौवर्चलोशरुचकेतिलकेतत्रमेवके मत्स्यंडीफाणितंखण्डविकारौश
र्करासिता कूर्चिकाशीरविद्यतिःस्यादसालानुमार्जिता स्यान्नेमनंतुनिष्ठानंत्रिलिंगावासितावधे श्रृंलाह
तंभटिभंवश्रृंलासुखंतुपैवरं औदश्चित्तमौदश्चित्तकुमुदीश्वताचसंस्कृतं यशोतमुपसम्यन्नेपयस्तस्यान्तुसं
स्कृतं स्यात्पिच्छिलंतुबिजिलंसंस्कृतंशोधितंसमे विकृतांसमृतांस्त्रिभंतुल्येभावितावासिते आपकंपौ

अ०

७२

लिम्बुषालजाः पुंभून्निवासानं पृथुकः स्याद्विपिठकोधानाभृष्टयवेस्त्रियः पूषोपूषपिष्टकः स्यात्कारंभोदवि
सक्तवः भिस्पास्त्रीभक्तसंघोन्नमोदनोस्त्रीसदीदिविः भिस्पादद्विकासर्वसागेमण्डुमस्त्रियां मासरावाम
निःखावामरेडभक्तसमुज्ज्वे यवागूरुस्त्रिकाश्वाणाविलपीतरलावसागव्यं त्रिषुगर्वसर्वगोविद्गोयमस्त्रि
यां तद्विष्टुष्टं करीषोस्त्रीदुश्चंसीरंपयः समं पयस्यमाद्यदध्यादिदुष्पंदधियनेतरत् घृतमाद्यंरुविः सर्पि
न्नवनीतंनवोद्धतं तनुहैयंगवीनयत्त्र्योगोदाहोन्नवेद्यते दण्डाहतंकालश्रेयमरिष्टमपिगोस्त्रः तक्रंष्टुद
सुमथितं पादां वद्धां बुनिर्जलं मण्डुदधिभवंसमुयेयुषोऽभिनवंपयः अशनायावुभुशाकुत्तयास

गुरुः

७२

सुकवलाथकः सपीतिः स्त्रीतुल्यमानं सधिः स्त्रीसहभोजनं उदन्त्यानुपिपासाभृत्तर्षोजधिसुभोजनं
जेमनं लपश्चाहरोनिघसोन्वा दइत्यपि सौहित्यं तर्पणं तृप्तिः फेलाभुक्तसमुज्जितं कामं प्रकामं पर्याप्तं नि
कामेष्टं तथेष्टितं गोपेगोपालगोसंखगोधुगाभीरवस्त्रवाः गोमहिषादिकं पादवन्धनं दोगवीश्वरे गोमान्
मीगोकुलं तु गोधनं स्यात्तगां वजे त्रिधाशितं गवीनं तज्ञावायत्राशिताः पुरा उक्षाभडोवलवर्द्धाघभोवृषभो
वृषः अनद्धासौरभेयो गौरुक्षांसं हतिरौसकं गव्यागोत्रागवांसधनोर्वात्सकथैतुकं वृषो महान्महोक्षः स्या
वृद्धासुजरांगवः उत्पन्नउसाजातोक्षः सद्योजानसुतराकः शरुत्कर्त्तृत्सकः स्यादम्यवत्सतरोसमौ आष

श्र०

७३

न्यः पराडतायोग्यः पण्डोगोपतिरिद्धः स्तम्भपदेशस्तुवरुः सास्त्रातुगलकचलः स्यान्नास्तिनस्तुनस्योतः पञ्चव
द्युगबार्धगः युगादीनांतुवोठारो युग्यपासंग्यशाकटाः खनतिनेनतदोहास्यदेहालिकसेरिकौ धूर्वहेधुर्ग्य
धौरयधुरीणाः सधुरंधराः उभावेकधुरीणौ कधुरावेकधुरावहे सतुसर्वधुरीणास्त्याद्यौवैसर्वधुरावह माहे
यीसौरभैयीगौरुत्तामाताचशृंगिणी अर्जुन्यप्रारोहिणी स्याडन्नमागोष्पुनैविकी वर्णादिभेदासंज्ञाः स्युः शवली
धवलादयः द्विहायनीधिवर्षागौरेकाशवेकहायनी वतुरद्यावतुर्हयैरणेवंत्राद्विहायणी वशावंध्यावतोकातु
सुवक्त्रभार्थसाध्विनी आक्रान्तावृषभेराथवेहत्तगर्भापघातिनी काल्योपसर्थापजनेयष्टौहीवालगर्भिणी स्या

गुरुः

७३

द्वराधीनुसुकरावकुसूतिः परेरुका विरस्ततावस्कायिनी धेनुः स्यान्नवसूतिका सुवतासुखसंदोल्यापीनोत्रीपीव
रस्तनी डोराक्षीराडोरादुघाधेनुध्यावन्धकेस्थिता सतांसमीनासायैवयतिवर्षपसूतये ऊधस्तुक्तीवमापीनंस
मौशिवककीलकौ नपुंसिदामसंदानंपशुरजुस्तुदामनी वैशाषमश्वमश्वानमश्वानोमश्वदण्डके ऊठरादं
उविक्कंभोमंश्वनीगगरीसमे उड्येकमेलकमयमहांगाः करभः शिशुः कलभाः स्युः शृंखलकादारवैः पादवन्ध
नैः अजाछागीस्तभछागस्तवह्मगलकाश्रजः मेडोरभोरणोर्णायुमेघवृक्षमथण्डकाः उड्येराधाजवृद्धेस्यादौ
थिकौरध्रकाजकं वक्तीवन्नस्तुवालेया रासभागर्दभाः खराः वैदेहकः सार्ववाहो नैगमोवाशिजोवशिक् यराया

अ०
७४

जीवोद्यापणिकः क्रयविक्रयिकश्चसः विक्रेतास्याद्विक्रयिकः कायकः कथिकः समौ वाणिज्यंतुवणिज्यास्यान्मूल्यं
वस्त्रोपयुक्तयः नीविपरिपरांमूलधनलाभोधिकंफलं पतिदानं प्रनीवन्नेविमेयवियमावपि पुमानुपतिविन्या
सः परिदानंतदर्याणां क्रयेषसारितं क्रयं क्रयं क्रयमात्रके विक्रेयपणितव्यं वपरां क्रयादयस्त्रिषु क्रीवेस
भ्यासनसभ्यंकारः सभ्याकतिः स्त्रियां वियणोविक्रयः संख्याः संख्येयेद्यादशत्रिषु विंशत्याद्याः सदैकत्वे सर्वाः
संख्येयः संख्ययोः संख्यार्थे द्विवृत्तेस्तस्मात्सुवानवतेः स्त्रियः पक्तेः शतसहस्रादिकमाद्दशगुणोत्तरं पौनवं
पुनर्वंपार्यमितिमानार्थकं त्रयं मोनंतुलांगुलिः प्रस्यैगुजाः प्रवाद्यमायकः तेषोडशासः कर्षोस्त्रीपलं कर्षवतु

गुरुः
७४

एवं सुवर्णवित्तौ हेनोशेकुरुविस्तस्तुतत्पले तुलास्त्रियांपलशतं भारः स्याद्विंशतिस्तुला आवितेदशभाराः स्युः
शाकटोभारश्चावितः कार्षोपराः कार्षिकः स्यात्कार्षिकेतामुकेपराः अस्त्रियां वाटकडोरौखारीवाहोति कुंठकः
कुडुवः प्रस्यइत्याद्याः परिमाराथकाः पृथक् पादस्तुरीयोभागः स्यादंशभागौ तुवराटकः पुनर्वित्तं स्थापतयं स्त्रियं
वधधनं वसुः हिरण्यं पदविगां शुभ्रमर्थरेविभवाअपि स्यात्कोषश्च हिरण्यं च रुप्यरुप्यरुताहते ताम्योयदयन्नकुणं
रूपं तह्यमाहते गारुत्मतं मरकतमश्मगर्भं हरिन्मणिः शोणारत्नं लोहितकः यमरागोथसौक्तिकं मुक्तायविडु
मः पुंसि पवालः पुत्रपुंसकं रत्नं मणिर्द्वयोश्च मजातौ मुक्तादिकेपि च स्वरांसुवरांकितकं हिरण्यं हेमहाटकं तय

श्र. ७५

नीयं शातकुंभं गंगेयं भर्मकवुरं वामीकरं जातरूपं महास्नतकां वनं रुक्मकार्त्तस्वरं जोंवुनदमष्टापदोस्त्रियां अलं
कारसुवर्गाय छुंगी कनकमित्यपि दुर्वर्गं रजतं रूपं रवदुरं श्वेतमित्यपि रीतिः स्त्रियामारूढो न स्त्रियामथतामुकं
मुलं स्नेहमुखं द्यवत्तरिष्टौ दुम्बराणि च लोहोस्त्री शस्त्रकंती क्षांपिण्डकालाय सायसी अश्मसारोथमंडूरं सिंघान
मपित्तमले सर्ववैजसंरोहं विकारास्त्वयसः कुशी शारः कावोथवपलो रसः सूतश्च पारदे गवलं महिषं शृगम
भुक्तं गिरिजामले सोतो जनं तु सोवीरं कापोतं जनयामुनं तु न्यां जनशिखिगीवं विनुन्नकमयूरकौ कर्परीदर्विकाक्षथो गुरुः
प्रवंतु न्यं रसोजनं रसगर्भं ताक्ष्यशैलं गन्धाश्मनि तु गन्धिकः सौगन्धिकश्च वसुधां कुलाल्योतु कुलन्धिका रीतिपुष्पं पुष्प ७५

केतुः पौष्यकं कुसुमोजनं पिंजनं पीतनतालमालं वहरितालके गौरयमर्थं गिरिजमश्मजं तु शिलां जतु बोलगन्धरस
यागापिण्डगोशशशाः समा हिण्डी रोष्ठिकफः फेनः सिंहरं नागसम्भवं नागसीसकयोगेष्टवधाणि त्रयि चटं रंगवंगेष्ट
थपिबुस्थूलोथकमलोत्तरं स्यात्कुसुंभवक्रि शिखं महास्नतमित्यपि मेघकं वलदुर्गायुः शशांशो शशलोमणि म
धुसौदं मादिकादिमधुटिष्टुनु सिक्थकः मतः शिलानु कुनटी मनोज्ञा नागजिहिका नैपाली कुनटी गोलाय वक्षारो
यवागजः पौकोथसर्जिकासारः कापोतः सुखवच्चकः सौवर्चलं स्यादुचकं चकसीरोवं शरोचनं शियुजं चतमरि
वमारुं मूलमैशवं गन्धिकं पिप्यली मूलं वटिका शिर इत्यपि गोलामी भूतकेशो नापत्रांगरक्तचंदनं त्रिकटु अयूरं

अ.
७६

बोधंत्रिफलानुक्तिकं इतिवैश्वर्गः श्रद्धाश्चावरवर्गाश्चवृषलाश्चजघन्यजा आवाणारस्तुसं
कीर्णा श्रद्धावृकरणादयः श्रद्धाविशेषोक्तुकरणावृष्टौवैश्याद्विजात्मनोः श्रद्धासत्रिययोरुग्रामागधः सत्रियाविशो
ः माहिष्योर्यासत्रिययोः सत्र्योर्याश्रुदयोः सुतः बासराणां सत्रियास्तत्तत्संविदेहकोविशः रथकारस्तुमाहिष्या
करणांयस्यसंभवः स्याच्चाण्डालस्तुजनिनोबासराणांवृषलेनयः कारुः शिल्पी संरुतैस्तेर्षयोः श्रेणीसजातिभिः कु
लिकः स्यात्कुलश्रेणीमालाकालैस्तुमालिकः कुम्भकारः कुलालः स्यात्पलगरास्तुलेपकः तंत्रवायः कुविन्दुस्त्या
नुदवायस्तुसौविकः रंगाजीवश्चित्रकारः शास्त्रमार्जोसिधावकः पाडकचर्मकारः स्याद्योकारोलोहकारकः

गुरुः
७६

नाडीभ्रमः त्वर्णकारः कलाबोरुक्मकारके स्याच्छंखिकः कामचविकः शौक्लिकस्तुमुकुटकः तस्मात्तुवर्चकिस्तुष्ट
रथकारश्चकाष्टतट्ट यामाधीनोयामतसः कौटतशोनधीनकः सुरिमुण्डिदिवाकीर्त्तिनापितांतावशापिनः
निर्त्रैजकः स्यादजकः शौण्डिकामण्डहरकः जावालः स्यादनाजीवोदेवाजीवस्तुदेवलः स्यान्मायाशाम्बरीमायाका
स्तुपातिहारकः शैलालिनस्तुभरताजायाजीवाः रुशाश्चिनः शैलपाइत्यपिनराश्चालरास्तुकुशीलवाः माह
गिकामैरजिकाः पाणिवादास्तुपाणिघाः वेणुध्याः स्युर्वैणाविकोवीणावादास्तुवैणिकाः जीवांतकः शाकुनिकोद्योवा
गुक्तिजालिको वैतंसिकः कौटिकश्चमांसिकश्चसमंत्रमः भृतकोभृदिभुंक्कर्मकरोवैतनिकोयिसः वार्तावहोवै

श्र.
७७

वधिकोभारवाहसुभारकः विवर्गाःपामरोनीवःप्राकृतश्चयथकजनः विहीनोपसदाजालःसुध्वकश्चातरश्चसः
नत्येदासरदासेयदासगोप्यक्तेटकाः नियोज्यकिंकापैयभुजिषपरिवारकाः० परावितपरस्कंदपराजा
नपरौधिताः मंदसुंदरपामृजभालस्यःशीतकोःलसोःलसः दक्षेभुवनुरेयशालःपरवसूत्तानउष्म
श्च वराणलघ्ववमातंगःदिवाकीर्त्तिजलंगमाः निषादश्चपवावन्नेवासिवाण्डालपुष्कसाः भेदाःकिराटश
वरःपलिद्यास्तेछजातयः व्याधोमृगवधाजीवोमृगयुर्लघ्वकोपिसः कौरयकःसारमेयःकुङ्करोमृगदंशक
ः शुनकोभषकःश्वास्यादलर्कसुसयोगितः श्वाविश्वकडर्मगयाकुशलःसरमाशुनी विस्वरःशूकरो

गुरुः
७७

शाम्योवर्करःसरूराःपशुः श्राद्धोदनंमृगव्यंस्यादारेवेद्योमृगायास्त्रियां दक्षिणारुर्लघ्वयोगादक्षिणोर्माकुं
गकः चौरिकागान्त्रिकस्तेनदस्युतस्कारमोषकः यतिरोधिपरोस्कदिपाटवरमलिमुवाः चौरिकास्तेनचौर्येच
स्तेयंलोभुंनुतद्धनं वीतंसस्तूपकरणावन्धनंमृगयक्षिणां उन्माद्यःकूटयंत्रंस्याद्यागुरोमृगवन्धनी शुल्वंवरार
कःस्त्रीतुरजुस्त्रिषुवधीगुराः उद्याटनंघटीयंत्रंशालिलोधाहनंषट्ठः पुसिवेमावायदण्डःसूत्राणिनरितंतवः
वाणिर्वृत्तिःस्त्रियोनुत्येयसंलेधादिकर्मणि पंचालिकापुत्रिकास्याद्वस्त्रदंतादिभिःकृताः पिरकःपेटकःघेडामं
जुषाथविहंगिका भारयष्टिसदालचिशिकंकावोथपादुका याइरूपानस्त्रीसेवानुपदीनायदायतां नड्डीवर्डा

श्र०

७८

वरत्रास्यादश्चादिस्नाडनीकशा वराणलिकानुकरेणालवीणावरणालवध्वकी नाराचीस्यादेघणिगाकाशारास्तुनि
कषःकषः वश्चनःपत्रपरशुरिषीकानूलिकासमे तेजसावर्तनीमूषाभडावर्मपुसेविका लास्फोटनीवेध
निकाकृपाणीकर्त्रीसमे वृसादेनोवृसामेदीटंकःपाघारादारणाः क्रकवोस्त्रीकरपत्रंस्यादारावर्मभेदि
का श्रमीस्फूणालोदयतिमाशिल्यकर्मकलादिकं प्रतिमानं प्रतिविम्बं प्रतिपत्तिपत्तिना प्रतिछायाप्रतिछाति
स्वापुंसिपत्तिनिधिः उपमोपनंस्याद्यायलिंगाःसमस्तुल्यःसदृशःसदृशःसदृक साधारणाःसमानश्चस्यु
रुत्तरपदेत्वमी निभसंकाशनीकाशपतीकाशोपमादयः कर्मणानुविद्याभृत्याभृतियोभर्मवेठनं भरणं

गुरुः

७८

भरणंमूल्यंनिर्वेशःपराइत्यपि सुरारुलिपियाहलायतिश्रद्धरुणान्मजा गन्धोन्नमापसन्नेराकादम्बर्यः
पतिश्रुताः मदिराकश्यमद्येवाप्यवदंशस्तभक्षरां शुरापापानंमदस्थानंमधुवारामधुकमाः मध्वासवोमा
धवकोमधुमधीकमद्योः मैरेयमासवःशीधुर्मदकोजगलःसमौ संधानंस्यादभिषवःकिण्वंभुंसितुनग्रहः
कारोन्नरःसुरामण्ड आपानंपानगोष्ठिकाः वधकोस्त्रीपानपात्रंसरकोप्यनुत्तरणं धार्त्रासदेवीकितवो स
धूर्त्तेश्रुतशक्तसमाः सुर्नग्रकाःपतिभुवःसभिकाधृतकारकाः धृतौस्त्रियामश्वतीकैतवंपराइत्यपि परा
सैषुल्लाःसास्तुदेवताःयाशकाश्चेत परिणायस्तुसारीणांसमंतान्नयनेस्त्रियो अद्यापदंशारिफलंपाणिधू

अ०

७९

तंसमाह्वयः उक्ताभूस्त्रियोगात्वादकस्मिन्त्रयौगिकाः ताधर्म्यादयतोवृत्तावुत्थालिङ्गान्त्रयेपिते
इतिश्रुद्वर्गः इत्यमरसिंहकृतौनामलिङ्गानुशासनेद्वितीयोभूमिकारणोऽभ्यसंगएवसमर्थितः ४
विशयनिघ्नैः संकीर्णैर्त्रिनाथैर्यथैरपि लिङ्गादिसंगदैर्वर्गोः सामान्यवर्गसंग्रहाः स्त्रीदाराद्यैश्चिद्विशेषंयादृशैः
पुस्तकतंपदैः गुणादयक्रियादादास्तथास्युक्तस्यभेदकाः सुकृतीपुरुषवाच्योमहत्सुमहाशयः हृदयालुः सख
दयोमहोत्साहोमहोद्यमः प्रवीणो नियुक्तो भिक्षो विज्ञा विस्मात शिषिताः वैज्ञानिकः कृतमुखः कृती कुशल इत्यपि
पूज्यः प्रतीक्ष्यः सांशयिकः संशयायन्नमानसः दक्षिणीयो दक्षिणार्हस्तत्र दक्षिण इत्यपि सुर्वदाय सुललस्म

गुरुः

७९

दानशौण्डवदुपदे जैवानृकः स्यादायुष्मानन्नर्वाणिस्तुशास्त्रवित् परीक्षकः कारणिको वरदस्तुसमर्द्धकः हर्ष
मारो विकुर्वणाः प्रमनाहृष्टमानसः दुर्मनविमनाश्चात्रर्मनाः स्यादुत्तुक्तुमनाः दक्षिणो सरलोदारो सुकरो दातृभो
क्तरि तन्यरेपमृतासक्ता विष्टार्थे धृक् उल्लुकाः प्रतीते पथितव्यातवित् प्रज्ञातविश्रुताः गुरौः प्रतीते नुज्ञातलक्षणा
हितलक्षणा इत्यश्वाद्यो धनी स्वामी त्वीश्वरः पतिरीशिता अधिभूत्रायको नेता यभुः परिचरो धियः अधिकर्द्धिः
समृद्धः स्यात्कुदुम्ब्याष्टतक्तयः स्यादभ्यागारिकस्तस्मिन्नुपाधिश्रयमानयं वरांगरूपोपेतोयः सिंहसंहतनोहि
सः निर्वार्यः कार्यकर्त्तव्यः संयुतः सत्त्वसपदा अवाचिभूकोथमनेजवः सपितृसन्निभः सत्कृत्यालं कृतांकन्यां आ

अ०

८०

ददाति सङ्कटः लक्ष्मीवाचनशृङ्गाः श्रीमान् श्रीलः लिधस्तुवत्तलः स्याद्यालः कारुणिकः कृपालुः मूरतः समाः
स्वतंत्रोपावृतः स्वैरीस्वच्छेनिबवगहः परतंत्रः पराधीनः परवान्नाथवानपि अधीनोनिघ्न आयत्तोस्वच्छेष्टुषको
प्यसौ खलपूः स्याद्वक्रोदीर्घसूत्रविरक्तियः जालोसमीक्षकारी स्यात्कुराणमद्वष्टक्रियासुयः कर्मसमो ल
कमीणाः क्रियावाकर्मसूयतः सकर्मः कर्मशीलोपः कर्मसूरस्तुवर्मठः भरणपु कर्मकरः कर्मकारस्तुतत्क्रि
यः अपस्तानो मृतस्नात आमिषाशीतुशौक्लः बुभुक्षितः स्यात्सुधिनो जिघत्सुरशनायितः परान्नः य
रपिण्डोदोभसको घस्मरो भरः आघूतः स्यादौदरिको विजिगीषाविवर्जिते उभौ न्यासिं भरिः कुशिम

गुरुः

८०

रिः स्वादरपूरके सर्वात्रीनस्तुसर्वान्नभोजीष्टुस्तुगच्छतः लघोभिलाषुकस्तुसमौ लोलुभलोलुपो उ
न्मादस्तुमदेस्तुस्यादविनीतः समुद्धितः मर्त्तेशोरात्कटशीवाः कामुकेकमितानुकः कसुः कामयिताभीक
ः कामनः कामनोभिकः विधेयोविनयगारीवचनेस्थितश्चाश्रयः वश्यः परोयोनिभृतविनीतः प्रश्रिताः समा
धृष्टेष्टुर्विद्यातश्च पाल्मः प्रतिभाचिते स्याददृष्टे तुशालीनो विलशोविस्मयान्विते अधीते कातरस्तुसौभीरु
भीरुकभीलकाः आशंसुराशंसितरिगृह्यालुगहीनरि अद्यालः अद्यायुक्ते पतपालुसुपोतके लजाशोले
पत्रपिष्टुर्वद्वारुभिवादके शरारुघानकोहिंसुस्याद्विष्टुसुवर्जनः उयन्निस्सुन्यातितालेकरिस्तुसुमंड

अ०
८९

नः भूम्भुर्भस्मिर्भवितावर्त्तिस्मूर्त्तनः समौ निराकारिष्णुः सिद्धुः स्यात्सायस्त्रिधनुमेडरः ज्ञातातुविदुरोविदुर्वि
काशीतुविकश्चरः विमृत्तरोविमृत्तमरः प्रसारीवविसारिणि सद्भिष्णुः सहनः क्षत्रातिनिष्ठुः क्षमिताक्षमी काधनो
वर्षणाः कोयीचरपुस्त्यंतकोधनः जागरूकोजागरिताधूर्णितः प्रवलायितः स्रुक्शयालुर्निजालुर्त्रिदाराशयि
तौसमौ पराश्रुखः परावीनः स्यादवाङ् यधोमुखः देवानंवेतिदेवेडाङ् विश्वपाङ् विश्वगंवति यः सहांवतिसबाक्षस
तिर्यङ् यत्तिशेचति वेदोवदावदोवक्तावागीशोवाकतिः समौ वावोयुक्तिः पदुर्वाग्मीवावइकश्चवक्तरि स्याजल्य
कस्तुवावालोवावाद्योवङ्गार्जवाक् दुमुखिमुखरावद्धमुखोशक्रुः पियंवदे लोहलसपादस्युष्टवाकगंर्जवादी

गुरुः
८९

नृकद्वदः समौकुवादकुवरौ स्यादसौम्यखरोभ्रवरः वरणाः शदनोनादीवादीनांदीकरः समौ जडोज्ञेण्डमृक
सुवक्तुंश्रोतुमशिसिते भूस्मीशीलसुभूस्मीकोनग्नोवासादिगन्धरः निष्कासिताऽवकृष्टः स्यादपधस्तुधिरू
तः आत्तागर्वाभिभूतः स्यादायितः साधितः समौ अत्यादिष्टोनिरयः स्यात्स्याख्यातोनिराकृशः संशयः स्याद्विपक्षतोविप
लयसुवंचितः मनोहतः प्रतिहतः प्रतिवद्धोहतश्चसः अधिसिन्नः प्रतिसिन्नोवद्धेकीलितसंयतौ आयन्नप्रापयात्रः
स्यात्कांदिशीकोभयङ्गः आसारितः सारितोऽभिहस्तेशंकसुकोस्थिरे व्यसनात्रापरक्तौद्यौविहस्तयाकुलौसमौ विक्त
वोबिहलः स्यात्तुविवेशोरिष्टडुधवीः कश्चः कशार्हसत्रेद्धाततायीवधोयते द्धेष्टेत्तस्मिगतोवयः ४शीर्षेद्धेयश्मौ

अ०

८२

समौ विद्योविद्येरायोवद्योमुशाल्योमुसलेनयः शिषिदानः कृष्णकर्मावपलश्चिकुलः समौ दौषैकदृक्
पुरोभागीनिकृतस्त्वचुः शठः कर्णेजयः शूचकः स्यात्पिशुनोदुर्जनः खलः नृशंसो घालुकः क्रूरः पापो
भूतस्त्वचकः अज्ञेमूढयथाज्ञातमूर्खवैधेयवालिशाः कदर्यैकपरासुडकिपवानमितम्पत्राः निःस्वः
उर्विधोदीनोदरिडोडुर्गतापिसः वनीयकोयावनकोमार्गणोयावकार्थिनी अहंकारवानहंयुस्यात् शुभंयु
स्तुशुभावितः दिव्योपपादुकादेवानृगवाद्याजरायुजाः स्वेदजाः कृमिदंशायाः पशिसर्पादयोऽणुजाः
इतिषाणिवर्गः उद्भिदस्तस्सुल्याद्याउद्भिडुद्भिमुद्भिदं सुंदरंरुविरंवाहसुषमंसाधुशोभनं

८२

कांतंमनोरमंरुचंमनोज्ञंमंजुमंजुरं तदासेवनकंनृत्तेर्नास्मन्त्रोयस्यदर्शनात् अभीष्टेभीषितंरुचंदयितंवध्वभं
पियं निरुष्टेषनिरुष्टार्वरेफोपाप्यवमाधमाः कुपूयकुत्सितावघखेटगखानकाः समाः मलीमसनुमालिः
नेकचरंमलरूपितं घृतंपवित्रंमध्यंववीधंतुविमलार्थकं निर्गिक्तंशोधितंमृष्टंनिःशोध्यमनवस्करं असा
रंफलुशूचंनुवसिकंतुछरिक्तं क्लीवेष्वानंयमुखपवेकानुत्तमोत्तमाः मुख्यवर्यवरेणप्राश्रयवर्हेनिव
र्ववित् पराध्यायप्राणदूरपाण्यागयमणियं श्रेयान्श्रेष्ठः पुष्कलः स्यात्सत्तमश्चातिशोभने सुरुत्त
रपदेव्याघुपुंगवर्षभकुंजराः सिंहशाईलनागाद्याः पुंसिश्रेष्ठार्थगोचराः अपायुंदयहीनेद्वेअपधा

म०

८३

नोपसज्जते विशंकटं पृथुवृहद्विशालं धुलं महत् वडोरुविपुलं पीनं पीथीतुस्थूलपीवरे स्तोकात्म्यं
अकाः ससंश्लेषादभंशं तनु स्त्रियां मात्रात्रुटिः पुंसिलवले शकाराणावः अभ्यन्तो लिख्यमपीयः क
लीयाणीय इत्यपि पचुरं पचुरं पाद्यमदभं बज्रलं वदु परुहं पुरुभयिष्टं स्थिरं भूयश्च भूस्ति परः शता
धा ते ये वां परा संख्या शताधिकान् गगानीयं तु गगोयं संख्या तैर्गणितमथ समं सर्वं विश्वमशेषं हृत्त्वं स
मस्तनिखिलाखिलानि निःशेषं समं सकलं पूर्णं मित्रगुणं स्यादन्नके घनं निरंतरं सांडं पेलवं विरलं त
नु समीपे निकटासन्नसनिहृष्टं सनीडवत् संदेशाभ्याससविधसमर्थादसवेशवत् उपकरणिका

उरुः

८३

भ्यर्णाभ्यग्राभ्यमितोभ्ययं संसक्तैव व्यवहितमपदांतरमित्यपि नदिष्टमंतिकतमं स्याद्वरं विषकृष्टकं
दवीयश्च दवीषं वसुहरे दीर्घमायतं वर्तुलं निस्तरं वृत्तं वधूरं तून्नतानतं उच्चं सांभूततादयो ह्नितास्तुगेयवा
मने न्यंगीव द्रुत्स्वर्वाः स्फुरवागेवनतानतं अरालं वृजिनं जिह्वमुर्मिमं कुं वितनतं आविष्टं कुटिलं
चुरं वेष्टितं वक्रमित्यपि अजावजिह्वपुगुणौ व्यस्तेत्वपुगुणाकुलौ शाश्वतस्तुक्वोनित्यसदातनसना
तनाः स्थास्तुः स्थिरतरः स्थेयानेकरूपतया तु यः कालव्यापी स हूटस्थ स्थावरो जंगमेतरः वरिष्मुजं
गमवरं त्रसमिगं वरावरं चलनं कम्पनं कम्पं चलं लोलं चलाचलं चंचलं वपलं चैव पारिप्लवपरिप्लवे

अ०

८४

अतिरिक्तः समधिकोदरसंधिस्तु संरुतः कस्यवटकठिने कूरं कठोरं निखुरं दृढं जठरं मूर्तिमत्तुर्नयच
 कं पोठमेधितं पुराणोपतनपत्नपुरातनविंरतनाः प्रत्यगोभिनवेनवोनवीनोनूतनानवः नूतनश्च सुकुमा
 रंतुकोमलं मृदुरं मृदु अन्वगन्धसमनूगोनूपदं क्रीवमय्यं प्रत्यसं स्यादैदियकमपत्यसमतीदियं ए
 कतानोऽनयेवृत्तिरेकागैकयनावधि अयैकसर्गएकागोपिकायतागतोपिव पुंस्यादिः पूर्वपोरस्त्यप
 थमाथाअथास्त्रियां अन्नोजघनं चरममंत्ययाश्चात्यपञ्चिमं मोघं निरर्थकं स्पष्टं स्फुटं पयक्तमुत्तरां सा
 धारणांतुसामान्यमेकाकीत्वेकएककः मित्रार्थकाश्चान्यतरएकत्वाच्चतरावपि उच्चावचं नैकभेदमुच्चमं

उरुः

८४

उविलंबितं अरुनुदस्तुमर्मस्यगवाधनुनिर्गलं पसवंपतिङ् लस्यादपसव्यमपस्यव वामं शरीरे स
 व्यस्यादपसव्यं तुदसिगां संकटं नातुसंवाधः कलिरंगहनंसमे संकीर्णं संकुलाकीर्णं मुष्टितं परिवापि
 तं गश्चितं यथितं दृढं विस्मृतं विस्मृतं ततं अन्नगतिविस्मृतस्यात्वात्रपणोहितेसमे वेत्तिनं येरिवाध
 तेवरिनाकम्पिताधुने नुतुनुत्रास्तनिष्ठाताविद्धक्षिप्तेरिनाः समाः परिक्षिप्तं तु निवृत्तं मुषितं मूषिताः
 र्थकं पट्टद्वयसूतेन्यस्तनिसृष्टेपुणिताहते निदिशोपचिते गूढं पुत्रेपुणितास्तुषिते दुतावदीर्णं उ
 दूरीयते काचित् शिकिते धाराघाते दिश्वलिप्ते समुदकोऽह्नौ समौ वेष्टितं स्याद्वलयितं सवीतं रूढ

क्र०
८५

मावृतं रुद्रं मुनेयनिशितशुभशातानितेजिते स्याद्विनाशो मुखं पदं क्षीणक्षीणौ तुल्यजिते वृतेषु वृत्रया
वृत्रौ संजातित उपाहितः प्राप्यं गम्यं समासाद्यं स्यन्नं रीणां श्रुतं सुतं संगृहः स्यात्संकलितोऽवगीतखातगा
हृणो विविधः स्याद्विधो नानारूपः पृथग्विधः अवरिणो धिक्कृतश्चाप्यवधसो वचरितः अनाया
सकृतं पाठं स्वनिर्धनितं समे वद्वे संदानितं मुर्गमुदितं सद्धितं सितं निष्यक्तं कथितं पाके सीराज्यरुवि
षां सुतं निर्वाणो मुनिवत्सु दौ निर्वातस्तु गते निने पदं परिणामे गूढं रुद्रमीरुद्रमृत्रिते पुष्टे तु पुष्टिते
सोढे क्षात्रमुद्रात्रमुद्रते दान्तस्तदमिते शान्तः समिते पार्थितेऽदितिः ज्ञप्तस्तु पिते रुद्रश्चादिते पूजि

गुरुः
८५

तेऽर्चिते पूरणे पुष्टितेः क्लिष्टः क्लिशिते वसिते सितः पुष्टं चष्टोषितादग्धेतष्टवष्टोषितवृते वेधितद्विष्टि
तौ विष्टे वित्रवित्रौ विवारिते निःपमे विगतारो कौ विलीने विदुः पुष्टौ सिद्धे निर्वृत्तनिष्यन्नौ दारिते भिन्नमे
दितौ कुतं स्पृष्टमुतं वेति त्रितयं तु संतते स्यादरुद्रं नमस्यित नमसित मयवापितार्थितापचितं परि
वसिते वरिस्पितमुपासितं वोपवरितं व संतापितस्तु संतत्रो धूपितधूपायितौ व इन्द्रश्च रुष्टो मत्तस्तत्रः
पक्तत्रः पुष्टितः प्रीतः छिन्नं छातं लूनं रुद्रं दानं दितं छितं वृक्तं अस्तधस्तं प्रष्टं स्कन्नं पन्नं गलितं व्युतं
तत्रं पात्रं विन्नं भावितमासादितं वभूतं व अवेधितं गावेधितमविष्टं मार्गितं मृगितं आर्द्रं सार्द्रं क्लि

श्र०
८६

त्रेतिमितंस्तिमितं समुन्नमुन्नं चारांचानं रसितमवितं गोपायितं गुप्तं अवगणितमवगातावज्ञाते अव
मानितं वपरिभूते त्यक्तं हानं विधुतं समुद्रितं धूतमुत्सृष्टं उक्तं भाषितमुदितं जल्पितमाख्यातमभिहितं
लपितं बुद्धं बुधितं मनितं विदितं पतिपन्नमवसितावगतं दुरीकृतं मूर्खीकृतमंगीकृतमाश्रुतं पतिज्ञातं
संगीर्णविदितसंश्रुतसमाहितोपश्रुतोपगतं ईलितशस्तपनायितपरायितपरागतपनितपनिता
नि अपिगीर्णवर्णिनाभिद्युतेदितानिस्तुतार्थानि भक्षितवर्धितजसितलिप्तप्रत्यवसितगलितखादि
तस्यातं अभ्यवहतात्रजश्वस्तस्तत्ताशितं भुक्ते सेपिष्टशोदिष्टेपष्टवरिष्टस्थविष्टवंहिष्टाः सिष्ट

गुरु
८६

सुशभीषितवृष्टुपीवरवक्रप्रकर्षार्थाः साधिवृष्टाघिवृष्टेष्टगरिष्टकसिष्टवृष्टिष्टाः वाढ्यायत
वर्जुगुरुः वामनवृद्धारकातिशये इति विशेष्यनिघ्नवर्गः प्रकृतिप्रत्ययाथयिस्संकीर्तिलिं
गमुन्नयेत् कर्मक्रियातत्तातयेगम्येस्युरपरस्यराः साकल्यासंगववनेपारायणापरायणे यदृष्ट
स्तेरताहेतुश्रूयान्तास्याविलक्षणां शमयस्तुशमः शान्तिदानिस्तुदमथोदमः अवदानंधर्मवृत्तंकाम्य
दानंपवाराणां वशक्रियासंवदनंमूलकर्मलुकर्मणां विधूननंविधुवनंतर्पणांपीणानावनं पर्याप्तिः स्या
त्यरित्राणां हस्तवारणमित्यपि सेवनंसीवनंस्यूतिर्विदरः स्फुटनंभिदा आक्रोशनमभिधंगः सन्वेदो

अ०
८७

वेदना नना संमूर्द्धनमभिव्यात्रियं वाभिस्तार्थनार्दना वर्द्धनं वेदनेथद्वे आनन्दनसमाजने आपद्ध
नमथाम्नायः संप्रदायसयेसया गृहेगारोवशः कान्तौरणास्त्रारोराः कृतो व्यधोवेधेपत्रायाके
हवोद्गतौवरोवृत्तौ श्रोत्रः श्रोत्रेनयोनायेन्यानिजीर्णोभ्रमीभ्रमौ स्फोटिर्वृद्धौपथारव्यातौसृष्टिः पृक्तोः
सुवः सुवे विधासमृद्धौस्फुरणंस्फुरणोपमितौयमा यस्मृतिः प्रसवेश्चानेयधारः प्रमथः क्रमे उत्कर्षो
निशयेसन्धिः श्लेषेविषयश्चाश्रये सिपायांसेपरांगीर्णगिरौगुरागामुद्यमे उत्रायउत्रयः श्रायः श्रय
शोजयेनजयः निगादिनिगटेमादोमदेउद्देगउद्भमे विमर्दनंपरिमलेः लुपपत्तिरनुगदः निगदस्तद्धि

उरुः
८७

रुद्धः स्यादभियोगस्त्वभिगदः मुष्टिवन्धस्तुसंयाहोडिचउमरविन्नवौ वन्धनं पसितिश्चारः स्पर्शः स्पृष्टो
पतत्ररि निकारोविपकारस्पादाकारस्त्रिगङ्गितं परिनामोविकारद्वेसमेविहतिविक्रिये अयहारस्त्व
पत्रयः समाहारः समुच्चयः प्रत्याहारउपादानंविहारस्तुपरिक्रमः अभिहारोभिगदणानिहारीत्यवक
र्षणं अनुकारोनुकारः स्यादर्थस्पापगमेवयः प्रवाहस्तुपवृत्तिः स्यात्प्रवहोगमनंवादिः वियामेवि
यमोयामोयमः संयमसंयमौ हिंसाकर्माभिचारः स्याज्जागर्याजागरोद्ययोः विघ्नोत्तरायपत्न्यदः स्यादु
पघ्नोन्निकाश्रये निर्वेशउपभोगः स्यात्परिसर्पः परिक्रिया विधुरन्तुपविश्लेषोऽभिषायश्चदश्राश्रयः

श्र०
८८

संसेपणं समसनं पर्यवस्थाविरोधनं परिसर्यापरीसारः स्यादास्यादासनास्थितिः विस्तारोविशः
लोद्यासः सवशदस्यविस्तरः स्यात्तर्दनं संवहनं विनाशः स्याददर्शनं संस्तवः स्यात्परिचयः प्रसरस्तुवि
सर्पणं नीवाकस्तुप्रयामः स्यात्संनिधिः संनिकर्षणं लब्धोभिलाबोलवनेनिधावः पवनेपवः प्रस्ताव
स्यादवसरस्त्रसरः सूत्रवेष्टनं पुजनस्यादुपसरः प्रसारपणायोसमो धीशक्तिर्त्रिभुक्तोः स्त्रीतुसंक्र
मोद्गर्गसंवरः प्रत्युत्क्रमः प्रयोगार्थः प्रक्रमः स्यादुपक्रमः स्यादभ्यादानमुद्यातन्त्रारंभः सन्नमस्त
रा प्रतिवन्धः प्रतिष्ठंभो ध्वनायस्तुनिपातनं उपलम्भस्तनुभवः समालंभो नुलेपनं विपलंभो विषयो

गुरुः
८८

गोविलंभस्तुतिसर्जनः विश्रावस्तुप्रविख्यातिरवेशाप्रतिजागरः निपाठनिपठौ पाठिते मतेमौ समुद्य
ने आदीनवाश्रवौ क्लेशो मेलको संगसंगमौ संवीसरां विवयनं मार्गणं मृगणामृगः परिरंभः परिश्वं
गः सश्रपउपगृह्णं निर्वर्णनं तु निधानं दर्शनं लोकनेशणं प्रत्याख्यातत्रिरसनं प्रत्यादेशो निराकृतिः
उपशायो विशायश्च पर्ययशयनार्थकौ अर्जनं वमतोयावद्गुणीयावद्गुणार्थकौ स्यादभ्यासो
विपर्यासो व्यत्ययश्च विपर्यये पर्यायोति क्रमस्तस्मिन्नतिपातउपात्ययः प्रेषणं यत्तमाहूयतत्र
स्यात्प्रतिशासनं ससंस्तोवः कतुषुयास्तुतिभूमिर्द्विजन्मनां विधायतक्षयत्रकोष्टकोष्टस

अ०

८२

घनः सन्धुसुसन्धुधनः सन्धुयेन निरुच्यते आविशो विध्यते येन तत्र निष्ठकमेति घः उक्ता
अनिकारश्च द्वौ धा-यो सपनार्थको निगारिगारविशावो द्वाहास्तु गराणादिषु आरत्यवरतिरतय
उपरामेवास्त्रियांनुनिष्ठेव निष्ठुतिर्निष्ठेवननिष्ठिवनमित्यभिन्नानि जवने जृतिः सातिस्त्ववसानं
स्यादथ ज्वरो जृतिः उदजस्तु पशुपेरगामकरणीरित्यादयः शापे गोत्रान्नेत्यस्तस्य वृद्धमित्यौ प
वकादिकं अष्टपिकं शास्त्रुलिकमेव माघमचेतसाम् मानवानां लुमाणां सहायानां सहायता
हल्याहलानां बालरापवाडवोतु द्विजमनां द्वेपर्शुकानां पृष्ठानां पार्श्वमृच्छामनुक्रमात् खलानां

गुरुः

८२

खलिनी खल्यप्यथ मानुष्यकं नृणां गामता जनता धूमपापागल्यायुधकथक अपिसाहसुका
रीषवार्मणाथर्वणादिकं इति सकीर्णवर्गः नानार्थकैपिकात्तादिवर्गश्चिवात्रकी
र्त्तिताः धूरिषयोगायेयेषु पर्यायेषु पितेषुते आकाशे त्रिदिवेना को लोकस्तु भुवने जने पश्येय
शसिचक्षोकः शरेवमेव शायकः जंबुकौ क्रौञ्चवुरूणौ चिपिटो वृथुको भकी आलोकौ दर्शनौ
घोतौ भेरी पठहमानकौ उत्संगविश्रुयोरंकः कलंकौ कोपवादयोः तक्षको नागवर्द्धको रर्कः फ
टिकसूर्ययोः मोहते वेधसि वनेषु सिकः कंशिरोऽम्बुनोः स्यात्तुला कस्तुर्धुधान्ये संक्षेपे भक्त

श०
९०

सिम्बके उल्लूके करिणः पुद्गुल्लोपान्तेवपेवकः कमण्डलौचकरकसुगतिवविनायके किञ्चुदस्तिवि
तसौवश्चकीटेववृश्चिकः पतिवृत्तेपतीकस्त्रिधेकदेशेनुपुंस्यं स्यान्भूतिकंतुभूनिधेकत्तरोभू
नरोपिव ग्योसिकायांवधोषेवकोषातकथकथले सिनेचखदिरेसोमवक्षस्यादथसिद्धके तिल
कन्धेवपिन्धाकोवालीकंरामठेपिव महेन्द्रेगुर्गुल्लूकव्यालगाद्येषुकौसिकः स्त्रकापशंकास्वातंकः
खलेपिभुन्नकंस्त्रिषु जैवानकः शशांकेपिखुरेयश्चस्पवर्तकः व्याघ्रेपिभुरादरीकोनायवान्यामपिदी
यकः शालावृकाः कपि क्रोष्टुस्वानंस्वर्णोपिगैरिकं पीडार्थेपिवलीकंस्यादलीकंत्वपियेनृते शीलान्न

गुरुः
९०

यावल्लूकेदेशल्लेशकलवल्केले शास्त्रेशतेसुवर्णानांहेम्युरोभूषणोपले दीनारेपिवनिष्कोस्त्रीककोऽ
स्त्रीसमलेनसोः दंभेयथपिताकोस्त्रीशूलशंकरधन्वनाः धेनुकावकररावाचमेघजालवकालिका का
रिकायातनावृत्त्योः करिणकाकराभूषणो करिहस्तांगुलौपद्मबीजकोषांत्रिधून्तरे वृंदारकौरूपिमु
ख्यावेकेमुख्यान्धकेवलाः स्यादांभिकेकौकुटिकोपश्चाद्द्वारेरितेशणाः लालाटिकः प्रभोर्भालदर्शीकार्य
समश्चयः भूभृन्नितंववलयचकेषुकटकोस्त्रियां सूयंगेसुदशत्रौचरोमदधेवकंठकः खेठकौया
मफलकौधावरेपिवजालिकः पुष्परेणौचकिंजल्कः शुक्लौस्त्रीस्त्रीधनेपिव स्यात्कह्नोलेपुत्कालिका

अ०
२१

वर्द्धकं वृद्धभावयोः करिणं वापि गणिकादारको वालभदको अन्धेयने डमुकः स्यादं कौर्वास्मदारणौ मृ
जाण्डेषुष्टिकामं ये खंजकोरसदर्थके इति कान्ताः मयूखत्तिंकरज्वालाखलिवारौ शिलीमुखौ
शंखौ निधौ ललाटस्थि कं वौ नं स्त्री द्विषे पिखं घृणि न्याले अपि शिखे इति खांता शैलवृक्षौ न
गावौ आशुगौ वायु विशिखौ शरार्क विहगा खगाः पतंगौ पक्षि मूर्यै च पूगः क्रमुक वृद्धयोः पशवोः
पिमृगा वेरा पवाहज वयोरपि परागः कौसुमे रेणौ स्त्री नीयादौ रजस्पि गजे पिनाग पतंगौ अपांगस्ति
लकेपि च सर्गः स्वभावनिमुक्तनिश्चयाधेयशृष्टिषु योगः सन्नरुतोपायध्यानसंगतियुक्तिषु भोगसु

गुरुः
२१

खे स्यादिभृतावर्द्धे श्वफणाकाययोः वातक हरिणो पुंसि सारंगः शवले त्रिषु कपौ च वल्गुः शोपे त्वभिषंगः प
राभवः यानाद्यंगे युगः पुंसि युगं युगे कृतादिषु स्वर्गेषु पशुवायवजुदिग्नेत्रघृणिभूजले लसदृष्ट्यास्त्रियं
पुंसि गौर्लिङ्गविरुसे फत्साः शृङ्गं प्राधान्य सान्धौ श्वराङ्गं मूर्द्धगुह्ययोः भगं श्रीकाममाहात्म्यं वीर्ययत्नार्क
कीर्तिषु इति गान्ताः परिघः परिघातस्त्रेयाघो वृद्धे भसारये मूल्ये पूजाभिधावर्धो हि दुःखव्यसनेष्ट
घं त्रिघ्निष्टेपिलघुः इति घांताः कावाशिकमृद्नेददगुजः विषयसिखविस्तारेण पंचपावकेशु
विः स्वास्पवाये वाप्युपधे पुंसि मेधे सिते त्रिषु अभिषंगे स्पृहायां वगभसौ वरुविः स्त्रियां इति वान्ताः

अ०

२२

कछोवधनृपस्थानेनदीवृक्षेपिसंमतः पसत्रेभन्नुकोपछेगुछस्तवकहारयोः इतिछान्ताः
 केकिताक्षोवह्निभुजौदन्नविप्राणुजाद्विजाः अजाविष्महरछागागोछोधनिवहापजाः धर्मराजौजिनय
 मौकुंजादन्नपितृस्त्रियां वलजेक्षेत्रपृष्टैरवलजावल्युदर्शने समेक्षमांशेरेणोप्याजिः पजास्यान्तंतनौजने
 अत्रौशंखशशांकौवस्वकेनित्यैतिजं त्रिषु पुंस्यान्तनिषवीणोवस्त्रज्ञोवाच्यलिंगकः संज्ञास्याञ्चतनोना
 मरुसाद्यैश्चार्थसूचनाः इतिजांताः दोषज्ञौवैद्यविद्यासौज्ञौविद्यासौमपापिव विज्ञौयवीराङ्क
 शलौकालज्ञौज्ञानिकुक्कुटौ इतिजान्ताः काकेभगारणैकरणौगजागणः कटीकटौ शिपिविष्टसु

२२

खलनौडश्चर्मनिमरुश्चरे देवशिल्पिन्यपितृष्टादिष्टंदैवेपिनद्वयोः रसेकदुःकद्वकार्ये त्रिषुमत्सरिनी
 क्षायोः रिष्टं समाशुभाभावेय रिष्टं तु शुभाशुभे मायानिश्चलयंत्रेषुकैतवानृतराशिषु अपोद्यने शैलशृं
 गशीलांगेकूटमस्त्रियाम् सूक्ष्मलायां त्रुष्टिः स्त्रीस्यात्कालेन्येसंशयेपिसा अन्तुक्काप्रयः कोद्योमृलेले
 प्रकचेजग पुष्टिः फले समृद्धौवदृष्टिर्ज्ञानेक्षिादर्शने इष्टियोगेद्वयोः सृष्टं निश्चितेवदुनित्रिषु कैष्टु
 कृष्टुगारुतेदक्षामद्यागदेषुत पदुर्धवायलिंगौच इतिजांताः नीलकरः शिवेपिव पुंसिकोद्यो
 नर्जठरं कुशलोत्तर्गुहन्तथा निष्ठानिष्पत्तिनाशान्ताः काष्ठोत्कर्षेस्थितोदिशि त्रिषुज्येष्ठोतिशक्तपिकनि

अ०
२३

शेतिषुवालयोः इतिठान्नाः दण्डेस्त्रीलगुडेपिस्त्राजुडोगोलेमुपाकयोः सप्यमासात्यश्रुवाडौभृ
गोवावत्तिडाइलाः स्वेडावंशशलाकापिनाडीकालेपिषक्षगो कारेग्रस्त्रीदण्डवारणावर्वाविसरवारिषु स्या
जाणुमश्वाभरणोमत्रेमूलवणिश्चने संघातयासयोःपिण्डीद्वयोःपुंसिकलेवरे गंडोकपोलविस्फोटौमुंड
केत्रिषुमुडिते इमुभेदोपिखंडोस्त्रीशिखंडोवर्हडुडयोः इतिठान्नाः भृशपतिनयोर्वाठंपगाठंभृ
हुयोः शक्रस्पूलौत्रिषुट्टौभृष्टौविन्यस्तसंहतौ इतिठान्ना भृशोभकेत्त्रेणागर्भेवारोवलिमुनेशरे
करोतिमूस्मेधान्यांशेसंघातंपमथेगणाः परोयूतादिभूस्त्रष्टेभृतौमूस्मेधनेपिव मौर्वाडव्याश्रितेसत्वेसौ

गुरुः

२३

यसंख्यादिकेगुणाः निर्व्यापारस्थितौकालविशेषोत्सवयोःक्षराः वरौर्द्धिजादौशुक्लादौस्तुतौवरान्तुवाक्षरे
भृशोभास्त्रेपिस्त्राद्वरेभिदेर्कसारथौ स्त्राणुःशर्वपथडोराःकाकेपथरवेरणाः ग्रामणीर्नापितेपुंसिमे
ष्टेग्रमाधिपेत्रिषु डुराभिषादिलोन्निस्त्रादावर्त्रेवान्तरेभुवौः हरिणीस्यामृगीहेमेपतिमाहरिनावया त्रि
षुपण्डोवहरिणाःस्थूणास्तंभेपिवेश्मनः तस्मैस्पृहापिपासेद्वेजुगुप्साकरुणोद्युरो वणिक्कयेपिविषिणिःसुरा
पत्यकवारुणी करेणुरिभ्यांस्त्रीनेमेडविणोतुवलंघनं शरणांगृहरसिन्नोःश्रीपतांकमलेपिव विषाभीमर
लोहेषुयमारांहेतुमर्गदाशास्त्रयन्त्रापमानुषुकरांसाधकैर्मनेसत्रगात्रेन्द्रियेधपि पाण्डुत्यादेसंसारौ

श्र०
२४

मसंवाधवमृगतौ घंठापथेयवान्नात्रेसमुत्गिरासुत्रये अतस्त्रिषुविषाणस्यात्यशुश्रुंगेभयन्नयोः यमरांश
मनित्रोर्व्यापकेनातुयतुष्यथे संकीर्णोनिविताशुद्धावीरिणां शून्यमूरवरं श्वेतौचवररोवेणीनदीवात्वंकवेद्य
ये इतिगान्ताः देवसूर्यौविवस्वन्नौसरस्वन्नौनदारावौ पक्षिताक्षौगारुत्मनौशकुंतौभासपक्षि
णौ आग्न्युत्पातौमधुकेतूजीमूतौमेघपर्वतौ हस्तौतुपाणिनक्षत्रेमहत्तौपवणामरौ यन्ताहस्तिपकेसूतेभ
र्ताधातरिपोष्टीर यानपात्रेशिशौपोतः प्रेतः पाणपत्रेरेमृते ग्रहभेदेधजेकेतुः पार्थिवितनयेसुतः स्थप
तिः कारुभेदेपिभृभृन्मिधरेनृपे मूर्द्धाभिषिक्तोभूयेपिन्नतुः स्त्रीकुसुमेपिव विष्मावप्यजिताव्यक्तौसू

गुरुः
२४

तत्त्वष्टरिसारथौ व्यक्तः प्राज्ञेपिष्टद्वान्नावुभेशास्त्रनिदर्शने क्षत्रास्यात्सारथौवास्थेसत्रियाथांचमूदजे
वृत्तांतः स्यात्सकरणोपकारेकात्मावार्तयोः आनर्तः समरेनृत्यः स्थाननीवृद्धिशषयोः कृतांतोयमसि
घ्नान्तदैवाकुशलकर्मसु श्लेष्मादिरसरक्तादिमहाभूतानितकुणाः इक्षियारापश्रमविह्वलिः शङ्खयोनिश्च
धातवः कक्षान्तरेपिशुद्धान्नोत्पत्त्यासर्वगोचरे कामूसामर्थ्ययोः शक्तिमूर्त्तिकाठिन्यकाययोः विस्तारव
ल्योर्वततिर्वसतीरात्रिवेश्मनोः क्षयार्थयोरपचितिः सातिर्दानावसानयोः अर्त्तिः पीडाधनुः कोद्योजातिः
सामान्यजन्मनोः पञ्चारस्यन्दयोः शिरीर्षिर्ऽन्वपवासयोः उदयेधिगमेपात्रिस्त्रतात्वात्रित्रयेयुगे वीरगोभेदे

अ०

२५

पिमहतीभूतिर्भस्मनिसंपदि नदीनगर्योनागानांभोगवत्पथसंगरे संगेसभायांसमितिःसद्यवासावपिसि
ती रवेरर्चिश्चशस्त्रं ववह्निज्वालावहेतयः जगतीजगतिहृद्येविशेषेपि क्षितावपि पक्लिहृद्योपिदशमे
स्यानुभावेपिवायतिः पत्तिर्गन्तैचमूलेतुपसतिपक्षभेदयोः पक्षतिर्यातिलिंगेचकौशिकाद्याश्चवृत्तयः
सिकताःसुर्वालकापिवेदेप्रवसिचश्रुतिः वनिताजनितात्यर्थानुरागायांचयोषितिः गुप्तिःक्षितिबुदासेपि
धृतिवर्णिगाधैर्ययोः बृहतीसुदवार्त्ताकीहृद्यभेदेमहत्पि वासितास्त्रीकरिणाश्चवार्त्तवृत्तौजनश्रुतौ
वार्त्तफल्गुणपरोगेतुत्रिचसुचपुतामृते कलधौतरूपहेन्नेनिमिन्नहेतुलक्षणे श्रुतंशास्त्रावधृतयोश्च

गुरुः

२५

गपर्याप्तयोःकृतं अत्याहितंमहाभीतिःकर्मजीवानपेक्षिच युक्तेक्ष्मादावृतेभूतंपाणपतीति समेत्रिषु वृत्तः
पद्येवरित्रिष्वतीतदृदनिस्तरे मरुद्धासंवावगीतंजन्येस्यामृह्नित्रिषु स्वतंरूपेपिरुजतंहारेरूपेसितेत्रि
षु त्रिष्वितेनगदिगोपिरक्तंनीलादिरागिच अवदातःसितेपीते शुद्धेवर्चजुनौसितौ युक्तेतिसंस्कृतम
र्षिरापभिनीतोधसंस्कृतं कृत्रिमेलक्षणापेतेप्यनतो नवधावपि ख्यातेरुष्टेपतीतोभिजातसुकुलजेवुधे
विविक्तौपूतविजतौमूर्द्धितौमूरुसोहृयो दौवाप्तपरुषौशुक्लौशितीधवलमेचकौ सत्येसाधौविद्यमाने
यसस्तेत्यहित्यसत् पुरस्कृतःपूजितेवाभ्यभियुक्तेयतस्कृते निवातावाश्रयावातौशास्त्रभेद्यं ववर्मय

श्र०
२६

न जातो न रूपवृद्धाः सुसुद्धिता उत्थिता ज्वमी वृद्धिमन्यो घनो न्यत्रा आहतौ सादरा चित्तौ उदास्थितः प्रतीह
स्वरभेदे समाहितः अनुमुकुसिलसन्देशोभनेपिविवक्षितं अक्षरचनयोर्भक्तिगौराणो वृत्तौ वसेवने आ
मौल्यपत्ययितौ नत्रापुत्रस्य पुत्रयोः सामान्यो न्यत्रयोर्जातमही निष्कपती न्ययोः सौत्रिकेपि प्रियातोथाव
पातावतदावरो समित्संगेरगोपि स्त्री व्यवस्थायामपि स्थितिः इति तान्ता अर्थोभिधेयैवस्त
पयोजननिवृत्तिषु निदानागमयोस्तोर्थमृषिजुष्टे जले गुरौ समर्थस्त्रिषु शक्तिषु संवधार्येहितेपिव
दशमीस्थोक्षीरागवृद्धौ वीथीपदव्यपि आस्थानीयनयोरास्थापस्थोस्त्रीसानुमानयोः शास्त्रद्वि

गुरुः
२६

एतयः सस्थाचरो स्थितो मृतौ इति धांताः अभिप्रायवशैरुद्धावद्धौ जीमूतवत्सरो अववादौ
नुनिद्यानेदायादौ सुतवान्धवौ पादारश्माप्रितुर्याशाश्चन्द्रार्थका तमानुदः निर्वाद्यो जनवादेपि शादेजंवा
लशब्दयोः सारवेरुदितत्रातर्याक्रद्यारुणोरगो स्थान्यासादोनुरोधेपि सूदः स्याद्यं जनेपिव गोष्ठाद्यक्षेपि
गोविन्दो हर्षेयामोदवन्मदः प्राधान्ये राजलिंगे वृषांगे ककुदो स्त्रियां स्त्री संवित्ज्ञानसंभाषा क्रियाः
काराजिनामसु धर्मे रदस्युपनिषत्स्याद्वैतवत्सरे शवत् पदं व्यवसिति त्राणास्थानलक्ष्यं चिवस्तुषु गो
पदं सेविते मानेपनिस्थाद्वैतमाप्यदं त्रिष्विष्टमधुरौत्वा इमृद्वान्तीराणकोमलौ मूढास्यापदुनिर्भाषाः

अ.
२७

मंदाः सुदौतुशारदौ पत्ययापतिभौविदुत्पगभौविशारदौ इतिदान्ताः वामोवटश्चन्यगो
धातुलोधः कायउन्नतिः पर्याहारश्चमार्गश्चवीवधौविवधौचनौ परिधीर्यज्ञीयतरोशाखायामुपसूर्यके
वंधकंयसनंवेतः पीडाधिष्ठानमाधयः सुसमर्थननीवाकनियमाश्चसमाधयः दोषोत्पादनुबन्धः स्या
सकृत्पादेषुनेश्वरे मुख्यानुयायिनिशि शौयकृतस्यानिवर्तने विधुर्विस्मोचन्यमसिपरिद्धेदेविलेवधिः
विधिर्विधानेदेवेपिपणिधिः पार्थनेचले बुधवृद्धौपण्डितेपिस्कन्धः समुदयेपिच देशेनदिविशेषेदौः
सिंधुर्नासरितिस्त्रियां विधाविधौपकारेचसाधूस्तेपिवत्रिषु धनुजायास्तुघास्त्रीवसुवालेपोमृतस्नुही

सुहः
२७

संज्ञापतिज्ञामर्यादाश्चसंपत्ययस्यहा मधुमधेषुधरसेसौदेष्यंभंतमस्यपि अतस्त्रिषुसमुन्नद्धौपण्डि
तंसमयगवितो वसुवधुरधिसोपेनिर्देशथावलंविनः अविद्रोण्यविष्टुच्चः पसिद्धौख्यातमूर्धितौ इति
धान्ताः सूर्यवोद्गीवित्रमानुभानूरश्मिदिवाकरो भूतात्मानौधान्तेदौमूर्धनीवौवृथज्जना गामारौशौ
लपाधारौपत्रिगौशरपक्षिगौ तरुशौलौशिखरिगौशिघिगौवह्निवह्निगौ पतियन्नावुभौलिप्सायण
हावथसादिनौ द्वौसारथिद्वयारौहौवाजिनौश्चपुपक्षिणः कुलेयभिजनोजमभूम्यामप्यथदायनौ वर्षा
विधीहिमेदाश्चवज्रायकाविरोधनाः केशोपिचजिनोविश्वकर्माकसुरशालिनोः आत्मायनौधृतिवृ

च.
२८

क्षिः स्वभावो वल्लवर्षव शक्रो घातिकमन्त्रे मौवर्षु काद्ये घनाघनाः अभिमानो र्थादिदर्ये ज्ञाने पराया हिंस
योः घनो मेघे मूर्तिगुणो त्रिषु मूर्ते निरन्तरे इनः सुर्ये पभौराजामृगां केशत्रिये नृपे वाणिन्यौ नर्तकी मन्त्रे अ
वंत्यामपि वाहिनी झादिन्यौ वज्रतडितौ वदायामपि कामिनी त्वदेहयोरपितनुं सुनाधोजिहिकापिव क्रतु
विस्तारयोरस्त्रीवितानं त्रिषु तुल्यके मन्त्रेथकतनं कल्पेकतावुपनिमन्त्रणे वेदस्तत्तन्तपो वस्त्रवस्त्राविषयजा
यतिः उत्साहने वहिंसायां सूचने वापि गन्धनं आनं वनं पत्नीवायजवनोप्यापनार्थकं व्यंजनं लाङ्घनं श्मश्रुति
ष्ठानावयवेद्यपि स्यात्कौलीनं लोकवादे युद्धे पश्चद्विपक्षिणां स्यादुद्यानं निःसरणं वनभेदे पयोजने अवका

गुरुः
२८

शेस्थितौ स्थानं क्रीडादावपि देवनं उत्थानं पतिरोधे च विरोधाचरणोपिव उत्थानं पौरुषे तन्त्रे सन्निविष्टांगमेपि
च मारणो मृतसंस्कारे गतौ युवार्थदायने निवर्तनोपकरणानुवज्यासुचसाधनं निर्यातनं वैरशुद्धौ दाने
न्यासायणोपिव व्यसनं विपदि भ्रंसे दोषे कामजकोपजे पश्मासिलोन्नि किंजल्के तत्वाद्यं शेष्यापि सि ति
थिभेदे शरणोपर्ववमने च रुद्धे धनि अकार्यगुह्ये कौपीनमैथुनं संगतिरते प्रधानं परमात्माधीः प्रज्ञानं बुद्धि
विरुह्योः प्रसूनं पुष्पफलयोर्निधनं कुलनाशयोः क्रंदने रोदनाकूने वर्यदेहपमारायोः गृहदेहनि
त्यभावाधामान्यथवनुद्यये सन्निवेशे च संस्थानं लक्ष्मिविरूपधानयोः आश्वादने संविधानमपधारणा

अ०

२७

मित्युभे आरोधनं साधने स्यादवात्रौ तोषणोपि च अधिष्ठानं वक्तव्यं भावाद्यासने च अपि एतत्स्वजातिश्रेष्ठे
धिवने शलिलकानने तलिनं विरले ताके वाच्यलिंगास्तथोत्तरे समानाः सत्समैकैः सुः पिशुनौ खलस्त्वकौ
हीनं न्यूना वुनगयो वेगि सूरौ त रश्मि नो अभिपन्नो पराद्यो भिद्यस्त व्याधन तावपि इति नां ताः
कलापो धूपगो वंदे भूगारि संरुते पिव परिच्छेदे परीवापः पर्यात्रौ सलिलस्थितौ गोधुगोष्ठपतिगोपौ हरवि
स्तुष्टा कपी वाघ्यो वृष्णाश्च कशियुत्तत्र माच्छादनं दयं तल्यं शया दृदोरेषु सन्ने पि विटपो स्त्रियां प्रोत्त
रूपत्वरूपाभिरूपा वुधमनोजयोः भेद्यलिंगा अमी कूर्मी वीणा भेदश्च कच्छा कुतपो मृगरोम न्ये पटे वाः

उरुः
२७

होष्टमेशके इति पांताः खरोपुंसिरेफः स्यात्कुत्सिते वाच्यलिंगकः विवरो कुत्सिते रेफो द्विरफो व
वर्षपिव शिफा शिखायां सरिति मासिकायां च मातरि शफं मूलैत रूपां स्याद्वादीनां खुरे पिव गुंफः स्या
हुंफने होरे लंकारे गङ्गरे पिव इति पांताः अंतरा भवसत्वे च गन्धर्वोदिया गायने कंवुर्न विलये शं
खे द्विजिह्वोसर्पस्त्वकौ पूर्वो रणलिंगया गारुपुं वक्तव्ये पि पूर्वजान् इति वान्ताः कुंभौ घटे भम्
र्क्षौ डिंभौ तु शिशुवा लिशौ सन्भौ स्थूणा जडी भौ वौ शंभू वस्त्र त्रिलोचनौ कुक्षिभूरा भकागर्भा विश्रम्भः
प्रणयोपि च स्यात्भेर्या दुंदुभिः पुंसि स्यादक्षे दुंदुभिः स्त्रियां स्यान्महाराजने क्लीवं कुसुंभं करके पुमान्

अ०

१००

सत्रियेपिचनाभिर्तासुरभिर्गविवस्त्रियां सभासंयदिसत्येवत्रिष्वथसेपिवन्नभः इतिभांताः
किरणपुगहोरश्मीकपिभैकौल्लवंगमौ इहामनोभवौकामौशोर्योद्योगौपराक्रमौ धर्मापुण्ययमन्यायस्व
भावारसामपाः उपायपूर्वम्भारंभउपधावापुपक्रमः वणिक्कथः पुरंवेदोनिगमोनागरोवणिक नैगमौ
दौवलेगमौनीलवारसितेत्रिषु शब्दादिपूर्ववृत्तेपित्रामः क्रान्तौचविक्रमः गुल्मारुक्तसम्भसेनाश्चजा
मित्सृकुलेस्त्रियां सितिशान्तोः समायुक्तेसमंशक्तेहितेत्रिषु त्रिषुरपामौहरिक्तस्यौश्यामास्याङ्गरिवा
निशाः ललामंपुङ्खपुङ्खुश्चमृषापाधान्यकेतुषु सूक्ष्ममद्यात्ममप्याधेयधानेयमथस्त्रिषु वासौवन्पुषती

गुरुः

१००

पौडावधमौन्युनकुत्सितौ जीर्णविपरिभुक्तंन्यातंयाममिदंक्षयं इतिमान्ताः तुरंगगरुडौपक्षौनि
लयापचयौस्यौ श्वसूयैदिवरुणालौ भान्व्यौमानुजद्विषौ तजन्मोरसदंष्ट्रैस्त्रादर्यस्वामिवैश्ययोः
तिष्यः पुष्येकरिगेष्ययोचसरक्रमे यत्ययोधीनशयथज्ञानविस्वासहेतुषु रश्मेश्चेथानुशयोदीर्घद्वेषा
नुनाययोः स्थूलोच्चयस्त्वसागल्येनागानांमध्यमेगते समयाः शयथाचारकालमिद्वान्नसन्निदः व्यसना
यश्चभुभंदैवंविषदीत्यनयास्त्रयः अत्ययोतिक्रमद्वेदोषेदंडेयथापदि युद्धायन्योः सस्पर्शयः पूज्यस्तुश्च
सुरेपिव पश्चादवस्थापिवलंसमवायश्चसन्नयो संघातेसन्निवेशेचसत्यायः पुरायात्वमी विश्रंभयांवा

अ०

१०१

प्रमरोगाविरोधेपिसमुद्युयः विषयोयस्यचोज्ञातस्त्रशब्दादिकेष्वपि निर्यासेधिकषायेस्त्रीसभायांचप्रतिश्र
यः प्रयोभूच्यन्नागमनेमच्युदैयेकतौकुक्षिः रहस्योपस्थयोगुसंसत्यंसपथतथायोः वीर्यवलेपभावेवद
व्यंभयेगुणाश्रये विद्यंस्थानेगृहेभेगौभाग्यंकर्मशुभाशुभं कशैरुहेन्नागंगीयंविशल्यादन्निकापिय च
साकपायीश्रीगौर्यारभित्यानामशोभयोः आरंभोनिःकृतिःशिक्षाःपूजनंसंपधारणं उपायःकर्मवेष्टाव
विविकित्तावनवक्रिया छायासूर्यप्रियाकान्तिःप्रतिविम्बमनातपः कक्षापकोष्ठेदृम्यादिः काचामध्ये
भवन्ने कल्याक्रियादेवतयोस्त्रिषुभेधेधनादिभिः जनैःस्याजनवादेपिजघनोन्नेधमेपिच गत्या

गुरुः

१०१

धीनौचवक्तव्यौकल्यौसज्जनिगमयौ अर्थवाननपेतोर्थादर्थेपुन्यंतुवावपि रूपंयशस्तरूपेपिचदानेयगु
ल्मवागपि न्ययेपिमध्याःसाम्यंतुसुंदरेसोमदैवते इतियान्नाः निवहावसरेवारौसस्तरौपस्तरा
ध्वरो गुरुगीयतिपित्राद्यौद्यापरोयुगसंश्रयो एकसौभेदसादृश्यौ आकाराविंगिताकृती किंसारुधान्य
शृकेषुमरूध्वधराध्वौ अदयोदमशैलार्काःस्त्रीस्तनाश्रौपयोवरो धान्नादिदानवावृत्रावलिहस्तांशवः
कराः पदराभंगनारीरुवाराणाःअस्त्राःकवाअपि अज्ञातशृंगोगौःकालेप्यश्मश्रुनावभूवरो स्वर्गोपिराःपरि
करःपर्यंकपरिवारयोः मुक्ताशुद्धौचत्तालस्याहारोवाद्यौसमुत्त्रिषु कर्तुरेधपतिज्ञानिसंविदायन्तुसंगरः

अ०
१०२

वेदभेदेऽग्निवादे मंत्रो मित्रो रवात्रपि मखेषु मृगखण्डेऽपि स्वर्गुद्येयवत्करः आउत्तरस्तर्गवे गजेंद्राणां च
गर्जिते आभिहारोभियोगे च वैर्ये सत्रहनेऽपि च स्याज्जंगमेऽपरीवारः खण्डकोशेऽपरिहृदे विष्टरो विष्टपीद
र्भमुष्टिः पीठाद्यमासनं दारिद्र्यः स्थपतीहारः पतीहार्येऽप्यनन्तरे विष्टुले कुनले विष्टो वभुः स्यात्पिंगले त्रि
षु सारोवले स्थिरांशे च न्यार्येऽपि वरे त्रिषु हरोदरो घृतकारेऽपि घृतदरोदरं महारणेऽपि र्गपथे कांतारं
पुत्रपुंसकं मत्सरोऽप्यशुभद्वेषेन दक्षपणायोस्त्रिषु देवाकृते वरः श्रेष्ठे त्रिषु क्लीवि मना क्रिये वंशाकुरे करी
रोस्त्रीतनुभेदे घटे च ना नात्र मूजघने हस्तसूत्रे प्रतिसरोस्त्रियां यमानिले च च्युर्कविष्णुसिंहांशुवाजिषु

गुरुः
१०२

शुक्राहिकपि भेदेऽपि हरिर्त्राकपिले त्रिषु शर्करापर्करांशेऽपि यात्रास्याद्यापणो गतौ श्राभवागसरासु स्यात्
तन्दीनिंदापमीलयोः धात्री स्यादुपमातापि सितिरयमलकापि शुद्रावांगानटीवेश्याशर्या कण्टकारिका
त्रिषु हृलेधमेत्येऽपि सुदं मात्रापरिहृदे अत्येव परिमाणो सामात्रकात्तर्जोवधारो आलेख्या चर्ययोश्चि
त्रं कलत्रं शोणिभार्ययोः योयं भोजनयोः पात्रं पत्रं वाहनपक्षयोः निर्देशगंधयोः शास्त्रं शस्त्रमायुधलोह
योः स्याज्जंगंशुक्रयोर्नेत्रं शेषं पत्नीशरीरयोः मुखान्नेऽपि फलयोः गोत्रं गात्रं तु नात्रिच सत्रमाह्वयने
यत्ने सदादानेऽपि च अजिरं विषये कायेऽप्यन्तरेऽपि वाससि चक्रं राष्ट्रेऽप्यक्षरं तु मोर्सेऽपि क्षीरमयं

श्र०
१०३

सुव स्वर्गापिभूरिविंदौवौर्द्धामात्रेपिगोपुरं गुरुदंभोगकरेद्वे रक्षितिकं उपकरे पुरोधिकमुपर्यगारपगारेन
गरेपुरंमदिरंवाथराद्योस्त्रीविषयेस्यादुपयवे दरोस्त्रियांभयेश्वभेवजोस्त्रीरुकेष्वौ तंत्रंषधानेसिद्धान्तेस्व
त्रायिपरिहृदे श्रौसिरंवामरेदरोप्यौसीरंशयनासने पुष्करंकरिरुक्तायेवाद्यभांडेमुखेजले व्याप्ति
खर्गेफलपद्मेतीर्थेषधिविशेषयोः क्रीवरेतसिष्ठुक्तेनाभार्गवज्येष्ठवक्रिषु अन्नरमवकाशोवधियरिधा
वांतर्दिभेदतार्थे द्विजात्मीयविभावहिरवसरमध्येत्तरात्मानिच मुक्तेपिपिठरंराजकशेरुपपिनागरं शा
र्वरंत्वधनमसेघातुकेभेद्यलिंगकः गौरौरुणोसितेपीतेवराकार्येष्वरुक्षरः जठरकठिनेपिस्वादभस्तादधिव

गुरुः
१०३

धरः अनाकुलेपिवैकाग्रोव्यग्राव्यासक्त्याकुले उपर्युदीयश्रेष्ठेषुपुष्करः स्यादनुत्तरः एषांविपर्ययश्रेष्ठे
रानामोत्तराःपराः स्वादुप्रियोतुमधुरौकुरौकठिननिर्दयो उदारोदात्तमरुतो रितरस्त्वचनीचयोः मयस्व
रुदयोःस्तेरेभुध्रमुदीप्रशुक्तयोः शक्तिरान्ताः चूडाकिरीटंकेशश्चसंयतामौलयस्त्रयः इमप्रभेदमातंग
काण्डपुष्पाणिपीलवः कृतांतोनेहसोःकालः चतुर्थेपियुगेकलिः स्यात्कुरंगेपिकमलःप्रवालेपिवकम्वलः
करोपहारयोपुंसिवलिःपारंगजेस्त्रियां स्यौल्यंसामथसैन्येषुवलंनाकाकशीरिणोः वाभूलःपुंसिवान्याया
मयंवातासहेत्रिषु भेद्यलिंगःशठेवालःपुंसिस्वापदसर्पयोः मलोस्त्रीप्रापविद्विद्वान्स्त्रीशूलंरुगायुधं शुकौ

अ०
१०४

वापिद्वयोः किलः पालिरश्मंकपक्तिषु कलाशिल्पकालभेदे पालिसख्यावली अपि अर्च्यविविक्ततौ वेलाकालम
यदियोरपि वक्रलारुत्तिकागावो वक्रलोनिः सितौ त्रिषु लीलाविलासक्रिययोरूपलाशर्करावपि शोणितेऽम्भ
सिकीलालं मूलमाधेसिफाभयोः जालं समूहानायोगावासे सारकेपिव शीलं स्वभावे सङ्गते सस्ये हेतु कृते फलं
कृदिर्नेत्ररुजोः कीवं समूहे पटलं नना अथः स्वरूपयोरस्त्रीतलं स्याच्चा मिषे फलं ओर्वानलेपि पातालं वेलं वक्रध
मे त्रिषु कुङ्कुलं शंकुभिः कीर्णैश्च भेनातु भुषानले निर्नीते केवलमिति त्रिलिंगे त्वकृत्तयोः पर्याप्तिरस्य मयुरणे
षुकुशलशिशितत्रिषु पवालमंकुरे प्यस्त्री त्रिषु स्थूलं जलेपिव करालो दन्तुरमुंगे वारोदसे वपेशलः मूर्खैर्भ

गुरुः

१०४

केपि बालः स्यान्नोलश्च पलनृत्तयोः इति लान्ताः दवौ दावौ वनारणे वही जन्म भवौ भवौ मंत्री सहाय स
विबौ पति शाखिन राधवा अथ यः शैलमेघार्का आशाक्षाना धराहवाः भावः सत्त्वस्वभावाभिधाय वेष्टात्मजन्म
सु स्यादुत्पादे फले पुष्पे सवो भर्गमोचने अविश्वासेऽप्युवेपि निरुतावपि निरुतः उत्ते कामर्षयो रिद्धयस
विमरु उत्सवः अनुभावः प्रभावे च सतां च मतिनिश्चये स्याज्जन्म हेतुः प्रभवः स्थानं वा प्रोपलक्षये श्रद्धायां विष
तनये शस्त्रे पारशवे तमः कुवो भभेदे कीवेतु निश्चिते शाश्वते त्रिषु स्वाज्ञानावात्मनि स्वं त्रिष्वन्मीये स्वास्त्रियां च
ने स्त्री कटी वस्त्रवधेपि नीवीपरिणोपिव शिवगौरीफेरवयोर्द्वन्द्वकलहयुग्मयोः उद्यासुखवसायेपि सत्त्वम

च०

१०५

स्त्रीतुजंतुषु लीवंनमुसकेशेदेवाच्यलिंगमविक्रमे इतिवात्ताः द्यौविशेषौवैश्यमनुजौद्यौवभाभिमरौः
 त्यशौ द्यौराणीपुंजमेषाद्यौद्यौवंशौकुलमस्करो रुः प्रकाशौवीकाशौनिर्देशोभृतिभोगयोः कृतांतैपुंसिनाकीशे
 सुडकर्षकयोश्चिषु पदेल्क्षेनिमित्तेयदेशः स्यात्कुशमसुच दशावस्थानेकविधाप्याशानुष्मापिवायता वशा
 स्त्रीकरिणीवेश्पाटकज्ञानेज्ञातरिचिषु स्यात्कर्कशः सारुसिकः कठोरामसृणावपि प्रकाशोतिप्रसिद्धेपिशिशव
 नेपिवालिशः इतिशान्ताः सुरमत्स्यावनिमिषौपुरुषावात्ममानवौ काकमत्स्यात्वगौघ्रांक्षौकशौतुत्त
 रावीरुधौ मभीषुः प्रग्रहेश्मेषिषः पेषणामर्दने पक्षः सहयेयुस्मीषः शिरोवेष्टकिरीटयोः शुक्ललेमृषिके

गुरुः

१०५

श्रेष्ठेसुक्षतेवृषभेवृषः कोषोस्त्रीकुम्भलेखजपिधानेर्धौघदिवयोः शूतेः शेशारिफलकेपाकर्षाथासमिद्धि
 ये नाशूतांगेकषेचकेव्यवहारेकलिङ्गमे कर्षुवार्त्ताकरीकात्रिः कर्षुङ्गः श्यामिधाभिणी पुंभावेतक्रियायां
 चपौरुषंविषमसुच उपदानेय्यामिधंस्यादपराधेपिकित्तिषं स्याद्दृष्टौलोकधात्वंशेवत्सरेवर्षमन्त्रियां पे
 सानृत्येशरांपत्ताभिसासेवार्थनाभृतिः चिद्गोभापित्रिषुपरैर्यसंकात्त्वानिदृष्टयोः पत्यसेधिदृतेधसोरु
 श्यस्तपत्र्यविक्रगो इतिषांताः रविश्चतुर्द्वौहंसौसूर्यवशीविभावसू तत्सौतर्गाकवर्षेद्यौसारंगा
 म्बदिवौकसः शृंगाराद्यौविषेवार्थेगुणारगेधवेसरः पुस्यत्तसावतंसौद्यौकराम्भिलेपिशेषरे देवभेदेनलेर

श्रः

१०६

श्रौवसूरत्नेधनेवसुः विष्मौववेधाः स्त्रीत्वाशीर्हिताशंसाहिदंयुयोः लालसेपार्थनौसुकोहिंसावैर्यादिकर्म
सु पसूरश्चापिभूधावैरोदस्योरोदसीवने ज्वालाभासोर्नपुस्पर्विज्योतिर्भद्योतदृष्टिषु पापापराधयाः गाः
खगवास्यादयोवयः तेजःसुरीषयोर्वर्वामरुस्तसवतेजसाः रजोगुरोचस्त्रीपुष्पेराहोधात्रेगुरोतमः कुंदैः
पद्येभिलाषेवतमः कृद्वादिकर्मसु सहोवेलेसहामार्गेनिभः खंश्रावरोतभाः श्लोकः पञ्चाश्रयश्लोकः पयःसीरं
पयोश्चुव श्रीजोदीप्रौवलश्रोतइन्दियेनिन्नगारये तेजः पभावेदीप्रौववलेशुक्लेपतस्त्रिषु विद्वाविदंश्च
वीभत्सोहिंसेप्यनिशयेनमी वृद्धपशस्तयोर्ज्यायांकनीयांसुयुवात्ययोः वरीयांसूरुवरयोः साधीयासाधुवा

गुरुः

१०६

दयोः इतिशान्ताः दलेपिवर्हनिर्वन्धोपरगाकादयोग्रहाः द्यायापीडिर्क्ताथरसेनियूहानागदत्तके ल
लासूत्रेऽद्यादिरश्रौपगारः पृथगेपिव पत्नीपरिजनादानमूलपाशाः परिग्रहाः दारेषुवगृहाः श्रोणामप्या
रोहोवरस्त्रियाः मूहोवृद्धेप्यहिर्वृद्धेप्यग्रीधकास्तमापहाः परिहृदेनृपाहर्धेविरिवर्हव्ययाः परे इतिहा
न्ताः आडीषदर्थेभिद्याप्रौसीमार्थेधानुयोगजे आषगृह्यः स्मृतौवाकोप्यास्तुस्यात्कोपपीडयोः पापकु
त्सेषदर्थेकुविभिर्भत्सननिन्दयोः वाचावयसमाहारेतरस्तरसमुच्चये स्वस्याशीः क्षेमपुण्णदोषकर्षलंघनेप्य
नि स्तित्यश्वेववितर्कचतुस्यान्नेदेवधारणो सकृत्सहैकवारैचाप्याराडूरंसमीपयोः पतिव्यावरमेपश्चादुनाप्य

श्र०
१०७

थविकल्पयोः पुनः सद्यर्थयोः शम्भत्तासात्पत्यसतुल्ययोः खेदानुकम्पासंतोषविस्मयामंत्रगोवतः हन्तर्धनुकं
पाप्मांवाकारंभविषादयोः पुतिपतिनिधौवीसात्साक्षादौपयोगतः इतिहेतुपकारोपकाशादिसमाप्ति
षु पाप्मांपुरस्तांत्यधमेपुरार्थेगतइत्यपि यावन्नावज्ञासाकल्येवधौमानेवधारणो मंगलानन्तरारंभपश्रकात्त्ये
मथोमथ वृथानिरर्थकाविद्योर्नानितेकोभयार्थयोः नुष्ट्र्यां विकल्पेवासामित्वेर्द्धजुगुप्सने अमासहसमी
पेवकंवारिणिचमूर्द्धिव इवेशमर्थयोरेवंनूनंतर्केयनिश्चये तूस्मीमर्थेसुखेयोषंकिंपृच्छायांजुगुप्सने नाम
पकाशसंभावेक्रोधापगमकृतने अलंभूषणपर्याप्तिशक्तिर्वाणावावकं ह्वितर्केपरिष्वसमयात्ति

गुरुः
१०७

कमध्ययोः पुनरपथमेभेदेनिनिश्चयेनिषधयोः स्यात्पुवंधेविरातीतेनिकठागामिकेपुरा उर्यूरीवारी
वविस्तारंगीकृतौत्रयं स्वर्गवपरलोकेत्ववात्तसंभावयोः किल निषेधवाक्यालंकारजिज्ञासानुनयेख
लु समीपोभयतः शीघंसाकल्याभिमुखेभितः नामः पकाश्योः पादुर्मिथोभ्योचंरुस्यपि तिरोन्नर्द्धौती
र्यगर्थेहाविषादशुगर्तिषु अहहेत्यनुतेखेदेहिहेताववधारणो इत्यनेकार्थवर्गः
विरायविरात्रायविरस्यायाः विरार्थकाः मुहुः पुरः पुनः शम्भदभीषामसकृतसमा डागृहट्यंजसहा
यसपदिडाग्भ्यसुचङ्गे वलवत्सुष्टुकिमुनस्वत्यतीवचनिर्भरि पृथग्विनात्तरेनर्त्तेहिरुनानाववर्जने

अ०

१०८

यत्तद्यतस्ततोहेतावसाकल्पेनुविचन कदाचिजातुसार्धतुसाकंसत्रंसमंसह आनुकुल्यार्थकं पाञ्चव्यर्थ
केतुवृथामुधा आहोउताहोकिमुजविकल्पेकिंकिमुतव तुहिवस्महवैपादपूरणोपूजनेस्वपि दिवाहोस्य
थदोषावनक्तं वज्रनाविति तिर्यगर्थसावित्रिगोप्यर्थसंवाधनार्थकाः स्युः पादुप्याङ्गहैमाः समया
निकषाहिरुक अतकिन्तुसहसास्यान्युरः पुरतोयतः स्वाहादेवद्विद्वनिश्रौषधौषधप्रस्रधो किंविदी
धमनागस्यपेत्यामुत्रभवान्तरे तद्यायथातथैवैवंसाम्येहोहीवविस्मये मौनेतुल्लस्रीभूस्त्रीकांसद्यः स
पदितक्षरो दिष्टासमुपजोषंवेत्यानन्देर्थातिरेक्षरा अन्तरेणावमधेस्युः प्रसद्यतुल्लार्थकं १०

गुरुः

१०८

युक्तेदेसोपतस्थानेभीक्षांशशब्दनारते अभावेनयतोनापिमास्यमालंवारो पक्षांतरेवेद्यदित्तत्वे
त्वर्जसाध्यं प्रकारेपादुराविः स्यादामेवपरसंमते समन्ततनुपरितः सर्वतोविद्यगित्यपि अकामा
नुमतौकाममसूयापगमेस्तुव ननुवस्याद्विरोधोक्तौकचित्कामप्रवेदने निषमंडः स्वमंगल्यथास्वतु
यथायथं मृषामिथ्याववित्तयेयथार्थनुयथातथं स्युरेवतुपुनर्ववित्तवधारणावाचकाः सागतीतार्थ
कंनृतमवश्यंनिश्चितद्वयं सम्वधर्षः स्वरेत्वर्थागामेवस्वयमात्मना अल्पेनीचैर्महत्सुचैः प्रायाभूम्न्यड
तिशनैः सनानित्येवहिर्वाह्येस्मातीनेस्तमदशनि अस्ति सत्त्वरूपाकावृमुपश्रेष्ठनयोपिव हंतर्क

अ०
१०५

स्यादुषारत्रैरवसानेनमोनतौ पुनरर्थेगानिद्यायांदुष्टुसुष्टुपशंसने सायंसायेपगेयातःपभातेनिकषान्ति
के परुषरायोषमोद्वेष्टपूर्वपूर्वतरयति अद्यात्राज्ञथपूर्वक्षीत्यादौपूर्वन्तरायरात् २० तथाधराद्याः
नतरेतरान्यूर्वशुगदयः उभयेष्टुश्चोभयेष्टुः परेत्वेक्रियरद्यवि सोगतेनागतेक्रिश्चपरश्चस्तुपरेरुनि तदा
तदानीयुगपदेकदासर्वदासदा एतर्हि संपत्तीदानीमधुनासांपत्तंतथा दिग्देशकालपूर्वदोषाणुदक्षुस्य
गादयः इत्यययवर्गाः सलिंगशास्त्रैः संनादिरुत्तश्चित्तसमासजैः अनुक्तैः संगहोलिंगसंकीर्णाः
वदिहोत्रये लिंगशेषविधिर्यापीविशेषैर्यद्यवोधितः स्त्रियामीहृद्विरामैकाः सद्योनिपाणिनामवे नामवि

गुरुः

१०६

अनिशावत्रीवीणादिभूतदीक्रियां अदत्तैर्द्विगुरेकार्थेनसपात्रयुगादिभिः तल्लवृंदेयेनिकशत्रौवरमैथुनिका
दिवुरा स्त्रीभावादावनिकिनूरावलगाक्षपोयुजडिजिगाः उरादिषुनिरूरीश्च द्वावुत्तंचलंस्थिरं तत्रीउयां
पदरांवेमोष्टापात्रवारदिक घत्रोत्रः साक्रियास्यांवेदारापुपातहिफालुगी श्येनंपातसमृगयांतेलंपाता
स्वर्धेतिदिं स्त्रीस्यान्काचिन्मृगाल्यादिर्ववसायवयेयदि लंकाशफालितादीका धातकीपंजिकाटकी सिधका
शास्त्रिकादिक्ता पाचिकोक्तापिपीलिका निन्दुकीकनिकाभंगीः सुरुंगासूविमावयः पिष्टवितंडाकाकिरणश्च
शिशाणीदुरादीदरत् सातिः कथ्यान्तथाऽसदीनाभीराजसभापिव उभारुंभानुमथुरायाडापयंगिरापिव रु

श्र०
११०

लिप्ता

लक्ष्मणवर्चरीयारी होरात्नदाचसिध्वला लाक्षात्रंगं ह्या गृधसीचमसीमसी इतिस्त्रीलिङ्गविशेषः
सुंस्तेसभेदानुवराः सपर्यायाः सुराः सुराः स्वर्गयागादिमेघाविन्दुकालोसिशारयः कुशूरनदपुष्पांशुपरि
कूपपरश्वधाः धान्यधनिरथाद्यामगुल्ममानर्तुकईमः कराराणैष्ठदोर्दत्तकरणकेशनखस्तनाः म्रजाहान्ताः
स्वेदभेदारात्रान्ताः प्रागसंखकाः श्रीपिष्टाद्याश्चनिर्यासाश्चसंनन्ताश्चवाधिताः कशेरुजनुवस्तूनिहितान्तु
रुविरामकाः कषराभमरोपात्राययदन्ताश्चमीश्च पथनयसतोपात्रागोत्राख्याचरणारुयाः नाच्यकर्त्त
रिभावेवघञ्जञ्जडघायुच ल्युःकर्त्तरीमनिव्भावेकोद्योकिः प्रादितान्यतः दन्तेश्ववडवावश्चवडवानसमा

युहः
११०

रुते कान्तः सूर्यदुपर्यायपूर्वोयः पूर्वकोपिव वटकश्चानुकाकश्चरत्नकश्चकुडुंगकः पुरोत्तुंगः समुद्रश्चवि
टपटधरास्पटः कोद्यारघटदृष्टाश्चपिंडगोडपिविराडवत् गङ्गः करण्येलगुडोवरणुश्चकिरोद्युगाः द
निसीमन्नहरितौरोमंथोंगीथवुडुदाः काशमर्दोर्दनिः कुचः फेरास्तपौसपूपकौ आतपः सत्रियेनाभि
करपक्षुरकेदराः पूरक्षरपुत्राश्चगोलहिरुलपुंगलाः वेतालभध्नमन्त्राश्चपुरोदाशश्चपटिशः कुल्मा
षोरभश्चैवसकटाहः पस्त्रिहः ११ इतिपुलिङ्गविशेषः द्विहीनेन्यञ्जवारश्चपर्णाश्चअहिमोदकः
शीतोष्णमांसरुधिरमुखास्त्रिदविगांवले फलहेमशुल्बलोहसुखदुःखशुभाशुभं जलपुष्पाणिलवरांघं

म०

१११

जनाननुलेपनं भयामृतसकृद्वैवायाभरणालंगलं दार्द्रीषधमृधापत्यहृदयोदरकाकुदं पत्रताजिरशुं
गारक्षारवर्होक्तानिव ज्ञानवायक्तलिंगस्यभणितौयस्युज्यते कोद्याःशतादिसंख्यायावालसानियुतं
वतत् छक्कमसिसुसन्नतंयदनान्तमकर्तारि चांतंसरोपधंशिष्टंरात्रंयाक्तंरग्यान्वितं पात्राद्येदत्तैरेका
थोधिगुलंशोनुसारतः द्वैकत्वावययाभावौपथःसंख्यावययान्यरः षष्ठाश्रुयावरुनावेद्विद्ययंसंहतो
सभा शालार्थापिपरारजामनुष्यार्थादराजकान् दालीसभंनृपसभंरसःसभमिमादिशः उपसोपक्रमं
तश्चतदादित्वपकाशने कोपत्तकोपक्रमादिकंधोशीनरनामसु भावेनराकविज्ञोऽन्येसमूहेभावकर्मः

गुरुः

१११

लोः अदत्तपत्ययाःपुण्यमुदिनाभ्यान्तहःपरः क्रियावययानांभेदकायेकवेयुक्तताटके वावंपिछंगृहस्थ
गांठिरीटंमर्मयोजने राजसूयंवाजपेयंगंधपथेकृतौकवेः माणिक्यभाष्यसिंहरेवीरवीवरपंजरं लोकायतं
हरितालंविदलंस्थालवाल्किं इतिनपुंसकलिंगशेषः पुन्रपुंसकयोशेषोर्ध्वयिगपाककण्टका
ः मादकस्तशुकस्तंकःशाटकःकर्पकोऽर्बुदः पातकोद्योगवरकतमालामालकानडः कुष्ठंमुरणंसीधुमुस्तं
स्वेदितंसेमकुट्टिमं संगगंशतमानार्गशंवलावययतारुवं करीयंकर्मकाष्यसंपारावारंयुगंधरं यूपंयुगी
वपात्रीवेयूपंवमसविकृतौ अर्ध्वदिष्टादीनांपुस्त्याद्यंवैदिकंध्वं तत्राक्तमिहलोकेपितच्चेदस्त्यस्तुशेष

म०
११२

वत् इतिनपुंसकशेषः स्त्रीपुंसयोरतयान्ताद्विचतुःषष्ट्योरगः जातिभेदायष्टिमुष्टिस्वातयेकीठवृश्चि
कौ जातिभेदाः पुमास्वाश्चस्त्रीयांगैः सहसहस्रकः मुनिर्वराटकः स्वातिर्वराकः पाठलिर्मनुः मूखासृपाठीक
कंधुर्जटिः साठीकुटिः कुटी इतिपुंस्त्रीलिंगशेषः स्त्रीनपुंसकयोर्भावक्रिययोः यज्जकविचबुद्धौ
चित्तमौविशीमौतीमैत्र्यं बुद्धपाण्डुराहतः षष्ठ्यंतपाकादासेमद्याशालासुरानिशाः स्याद्धानृसेनंश्चनिशंगो
शालमितरेचदिक आवर्त्तनोत्तरपदोद्विगुश्चापुंसिनश्चलक दिकविषद्वेतिपद्मिचत्रितसंघत्रितशेषेपि
इतिनपुंसकलिंगशेषः त्रिषुपात्रीपुठीवाठीपेठीकुत्तलदाडिमौ इतित्रिलिंगशेषः परंलिंगंमय

गुरुः
११२

असंतालडाकायसलननिवाहलुलाधनधनराइयामनप्रहर्षमानइयाडा थरायूरुघोणरिपनिवानप
नितधननिमिहिनधममवयूरुकावाचकाडागयाइला॥ धमरुलिमनानंलारुयातसायधमरापातक
लायडाइलानिदानयातमाडरुमयूरुलायूरुला॥ गुरुममुसर्वरुगताम् ॥ ॐ ॥

मानदास सुगत दासया संकलन
आशा कुरु-काथयात उपहार !

मानदस्य मुद्रा तस्या संकेतः
ध्याता संकृतं कृत्वा उपहासः ।

धानेष्टं दंत्युरुषेपितम् अर्थात्ताः प्राश्नलं प्राप्तापन्नपूर्वाः परोपगाः तद्धितार्थे द्विगुः संख्या सर्वनामतदंतकाः
वकुलीहिरदिङ्नाम्नामुत्रेयंतदुदाहृतं गुणद्वयक्रियायोगोपाधिभिः परगामिनः कृतकर्तृर्यसंज्ञायां
कृत्याकर्तृरिर्मणि आपाद्यन्तास्तेन रक्ताद्यर्थे नानार्थभिदकाः षड्संज्ञका त्रिषु समा युष्मदस्मात्त्रिड्वयं
परविरोधे लिंगानुत्तेयं सिद्धपमोगतः इति लिंगादिसंग्रहवर्गः इति श्रीपरमकारुणिकः सौगातश्चमरसि
हाचार्यः कृतं नाम लिंगानुशासनं विशेषानि प्रादिसामान्यतृतीयकारणं समाप्तं समाप्तोयन्नाम लिंगानुशास
नः शुभं ६ विक्रमे वर्षे १८८७ श्रीपंचम्यां कुपुत्रवासरे लिखितं सम्पूर्णमजीजनत् ॥ ६ ॥

उरुः

११३

20

15

10

5

0 centimeters 5

10

15

20

25

30

मानदार कुल दासदा संक
दासा संक-होषमात उपहार।

मानदार कुल दासदा संक
दासा संक-होषमात उपहार।

